

UNIVERSITATEA NAȚIONALĂ DE APĂRARE „CAROL I”
Centrul de studii strategice de apărare și securitate

Col. (r) CS III
dr. Crăișor-Constantin IONIȚĂ

EDITURA UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE „CAROL I”
(Editură cu prestigiu recunoscut de Consiliul Național de Atestare a Titlurilor,
Diplomelor și Certificatelor Universitare)

CONVENȚIONAL ȘI HIBRID ÎN PRIMUL AN AL RĂZBOIULUI FEDERAȚIEI RUSE ÎMPOTRIVA UCRAINEI. CONCLUZII ȘI LECȚII DESPRINSE DIN RĂZBOI

Studiu de specialitate

ISBN 978-606-660-468-0

EDITURA UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE „CAROL I”
BUCUREȘTI, 2023

UNIVERSITATEA NAȚIONALĂ DE APĂRARE „CAROL I”
Centrul de studii strategice de apărare și securitate

Col. (r) CS III dr. Crăișor-Constantin IONIȚĂ

**CONVENȚIONAL ȘI HIBRID
ÎN PRIMUL AN AL RĂZBOIULUI
FEDERAȚIEI RUSE ÎMPOTRIVA UCRAINEI.
CONCLUZII ȘI LECȚII DESPRINSE
DIN RĂZBOI**

– STUDIU DE SPECIALITATE –

EDITURA UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE „CAROL I”
BUCUREȘTI, 2023

Coperta: Andreea GÎRTONEA

**Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
IONIȚĂ, CRĂIȘOR-CONSTANTIN**

Convențional și hibrid în primul an al războiului Federației Ruse împotriva Ucrainei - Concluzii și lecții desprinse din război : studiu de specialitate / col. (r.) CS III dr. Crăișor-Constantin IONIȚĂ. - București : Editura Universității Naționale de Apărare "Carol I", 2023

Conține bibliografie

ISBN 978-606-660-468-0

355

Copyright©2023

Toate drepturile asupra prezentei ediții sunt rezervate Universității Naționale de Apărare „Carol I”. Responsabilitatea pentru conținutul prezentei ediții revine în totalitate autorului.

•Lucrarea face parte din Planul de cercetare științifică al Universității Naționale de Apărare „Carol I” și este distribuită conform reglementărilor în vigoare.

•Lucrarea a fost avizată în ședința Consiliului Științific al CSSAS, fiind necesară desfășurării procesului de învățământ din Universitatea Națională de Apărare „Carol I”. Hotărârea Consiliului Științific al CSSAS nr. 2 și nr. 3 din data de 20.03.2023.

ISBN 978-606-660-468-0 (print)

ISBN 978-606-660-469-7 (online)

DOI: 10.53477/978-606-660-469-7-23-01

„Răspunsul Occidentului la războiul «brutal» al președintelui rus Vladimir Putin în Ucraina arată că lumea nu este aliniată doar geografic, ci și «după valorile adoptate». Invazia rusă reprezintă un atac direct la principiile fundamentale ale actualei ordini internaționale, bazată pe reguli, iar încercarea lui Putin de a «finlandiza» toată Europa, făcând-o neutră, au dus, de fapt, la «NATO-izarea» ei”.

*Președintele american Joe Biden,
Discurs la ceremonia de absolvire a cadeților
Academiei Navale din Anapolis, SUA,
27 mai 2022*

CUPRINS

ABSTRACT	7
ARGUMENT	9
CAPITOLUL 1	
SITUAȚIA GEOSTRATEGICĂ ÎN ESTUL EUROPEI	
LA ÎNCEPUTUL ANULUI 2022	11
CAPITOLUL 2	
CAUZELE IZBUCNIRII RĂZBOIULUI	
RUSO-UCRAINEAN	17
CAPITOLUL 3	
OPERAȚII CONVENȚIONALE DESFĂȘURATE	
ÎN UCRAINA	23
3.1. Operația ofensivă terestră a armatei ruse	24
3.2. Operația aeriană a aviației ruse	37
3.3. Operația navală a flotei ruse a Mării Negre	40
3.4. Operația întrunită de apărare a forțelor armate ucrainiene	42
CAPITOLUL 4	
ACȚIUNI HIBRIDE ÎNTREPRINSE DE FEDERAȚIA	
RUSĂ ÎN CADRUL CONFLICTULUI	49
CAPITOLUL 5	
LECȚII IDENTIFICATE LA NIVEL STRATEGIC,	
OPERATIV ȘI TACTIC	57
CAPITOLUL 6	
IMPLICAȚIILE GEOPOLITICE LA NIVELUL	
SECURITĂȚII EUROPENE ȘI EUROATLANTICE	63
6.1. Răspunsul NATO și al aliaților	63
6.2. Implicarea Uniunii Europene în conflict	67
6.3. Implicații geopolitice pentru unele state occidentale	71
CAPITOLUL 7	
CÂTEVA CONSIDERAȚII LA NIVEL NAȚIONAL	
ȘI IMPLICAȚII PENTRU ARMATA ROMÂNIEI	79
CONCLUZII	85
BIBLIOGRAFIE	89
ANEXE	97

CONVENTIONAL AND HYBRID IN FIRST YEAR OF THE RUSSIAN FEDERATION'S WAR AGAINST UKRAINE. CONCLUSIONS AND LESSONS IDENTIFIED FROM THE WAR

Foreword • The Geostrategic situation in Eastern Europe at the beginning of 2022 • The causes of the outbreak of the Russian-Ukrainian war • Conventional operations conducted in Ukraine * Land offensive operation of Russian Army * Air operation of Russian Air Force * Maritime operations of the Russian Black Sea Fleet * Joint defence operations of Ukrainian Armed Forces • Hybrid actions conducted by the Russian Federations in the conflict • Lessons identified at Strategic, Operational and Tactical levels • Geopolitical implications for the European and Euro-Atlantic security * NATO and Allies response * The EU involvement in the conflict * Geopolitical implications for some Western states • Some considerations at the national level and implications for the Romanian Armed Forces • Conclusions • Bibliography

Abstract

The year 2022 was characterized by a major conflict in Europe and numerous global crises all around the world. The conflict began in February 2022 with the Russian invasion of Ukraine, considered the most demanding and strange conventional war since the World War II. In fact, it could be considered a continuation of the Russian „*Hybrid War*”, started in 2014 against Ukraine, with its deterrent phase during 2021 and starting the conventional conflict at the beginning of 2022. Even though it was named by Kremlin as a "*special military operation*", its duration, political objectives, participants and way of conduct made it a true conventional war, taking place on the Eastern European flank, with major implications for the current European order and international security environment.

The two states involved in the conflict - the Russian Federation and Ukraine - are not NATO members, but both have a special partnership status with the Alliance. That is why NATO decision-makers could not directly militarily intervene in the conflict, but only politico-diplomatic and through STRATCOM. The NATO Secretary General encouraged

member states and the EU to take all necessary measures to support Ukraine and sanction the Russian Federation, including arms sales to the Ukrainian Armed Forces and soft military participation for advice and expertise.

It was not only conventional, but the Russian commanders tried to implement the 2019 General Gherasimov's vision of "*Limited Action*" and "*Active Defence*", which was considered the new Kremlin's Military Doctrine and a continuation of the former 2013 "*Unlinear Warfare*" strategy (so called "*Hybrid Warfare*" by the West) experienced also in Ukraine and Europe.

The conflict itself has deepened the international consequences of almost two years of the Coronavirus pandemic, which has led not only to an international health crisis, but also to economic, financial and social ones. It magnified the disastrous security situation not only in Europe, but around the world, by creating additional energy (gas) and food (cereal) crises. In turn, the food crisis has been and continues to be heavily amplified by some of the consequences of climate change, including drought and heat waves that hit Europe, North America and Africa.

Even though we are not at the end of the war in Ukraine and no participant can claim victory so far or declare that they have achieved their political objectives, there are some lessons identified for the military field that should be considered for the future security of Europe and the international environment as well. These lessons have and will continue to have geopolitical implications for Europe and the Euro-Atlantic area, with some national consequences as well.

ARGUMENT

Anul 2022 a fost caracterizat de un conflict major în Europa și de numeroase crize la nivel mondial. Conflictul a început în luna februarie 2022, odată cu invazia rusă a Ucrainei, fiind considerat cel mai solicitant și ciudat război convențional de după Cel de-Al Doilea Război Mondial. Poate fi considerat și drept o continuare a războiului hibrid, declanșat de Federația Rusă în Ucraina în 2014, prin trecerea la faza de descurajare a sa, pe parcursul anului 2021, dar și declanșarea conflictului convențional la începutul anului 2022. Chiar dacă a fost denumită de Kremlin drept o „*operație militară specială*”, durata, obiectivele politice, participanții și modalitățile de conduită au făcut din acesta un adevărat război convențional, care are loc la flancul est-european, cu implicații majore asupra mediului de securitate european și internațional și cu intenția schimbării actualei ordini mondiale.

Cele două națiuni implicate în conflict – Federația Rusă și Ucraina – nu sunt membre NATO, dar au un statut de parteneriat special cu Alianța Nord-Atlantică. De aceea, factorii de decizie NATO nu au putut interveni militar direct în conflict, ci doar politico-diplomatic și prin strategia de comunicare aliată (STRATCOM). În același timp, Secretarul General al NATO Jens Stoltenberg a încurajat statele membre și Uniunea Europeană (UE) să ia toate măsurile necesare pentru a sprijini Ucraina și a sancționa Federația Rusă, inclusiv vânzarea de arme către Forțele Armate ucrainene și participarea militară soft prin consiliere și expertiză.

Pe parcursul perioadei analizate, conflictul nu a avut doar un caracter convențional, ci comandanții ruși au încercat să implementeze viziunea generalului Gherasimov din 2019 despre „*acțiunea limitată*” și „*apărarea activă*”, aceasta din urmă fiind considerată noua doctrină militară a Kremlinului și o continuare a fostei strategii din 2013 a „*războiului neliniar*” (așa-numitul război hibrid în viziunea Occidentului), experimentat în Ucraina și Europa.

Conflictul în sine a adâncit consecințele internaționale a aproape doi ani de pandemie de Coronavirus, care a dus nu numai la o criză sanitară internațională, ci a creat condițiile debutului unor noi crize economice, financiare și sociale. Intervenția militară a Rusiei a amplificat situația dezastruoasă a securității nu numai în Europa, ci și în întreaga lume, prin crearea unor crize suplimentare pentru energie (gaz) și alimente (cereale). La rândul său, criza alimentară a fost și continuă să fie puternic influențată

de unele consecințe ale schimbărilor climatice, inclusiv seceta și canicula care au lovit Europa, America de Nord și Africa.

Poziționarea geostrategică a României în vecinătatea zonei de conflict, fiind direct vecină cu Ucraina și indirect, prin Marea Neagră, cu Federația Rusă, arată importanța pe care țara noastră o are față de situația din zonă, precum și implicațiile majore ale noului pericol pe care îl reprezintă apropierea rusă de granițele naționale. În plus, toate efectele crizelor declanșate de acest conflict în Europa se resimt la maximum și în țara noastră, afectându-ne direct securitatea națională.

Chiar dacă nu ne aflăm la sfârșitul războiului din Ucraina și niciun participant nu se poate considera învingător până acum sau să declare că și-a îndeplinit obiectivele politice, există câteva lecții identificate pentru domeniul militar care ar trebui luate în considerare pentru securitatea viitoare a Europei și mediul internațional, deopotrivă. Aceste lecții constituie și vor continua să prezinte provocări la adresa geopoliticii europene și euroatlantice, cu serioase implicații la nivel național.

Ca urmare, acest studiu are menirea de a prezenta, utilizând metoda analitică, ceea ce a reprezentat convențional și hibrid în desfășurarea primului an al războiului ruso-ucrainean și de a evalua, succint, desfășurarea acestei perioade de conflict pentru a prezenta cele mai concludente lecții ce ar putea fi însușite la nivelul Alianței Nord-Atlantice și al Armatei României. Astfel, la finalul studiului sunt prezentate câteva concluzii desprinse din evaluarea implicațiilor geopolitice la nivel european, euroatlantic și național.

CAPITOLUL 1

SITUAȚIA GEOSTRATEGICĂ ÎN ESTUL EUROPEI LA ÎNCEPUTUL ANULUI 2022

Situația din estul Europei la începutul anului 2022 era deosebit de volatilă și complexă, fiind amplificată de răspândirea pandemiei de Coronavirus și luarea unor măsuri drastice anti-Covid-19 de către statele din regiune, pentru a scăpa de al cincilea val de infectare. În plus, se creionaseră deja condițiile izbucnirii unor crize economice, financiare și sociale în întreaga lume, nu doar în această regiune. Putem lua în calcul și faptul că, pe tot parcursul anului 2021, situația de la granița cu Ucraina s-a înrăutățit simțitor, Kremlinul crescând prezența trupelor sale în zonă și desfășurând exerciții de nivel operativ și strategic în comun cu Belarusul, incluzând chiar testarea rachetelor sale nucleare.

Această re poziționare strategică a trupelor ruse în apropierea granițelor cu Ucraina și creșterea posturii de descurajare nucleară s-au desfășurat pe fondul operaționalizării sistemelor antiacces și de interdicție zonală (A2/AD) ale Federației Ruse la Marea Neagră și în estul Mării Mediterane, la Marea Baltică și în Oceanul Înghețat, începută după războiul hibrid desfășurat de ruși în Ucraina, din 2014 (a se vedea figura nr. 1). Astfel, pe timpul desfășurării exercițiului operativ-strategic „*Zapad (Vest) 2021*”, în vestul Rusiei și sudul Belarusului, forțele militare ruse, de la granița cu Ucraina, s-au modificat simțitor, prin aducerea a aproximativ a 20.000-30.000 de militari și echipamente din celelalte districte și relocarea lor în poligoane situate în apropierea graniței de vest. În raportul său din 28 iulie 2021, Centrul american de studii internaționale strategice (CSIS) a concluzionat că: „...analizate împreună, acțiunile ruse de creștere a prezenței militare în apropierea graniței cu Ucraina din acest an [2021] sugerează că forțele militare ruse au fost pregătite să întreprindă operații ofensive în adâncime și nu să fie folosite drept o măsură de descurajare în cazul în care Ucraina ar dori să recucerească regiunea Donbas” (Muzyka 2021, 23).

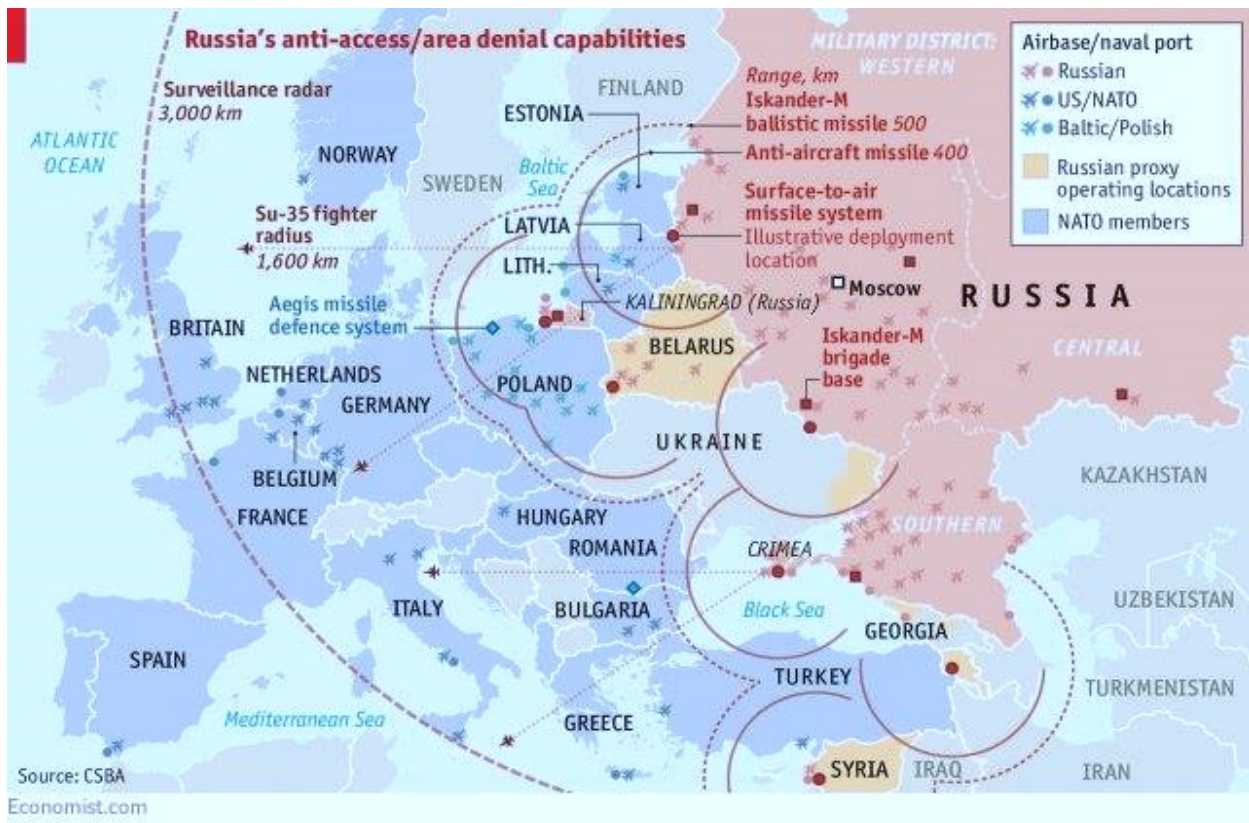

Figura nr. 1: Zonele de acoperire ale sistemelor A2/AD ale Federației Ruse în Europa

Sursa: *Beyond the Horizon* ISSG, URL: <https://behorizon.org/>

La 19 februarie 2022, Agenția Reuters a preluat o știre din presa rusă în care a prezentat lansarea, la ordinul expres al președintelui Vladimir Putin, a două rachete balistice nucleare (una din nord-vestul Federației Ruse și cea de-a doua de la bordul unui submarin în Marea Barents), în cadrul exercițiului forțelor strategice nucleare „*Grom (Tunetul) 2022*”. Cu prilejul acestui exercițiu, la care a fost invitat să participe și președintele belarus Alexander Lukașenko, s-au lansat rachete de croazieră „*Kalibr*” și rachete hipersonice „*Zircon*” de către navele Flotelor Nordului și Mării Negre, împotriva țintelor navale și terestre, iar avioanele strategice au lansat rachete hipersonice de croazieră „*Kinzhal (Pumnalul)*” împotriva țintelor de la sol (Balmforth și Kiselyova 2022).

Nu doar prezența la granița cu Ucraina a fost intensificată, dar Kremlinul a decis, în cursul anului 2021, să creeze 20 de mari unități și unități noi în Districtul Militar „*Vest*”, cu scopul de a descuraja extinderea Alianței Nord-Atlantice spre est. Enclava Kaliningrad și peninsula Crimeea au primit un statut aparte în cadrul acestei noi posturi de descurajare a Federației Ruse. Astfel, în enclava Kaliningrad a fost

înființată Divizia 18 Infanterie Moto, aparținând Corpului 11 Armată al Flotei Mării Baltice și dotată cu noile tancuri „*T-72B3M*” și mașini de luptă „*BMP-3*” (modernizarea constă într-o turelă acoperită cu o cușcă demontabilă sau cu întăritură blindată pentru lupta în localitate, un tun de 125 mm și, ca arme auxiliare, tunuri automate și rachete nedirijate). În peninsula Crimeea a fost întărită Divizia 7 Asalt Aerian cu un regiment aeropurtat (VDV), dotat cu vehicule de luptă „*BMD-4M*” (transportabile pe calea aerului), iar în apropierea graniței cu Ucraina a fost înființată Divizia 18 Infanterie Moto, în subordinea Armatei 8 Arme Întrunite de la Novocherkassk. În cadrul noii posturi lărgite, marile unități ale Forțelor Terestre au fost dotate cu mici drone autonome (UAVs), având marcatori prin laser pentru iluminarea țintelor și dirijarea focului artileriei și pot fi sprijinite de elicoptere Ka-52M „*Hokum B*” și Mi-28M „*Havoc*”, dotate cu rachete aer-sol „*KBM Item 305*”, având bătaia maximă de 15 km) (The Institute for Strategic Studies 2022, 168-170).

În afară de situația tensionată creată de noua postură strategică a forțelor ruse și operaționalizarea sistemelor A2/AD în regiunea mărilor limitrofe continentului european, Europa de Est mai era caracterizată și de persistența a numeroase așa-zise „*conflicte înghețate*”, din sudul și estul Ucrainei, Republica Moldova, Caucaz și Balcanii de Vest (a se vedea figura nr. 2), precum și de pericolul extinderii unor războaie locale din zonele învecinate (Nordul Africii, Orientul Mijlociu și Caucazul de Sud), cu posibile efecte asupra creșterii migrației ilegale spre sudul și estul Europei și afectarea serioasă a securității europene.

Un exemplu concludent îl constituie reizbucnirea conflictului dintre Armenia și Azerbaidjan privind situația enclavei Nagorno-Karabakh¹, de la sfârșitul anului 2020, în care s-au implicat direct Federația Rusă și Turcia. Sprijinul militar turc acordat Azerbaidjanului (cu luptători sirieni și avioane F-16) a fost hotărâtor în pierderea pozițiilor controlate inițial de Armenia în Nagorno-Karabakh. Acțiunile fulger ale forțelor azere, sprijinite de militari și echipamente turcești, au dus la semnarea unui acord de încetare a focului după doar șase săptămâni de ciocniri militare, precum și la izbucnirea unei

¹ Enclava Nagorno-Karabakh este o zonă muntoasă situată în interiorul Azerbaidjanului, dar controlată de separatiști etnici armeni, sprijiniți de Armenia. Primul conflict dintre Armenia și Azerbaidjan pentru această regiune s-a desfășurat în perioada februarie 1988-mai 1994, rămânând un „*conflict înghețat*” până în 2016. În aprilie 2016 au avut loc patru zile de ciocniri interetnice violente, continuate în 2020 cu un război total.

crize politice majore în Armenia, ca urmare a protestelor maselor mari de oameni nemulțumiți de această înfrângere usturătoare.

Figura nr. 2: Conflictele înghețate din estul Europei

Sursa: Geopolitics_South_Russia_CIA Facts Books

Un alt exemplu îl reprezintă Transnistria, regiunea separatiștilor prorusi din Republica Moldova, susținută de Moscova și unde, la sfârșitul lunii aprilie a acestui an, o clădire guvernamentală a fost lovită de aruncătoare de grenade și au avut loc mai multe schimburi de focuri la aproximativ 2 km de Cobasna, cel mai mare depozit rusesc de muniții din Europa de Est. Acest act provocator a fost văzut de președintele pro-UE al Republicii Moldova, Maia Sandu, ca o încercare de provocare și de implicare a Republicii Moldova în conflict. Ca urmare, exploziile, puse pe seama luptelor interne dintre facțiunile rivale din Transnistria, au stârnit îngrijorarea crescândă că țara ar putea fi târâtă în conflictul din Ucraina. Regiunea încă găzduiește 1.500 de militari ruși, precum și 20.000 de tone de muniție stocate la Cobasna și este folosită de multă vreme de Moscova ca monedă de schimb în eforturile sale de a influența politica internă și externă a Chișinăului (Kirby 2022).

Zona sud-estului Europei a mai fost caracterizată și de reescaladarea tensiunilor turco-grecești privind suveranitatea asupra insulelor din estul Mării Egee (Limnos, Samothrace, Lesbos, Samos, Chios și Ikaria). Guvernul turc a acuzat Atena că a încălcat prevederile tratatelor de la Londra (1914) și Lausanne (1923), care prevedeau că „*suveranitatea a fost cedată Greciei cu specificația unei stricte condiționări privind menținerea unui statut de demilitarizare a lor*”. Adică fără a construi baze navale pe aceste insule. Acest statut a fost încălcat de Grecia după cucerirea nordului Ciprului de către armata turcă, în 1974, când au început să aducă forțe militare și instalații de rachete pe aproape toate insulele în cauză. Dar problema disputei dintre Turcia și Grecia nu o reprezintă controlul propriu-zis al insulelor, ci al zonele maritime teritoriale (12 MM/20 km) și cele contigue (alte 12 MM/20 km), stabilite prin Convenția ONU privind dreptul mării (UNCLOS), din 1982. Controlul a mii de insule din Marea Egee aduce Greciei o dominație maritimă de 71,5% din întreaga mare. Aceste tensiuni sunt amplificate și de solicitările Atenei de exploatare a zăcămintelor de hidrocarburi (precum zăcământul de petrol Pinos din nordul Mării Egee) și minerale descoperite în zona platoului ei continental – conform UNCLOS, zona economică exclusivă fiind de 200 MM/370 km (Psaropoulos 2022).

Tensiunile existente în sud-estul Europei și în vecinătatea estică și sudică a continentului au constituit și continuă să reprezinte o reală amenințare asupra securității europene și, mai ales, asupra coeziunii Alianței Nord-Atlantice. Pentru a dezamorsa situația existentă în regiune după izbucnirea conflictului ruso-ucrainean, SUA, NATO și UE au pus presiuni mari asupra guvernelor turc și grec să-și îmbunătățească legăturile diplomatice, îndeosebi prin reluarea discuțiilor privind reglementarea disputelor maritime din estul Mării Mediterane.

În același timp, putem afirma că, la începutul anului 2022, organizațiile de securitate și apărare din Europa și principalele state membre erau concentrate fiecare într-o anumită direcție, având propriile interese strategice și fără a lua în considerare, prea în serios, posibilitatea ca Federația Rusă să invadeze Ucraina. Astfel, Franța a preluat, la începutul anului, președinția Consiliului UE, iar președintele francez Emmanuel Macron abia aștepta să-și pună în aplicare marile sale ambiții europene, precum crearea unei „*armate europene*”. Liderii aliați se uitau

către Summitul NATO de la Madrid, din iunie, când se preconiza aprobarea noului Concept Strategic al Alianței Nord-Atlantice, iar Secretarul General al NATO, Jens Stoltenberg, urma să fie schimbat în luna septembrie. Noul guvern ales al Germaniei, condus de cancelarul Olaf Scholz, a preluat, tot la începutul anului, președinția Grupului economic G7 și se lupta să scape de ultimul val de Covid-19. Polonia urma să preia președinția Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE). În multe state membre urma să se desfășoare alegeri – Franța, Marea Britanie, Ungaria, Suedia, Bosnia și Herțegovina. Ca urmare, preocupările Europei erau orientate în cu totul altă direcție decât spre estul Europei.

CAPITOLUL 2

CAUZELE IZBUCNIRII RĂZBOIULUI RUSO-UCRAINEAN

De ce a re izbucnit conflictul ruso-ucrainean? De ce a fost nevoie de încă o confruntare armată după așa-zisul război hibrid din 2014 și de ce convențională de data aceasta? Sau actualul conflict convențional reprezintă, de fapt, o continuare a războiului hibrid rus desfășurat în Ucraina și extins către întreaga Europă? În primul rând, se impune o analiză a modului în care s-a încheiat criza din Ucraina și a ceea ce s-a întâmplat imediat după anul 2014. Războiul așa-zis hibrid desfășurat de Moscova pentru a destabiliza Ucraina și a nu o lăsa să devină o democrație este bine-cunoscut pentru toți specialiștii militari și liderii politici din întreaga lume. Scopul Kremlinului a fost acela de a menține Ucraina sub controlul său.

În analiza modului de desfășurare a acestui nou tip de război rusesc, desfășurată de Statul Major al Apărării (SMAp) în perioada 2014-2015, s-a pornit de la constatarea că acesta a fost caracterizat de „atenționarea nucleară” a Kremlinului, ca parte a strategiei intimidării politice, precum și de pericolul ștergerii limitelor dintre pace și război. Dar odată recunoscut obiectivul strategic, precum și mijloacele și modul de implementare al acestuia, nu a fost greu să fie recunoscute „semnele schimbării”. În sprijinul acțiunilor militare și conform figurii nr. 3, războiul hibrid putea folosi, în combinație, o multitudine de forme violente sau nonviolente, incluzând campania mediatică (propaganda), coerciția economică, atacurile cibernetice și corupția (C. C. Ionita 2018, 230-234).

Acest tip de război nu excludea trecerea la o formă mai violentă, convențională, în cazul în care ultima fază, cea de descurajare, nu realiza efectul scontat sau crea condițiile optime de escaladare a violenței. Din analiza acțiunilor hibride desfășurate de Federația Rusă după 2014, putem concluziona că s-au parcurs primele trei faze, prin trecerea Peninsulei Crimeea sub controlul Moscovei și sprijinul militar direct acordat separatiștilor proruși din regiunea Donbas. Iar anul 2021 reprezintă desfășurarea ultimei faze a războiului hibrid, cea de descurajare și pregătire a Ucrainei pentru începerea invaziei.

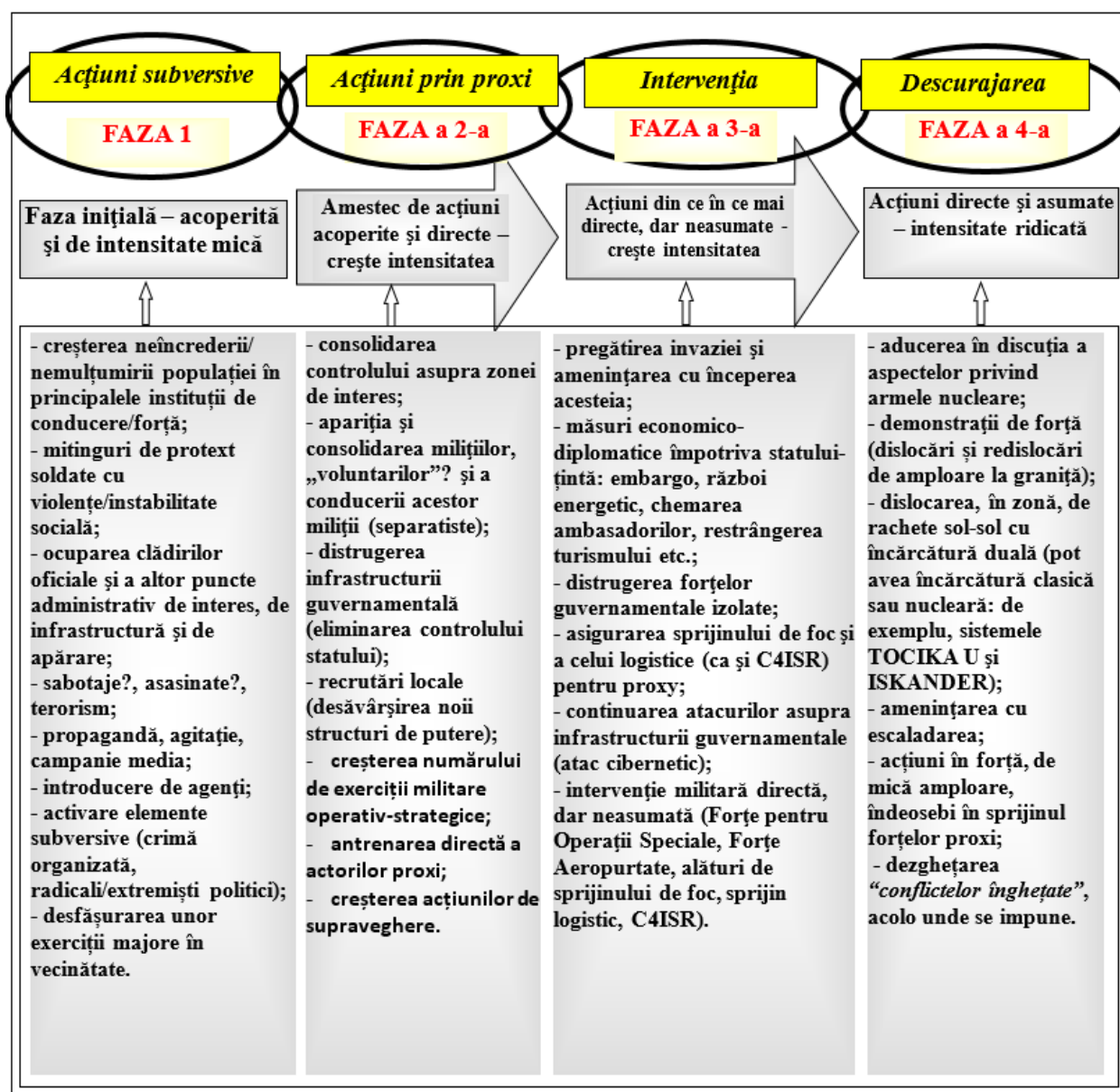

Figura nr. 3: Fazele războiului hibrid

Sursa: Federația Rusă și echilibrul de putere în sec. XXI, Editura Militară, 2018, p. 234

Pentru a stopa această criză și a nu degenera într-un conflict convențional, în luna septembrie 2014, oficialitățile ucrainene și separatiștii proruși din provinciile Lugansk (LPR) și Donețsk (DPR) au semnat la Minsk un acord de încetare a focului în 12 puncte. Acest acord este cunoscut sub denumirea de acordul „Minsk I” și a fost urmat rapid de încălcări ale lui din ambele părți. Ca urmare, în luna februarie 2015, reprezentanții Federației Ruse, Ucrainei, Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa (OSCE) și liderii celor două regiuni separatiste au semnat un nou acord în 13 puncte. Acest nou acord, numit „Minsk II”, a fost susținut de Franța și Germania (așa-zisul „Format Normandia”),

stabilind pașii militari și politici de urmat, dar care au rămas neimplementați. Un blocaj major a fost reprezentat de insistența Moscovei de a nu fi considerată parte la conflict și, prin urmare, să nu fie legată de termenii acordului.

Perioada care a urmat semnării ultimului acord de încetare a focului a fost caracterizată atât de reforme democratice în interiorul țării și de reluarea legăturilor strânse cu NATO și UE, dar și de continuarea luptelor cu separatiștii proruși din regiunea Donbas, care au autoproclamat cele două republici ca independente (self-ruled) prin referendumuri interne, precum și de luarea unor măsuri împotriva acțiunilor hibride continuate de Moscova în zonă. Astfel, după alegerea președintelui Petro Poroshenko în mai 2014, și, apoi, a președintelui Volodimir Zelenski, în aprilie 2019, politica externă a Ucrainei s-a reorientat către NATO și UE, astfel: în iunie 2014 UE a semnat un acord preferențial de parteneriat cu Ucraina; în iunie 2017 Parlamentul ucrainean a votat reintroducerea aderării la NATO ca un obiectiv major al politici sale externe; în septembrie 2017 a intrat în vigoare acordul de asociere cu UE; în ianuarie 2019 biserica ortodoxă ucraineană și-a câpătat independența față de cea rusă; în februarie 2019 a fost modificată Constituția Ucrainei pentru a introduce statutul de membru al Alianței Nord-Atlantice ca o politică de relații externe și de securitate națională; în iunie 2020 Ucraina a obținut statutul de parteneriat întărit (EOP) în cadrul NATO; în aprilie 2021 președintele Zelenski a aprobat Strategia Națională de Securitate a Ucrainei, având ca principal obiectiv aderarea la NATO (OSCE SMM 2022, 15-16).

Ca răspuns, Federația Rusă a folosit o așa-zisă strategie hibridă în Marea Azov, construind în 2018 un pod de 19 km peste strâmtoarea Kerchi care să lege Rusia continentală de Peninsula Crimeea, anexată ilegal de Kremlin în 2014. După inaugurare, acesta a devenit cel mai mare pod din Europa. În plus, Moscova a decis să limiteze libertatea de navigație în Marea Azov (area denial), prin măsuri frecvente de abordare și control a navelor comerciale ce tranzitau strâmtoarea spre și dinspre orașele-port ucrainene Berdyansk și Mariupol, interzicerea navigației navelor militare și comerciale cu înălțimea mai mare decât arcul podului și începerea unilaterală a exploatarei Mării Azov pentru desalinizarea apei, încălcând acordul ruso-ucrainean din 2003 (Kabanenko 2021). Mai mult, începând cu luna aprilie 2021, Moscova a anunțat începerea unor exerciții strategic-operative, pe timpul cărora au masat circa 100.000 de trupe la granița cu Ucraina, constituite în 56 de grupuri tactice de nivel batalion (OSCE SMM 2022, 26).

Din punct de vedere militar, Ucraina a beneficiat, în perioada 2014 – 2021, de ajutor și sprijin din partea următoarelor state aliate: în martie

2015 Marea Britanie a început operația „*Orbital*” de instruire și construire a capacităților pentru forțele armate ucrainene pe linie medicală, logistică, infanterie și de intelligence, plus un ajutor de 15 milioane lire sterline; în iulie 2016, la Summitul NATO de la Varșovia, s-a aprobat asigurarea unui pachet cuprinzător de asistență (CAP) forțelor armate ucrainene; în decembrie 2017 președintele Trump a aprobat trecerea de la vânzarea de arme neletale la cele letale către armata ucraineană.

Începând cu sfârșitul anului 2021, președintele rus Vladimir Putin și-a intensificat retorica agresivă și inflamatorie împotriva Ucrainei și a NATO și a prezentat o listă cu solicitările Moscovei pentru detensionarea situației de la granița cu Ucraina, accentuând îndeosebi asupra renunțării Kievului de a adera la NATO. Politicile externe anunțate de Ucraina și Georgia de aderare la Alianța Nord-Atlantică, împreună cu măsurile luate la nivel NATO de creștere a prezenței militare înaintate la granița de est a Europei au fost considerate de Kremlin drept o „*linie roșie*” peste care nu se putea trece. În același timp, a încercat să organizeze un complot pentru a-l înlocui pe președintele Zelinski cu un oficial prorus (fostul prim-ministru Yevhen Murayev), iar în luna ianuarie 2022 a lansat un masiv atac cibernetic asupra siteurilor oficiale ale guvernului ucrainean. Ca urmare, pe 17 decembrie 2021, într-o întrevedere online care a durat două ore, președintele american Joe Biden l-a atenționat pe președintele rus Vladimir Putin asupra sancțiunilor economice pe care Occidentul le va impune Federației Ruse în cazul invadării Ucrainei (OSCE SMM 2022, 27-28).

Punerea de către americani a 8.500 de militari în stare de alertă pentru a fi redislocați în Europa și decizia Washingtonului și a NATO de a crește prezența militară înaintată la granița de est a Europei, începând cu luna februarie², precum și răspunsul negativ primit de Moscova la lista de solicitări transmise pentru detensionarea situației, aproape că l-au împins pe președintele Vladimir Putin să hotărască începerea invadării Ucrainei la începutul lunii februarie 2022. Doar discuțiile avute cu liderul chinez Xi Jinping l-au oprit, pentru că acesta din urmă nu dorea întreruperea desfășurării Jocurilor Olimpice de Iarnă de la Beijing. În schimb, a acceptat să semneze cu președintele Putin o declarație comună, prin care condamna Occidentul de o abordare a unei politici de tip „*război rece*” împotriva Federației Ruse și a Chinei (OSCE SMM 2022, 31).

² SUA a anunțat trimiterea a încă 2.000 de militari în Europa și redislocarea a 1.000 de militari din Germania în România, pentru a întări granița de est a Europei și a asigura o „*apărare robustă*” aliaților europeni în actuala criză ruso-ucraineană.

Pe lângă numeroasele dezbateri politico-diplomatice de escaladare a tensiunilor, ce au avut loc până la începerea invaziei ruse în Ucraina la nivelul ONU, OSCE, G7 și a unor capitale europene, cel mai important semn al apropierii începerii conflictului l-a reprezentat recunoașterea pe 21 februarie 2022, de către Duma rusă de Stat, a independenței celor două autoproclamate republici Donețk și Lugansk, urmată a doua zi de cererile de ajutor transmise de președinții așa-ziselor republici independente, Denis Pushilin și Leonid Pasechnik, împotriva agresiunii forțelor armate ucrainene. Așa cum a afirmat președintele Putin cu acest prilej, „*Interesele Rusiei și securitatea cetățenilor săi nu sunt negociabile pentru el*” (OSCE SMM 2022, 38).

În analiza sa, prezentată la Cercul Militar Național la 29 martie 2022, gl. mr. (r.) Corneliu Pivariu consideră că re izbucnirea războiului ruso-ucrainean reprezintă o continuare a geopoliticii Moscovei de refacere a zonelor de influență pierdute după destrămarea URSS, mai ales în Europa. Deci o continuare a războiul hibrid rus, prin extinderea acestui tip de război asupra întregii Europe și escaladarea sa într-un conflict convențional de mare intensitate în Ucraina. Din această abordare au făcut parte războiul din Georgia, din 2008, și criza din Ucraina, din 2014, precum și intervențiile militare ale Kremlinului în Siria, Libia și Nagorno-Karabach. Această afirmație este întărită și de mențiunile repetate ale președintelui Vladimir Putin, care susține că rușii și ucrainenii sunt un singur popor, negând Ucrainei istoria sa lungă și văzând statul independent de astăzi doar ca un „*proiect anti-Rusia*”, în care „*Ucraina nu a avut niciodată tradiții stabile de statalitate autentică*”. Iar cancelarul german Olaf Scholz crede că „*Putin vrea să construiască un imperiu rus... vrea să redefiniească fundamental status quo-ul în Europa, în conformitate cu propria sa viziune*” (Kirby 2022).

Atunci când a ordonat invadarea Ucrainei, președintele Vladimir Putin s-a justificat prin faptul că „*o Ucraină modernă, apropiată de Occident, reprezintă o amenințare constantă, iar Rusia nu se poate simți «în siguranță, să se dezvolte și să existe» în aceste condiții*” (Kirby 2022). Ca urmare, scopul inițial al liderului rus a fost exact acela de a invada Ucraina pentru a schimba guvernul actual și a-i stopa, o dată pentru totdeauna, dorința de a accede în NATO. Oficial, a anunțat că dorește demilitarizarea și denazificarea Ucrainei, pentru a scăpa populația prorusă de opt ani de „*agresiune și genocid*” făcute de guvernul ucrainean, asigurând, totodată, păstrarea statutului inițial de neutralitate al țării. Acest deziderat a fost întărit și de șeful serviciilor ruse de informații

(FSB), Serghei Naryshkin, care a afirmat, imediat după începerea invaziei, că „*viitorul securității Federației Ruse și viitorul poziției sale în lume sunt în joc*” (Kirby 2022).

Iată de ce oficialii de la Kremlin s-au ferit să denumească invazia Ucrainei drept război, dându-i o denumire mai mult operațională decât strategică – „*operație militară specială*”. Această denumire ambiguă nu a fost niciodată explicată sau detaliată de liderii politici sau de experții militari ruși, considerând că planul lor militar aflat în derulare nu este de a ocupa teritoriul Ucrainei, ei nefiind interesați să impună ceva în zonă prin forță. Mai mult, nedeclararea stării de război din partea Kremlinului s-a resfrânt asupra posibilității reîmprospătării capacității umane și a forțelor armate proprii, prin anunțarea mobilizării generale la nivel național. În acest context, intenția nedeclarată a Kremlinului este aceea de a anexa unele regiuni din estul țării, precum Harkov, Donbas și Herson, așa cum a făcut cu Peninsula Crimeea în 2014, rupând Ucraina în mai multe state.

CAPITOLUL 3

OPERAȚII CONVENȚIONALE DESFĂȘURATE ÎN UCRAINA

Președintele rus Vladimir Putin a lansat, în dimineața zilei de 24 februarie 2022, începând cu orele 05.00, cel mai mare război convențional în Europa de după Cel de-Al Doilea Război Mondial, invadând militar Ucraina fără a-i declara război, conform prevederilor legilor internaționale. Această invazie militară pe scară largă a Ucrainei, denumită de președintele Putin drept o „*operație militară specială*”, a ieșit din linia prevederilor vechii strategii ruse a războiului hibrid și a marcat escaladarea, fără precedent, a tensiunilor dintre cele două state, care oricum se aflau într-o situație virulentă după anul 2014 – între criză și conflict.

Invazia a fost precedată de proclamarea, de către Rada ucraineană, a stării de urgență în întreaga țară, începând cu 23 februarie 2022 și a pus față în față forțele militare ale Federației Ruse și luptătorii separatiști din regiunea carboniferă Donbas, sprijinite de Belarus, pe de o parte, și de armata ucraineană, de cealaltă parte, sprijinită militar și financiar de către SUA, UE și unele state aliate și parteneri. La rândul ei, Federația Rusă era sprijinită politic și economic de către China, iar liderii Iranului, Siriei, Cubei și Venezuelei și-au exprimat sprijinul nemijlocit dacă situația o impunea. India și Pakistanul au adoptat o poziție neutră, încă de la început.

Invazia a fost declanșată pe fondul escaladării luptelor din regiunea separatistă Donbas între forțele ucrainene și milițiile autoproclamatelor republici independente Donețsk și Lugansk, începând cu 17 februarie 2022, și a fost precedat de atacuri cibernetice concentrate asupra sistemelor guvernamentale ale administrației de stat și financiare, precum și de un intens atac cu rachete asupra obiectivelor militare ale Ucrainei, în special asupra sistemelor de comandă-control (C2) și a celor de apărare antiaeriană. Deși raportul de forțe în avantajul Federației Ruse nu a fost prea semnificativ, Kremlinul așteptându-se să realizeze rapid aceleași efecte ca în 2014 (sau ca în 2008 în Georgia), capacitățile militare uriașe de care dispunea Moscova au făcut ca acest război să fie comparat cu biblica luptă dintre David și Goliat. Organizarea și dotarea forțelor beligerante este prezentată în anexa nr. 1, împreună cu raportul de forțe exprimat din punct de vedere cantitativ.

Acțiunile militare și nonmilitare desfășurate pe timpul acestui conflict major s-au axat pe principalele concepte doctrinare existente la sfârșitul anului 2021. Pe de o parte, comandanții ruși au pus în aplicare cei doi vectori ai noii viziuni din 2019 a generalului Valeri Gherasimov,

șeful Marelui Stat Major rus, privind „*acțiunea limitată*” și „*apărarea activă*” și experimentată în 2020 prin exercițiul operativ-strategic „*Caucaz 2020*”. De cealaltă parte, generalii ucraineni au folosit noua Strategie militară de securitate, aprobată în 2021, prin dezvoltarea forțelor de apărare teritoriale, modernizarea sistemelor de arme și folosirea acțiunilor defensive asimetrice. Descrierea acestor concepte operaționale este prezentată în anexa nr. 2.

3.1. Operația ofensivă terestră a armatei ruse

La începutul operației ofensive asupra Ucrainei, forțele terestre ruse numărau aproximativ 245.000 de luptători, majoritatea militari în termen, organizați în 168 de grupuri tactice de luptă de nivel batalion (Battle Tactical Groups/BTGs)³, dislocate atât pe teritoriul Belarusului, la granița de sud, cât și la granița de vest a Federației Ruse cu Ucraina și în Peninsula Crimeea. Organizarea și dotarea unui astfel de BTG este prezentată în detaliu în anexa nr. 3.

Situația dispunerii armatei ruse în apropierea granițelor cu Ucraina în luna februarie 2022 era următoarea:

- Gruparea Operativă „*Belarus Sud-Vest*” – organizată pe 6-7 BTG-uri din mari unități ale Flotei ruse a Nordului (Bg. 200 I.Mo Arctică și Bg. 61 I.Nv.Gardă⁴) și Trupe Aeropurtate (D. 76 și 98 Ds.A.Gardă) și dispusă între Brest, Luninets, Baranovichi, Osipovichi și Minsk, cu misiunea de a bloca forțele ucrainene în vestul Ucrainei;

- Gruparea Operativă „*Belarus Sud-Est*” – organizată pe 7-9 BTG-uri din mari unități ale A. 5, 35 și 36 A.Î. și dispusă între Vepri, Elsin, Bragin, Khainini, Rechitsya și Mozir, cu misiunea de a dezvolta ofensiva pe direcția capitalei Kiev;

- Gruparea Operativă „*Bryansk*” – organizată pe 3 BTG-uri din mari unități ale A. 41 A.Î. și D. 90 Tc. Gardă și dispusă între Klimovo, Klintsi, Pochep și Sevsk, cu misiunea de a dezvolta ofensiva pe direcția Chernihiv;

³ Conform *Doctrinei militare ruse*, BTG este un grup tactic de luptă semipermanent în cadrul regimentelor și brigăzilor de manevră (de infanterie moto și tancuri) ale forțelor terestre ruse, precum și în cadrul Infanteriei Navale și Forțelor Aeropurtate (VDV). BTG-urile sunt, de fapt, batalioane de infanterie moto sau de tancuri întărite și organizate pe specificul misiunii (task organised), putând îndeplini semiindependent misiuni întrunite (Combine Arms) de luptă și fiind capabile să desfășoare raiduri în adâncime, învăluri și manevre de flanc. Fiecare regiment sau brigadă de manevră poate constitui 2 BTGs, mai puțin cele din Districtul Militar de „Sud”, care pot constitui 3 astfel de structuri.

⁴ Conform *Doctrinei militare ruse*, prin termenul de „*Gardă*” dat unităților și marilor unități militare se înțelege „*Național*”.

- Gruparea Operativă „*Kursk-Belgorod*” – organizată pe 4 BTG-uri din mari unități ale A. 6 Tc. și 20 A.Î. și dispusă între Tomarovka, Vesela Lopan, Zorino, Pristen, Kursk și Belgorod, cu misiunea de a dezvolta ofensiva pe direcția Sumi;

- Gruparea Operativă „*Voroneț*” – organizată pe 13-14 BTG-uri din mari unități ale A. 1 Tc. și 20 A.Î. și dispusă între Stariy Oskol, Soloti, Valuyki, Boguchar, Pogonovo și Voroneț, cu misiunea de a dezvolta ofensiva pe direcția Harkov;

- Gruparea Operativă „*Smolensk*” – organizată pe 6-7 BTG-uri din mari unități ale A. 20 și 41 A.Î. și dispusă în jurul localității Yelnia, ca rezervă operativă a frontului de nord;

- Gruparea Operativă „*Rostov*” – organizată pe 6 BTG-uri din mari unități ale A. 8 A.Î.⁵ și dispusă în jurul localităților Rostov-pe-Don și Kamensk-Shakhtinskiy, cu misiunea de a dezvolta ofensiva pe direcțiile Donbas și Marea Azov;

- Gruparea Operativă „*Crimeea*” – organizată pe 13 BTG-uri din mari unități ale A. 58 A.Î. și C. 22 A. din Flota rusă a Mării Negre (Bg. 810 I.Nv.Gardă) și dispusă în Peninsula Crimeea (între Slavne, Dzhankoy, Novoozerne, Yevpatoriya, Sevastopol, Oktyabrskoye, Bakhchisaray, Angarskiy, Feodosiya și Opuk), cu misiunea de a dezvolta ofensiva în sudul Ucrainei;

- Gruparea Operativă „*Kuban*” – organizată pe 6 BTG-uri din mari unități ale A. 49 A.Î., C. 22 A. din Flota rusă a Mării Negre și Trupele Aeropurtate (D. 7 Ds. Aer. Gardă) și dispusă în Peninsula Kuban (Novorossiysk, Korenovsk, Primorsko-Akhtarsk, Krasnodar, Molikino și Maykop) și Stavropol, în rezerva operativă a frontului de sud. (Butusov 2022).

În plus, forțele separatiste din cele două autoproclamate republici ucrainene independente din regiunea Donbas, aflate sub controlul operațional (OPCON) al comandantului A. 8 A.Î. ruse, erau organizate pe două corpuri de armată, după cum urmează:

- Corpul 1 Armată „*Donețk*” – 20.000 de luptători organizați în 6 brigăzi de infanterie moto și 1 batalion de tancuri, ca mari unități de manevră, 2 batalioane de FOS (spetsnaz), 3 brigăzi/batalioane de sprijin luptă (1 artilerie, 1 artilerie AA și 1 cercetare) și 1 batalion de sprijin logistic;

- Corpul 2 Armată „*Lugansk*” – 14.000 de luptători organizați în 4 brigăzi de infanterie moto și 1 batalion de tancuri ca mari unități de

⁵ Comandantul A 8 A.Î. asigură controlul operațional (OPCON) al C. 1 și 2 A. ale separatiștilor din Donețsk și Lugansk (denumirea militară dată de ministerul rus al apărării milițiilor paramilitare din cele două regiuni autoproclamate independente).

manevră, 3 brigăzi/batalioane de sprijin luptă (1 artilerie, 1 artilerie AA și 1 cercetare) și 1 batalion de sprijin logistic. (The International Institute for Strategic Studies Team 2022, 215)

La rândul lor, forțele terestre ucrainene erau organizate în patru comandamente operative, astfel:

- Comandamentul Operativ „*Vest*” – avea Comandamentul la Rivne, era organizat pe 5 brigăzi de manevră (1 de asalt montan, 2 mecanizate, 1 de vânători de munte și 1 de asalt aerian), 17 brigăzi/regimente sprijin luptă (3 de artilerie, 2 de aviație, 4 de rachete AA, 1 de geniu, 3 de transmisiuni și 4 ISR) și 3 regimente/batalioane sprijin logistic (1 logistic, 1 mentenanță și 1 transport), era întărit cu 8 brigăzi de apărare teritorială și sprijinit de 1 regiment de forțe pentru operații speciale și dispus în județele Volyn, Zakarpattia, Ivano-Frankivsk, Liov, Rivne, Ternopil, Khmelnytskyi și Chernivtsi;

- Comandamentul Operativ „*Nord*” – avea Comandamentul la Chernihiv, era organizat pe 6 brigăzi de manevră (1 de tancuri, 2 mecanizate, 1 de infanterie moto și 2 de asalt aerian), 16 brigăzi/regimente sprijin luptă (4 de artilerie, 1 de aviație, 3 de rachete AA, 1 de geniu, 3 de transmisiuni și 4 ISR) și 3 regimente/batalioane sprijin logistic (1 logistic, 1 mentenanță și 1 transport), era întărit cu 7 brigăzi de apărare teritorială și dispus în județele Poltava, Sumi, Kiev, Zhytomyr, Chernihiv și Cherkasy;

- Comandamentul Operativ „*Sud*” – avea Comandamentul la Odesa, era organizat pe 8 brigăzi de manevră (1 mecanizată, 3 de infanterie moto, 2 de asalt aerian, 1 aeromobilă și 1 de infanterie navală), 15 brigăzi/regimente sprijin luptă (3 de artilerie, 1 de aviație, 4 de rachete AA, 1 de geniu, 3 de transmisiuni și 3 ISR) și 3 regimente/batalioane sprijin logistic (1 logistic, 1 mentenanță și 1 transport), era întărit cu 5 brigăzi de apărare teritorială și sprijinit de 1 regiment de forțe pentru operații speciale și dispus în județele Vinnytsia, Odesa, Mykolaiv, Kirovohrad și Kherson;

- Comandamentul Operativ „*Est*” – avea Comandamentul la Nipru, era organizat pe 7 brigăzi de manevră (1 de tancuri, 4 mecanizate și 2 aeromobile), 10 brigăzi/regimente sprijin luptă (1 de artilerie, 3 de rachete AA, 1 de geniu, 3 de transmisiuni și 3 ISR) și 3 regimente/batalioane sprijin logistic (1 logistic, 1 mentenanță și 1 transport), era întărit cu 5 brigăzi de apărare teritorială și dispus în județele Donețk, Lugansk, Dnipropetrovsk, Zaporizhia și Harkov. (The Ukraine Military Team 2021)

Prezentarea în detaliu a organizării, dislocării și misiunilor forțelor terestre ruse și ucrainene este prezentată în figura nr. 4.

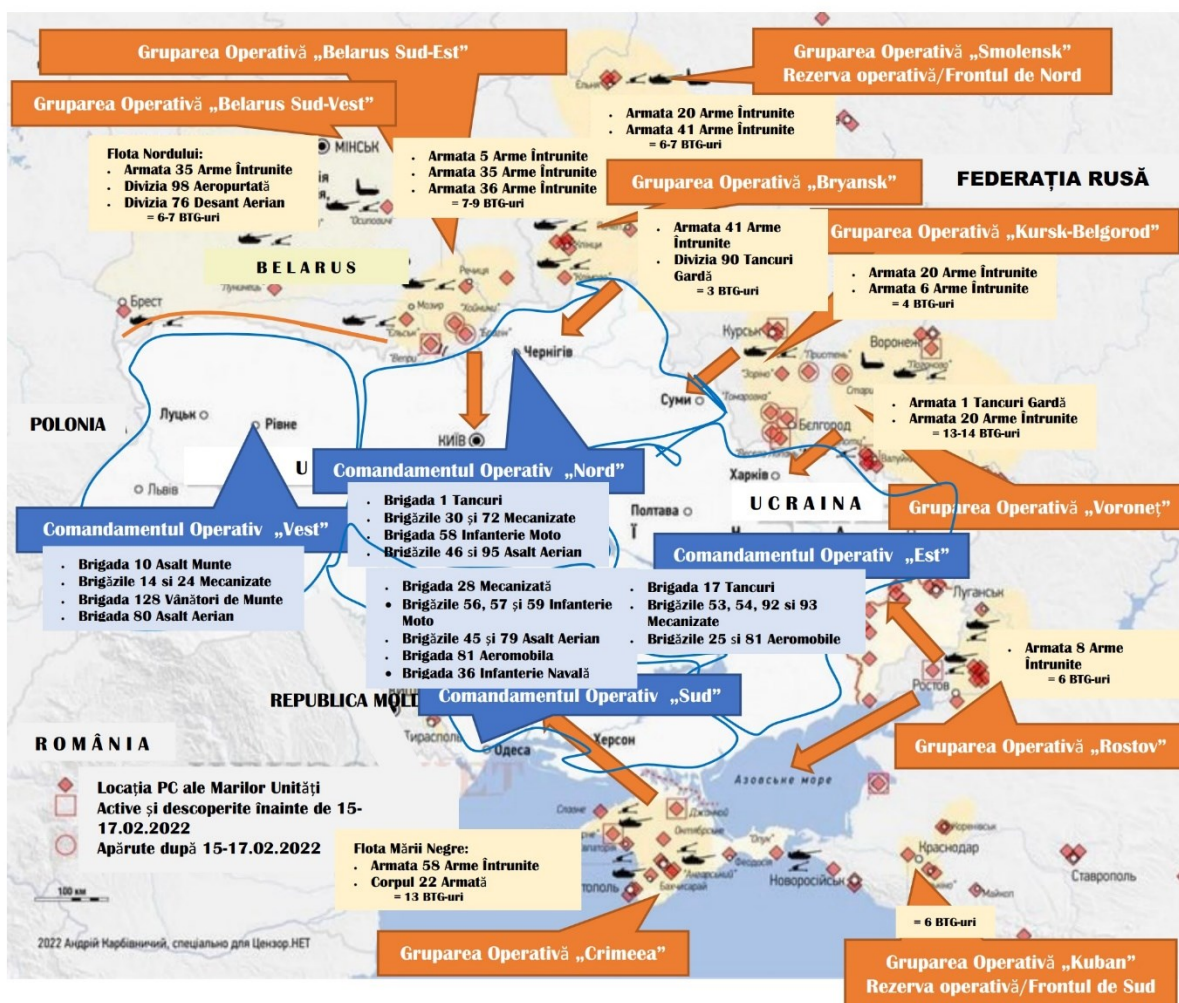

Figura nr. 4: Organizarea pentru luptă a forțelor terestre ruse și ucrainene

Sursa: Censor.NET

În conformitate cu declasificarea unor documente secrete și a schimbului de informații la nivel aliat, revistele Washington Post și Bild au prezentat un posibil plan al Kremlinului de invadare a Ucrainei, elaborat în luna decembrie 2021, și care prevedea ca un atac probabil să fie lansat la începutul anului 2022, într-o zonă de operații de 250 km, în teritoriile ucrainene.

Planul armatei ruse, așa cum este prezentat în figura nr. 5, cuprindea folosirea a 100 de grupuri tactice de nivel batalion, cu aproximativ 175.000 de militari, într-o operație ofensivă preponderent terestră, desfășurată pe trei faze, astfel:

- în prima fază, forțele terestre ruse, după lansarea unor atacuri aeriene și lovituri masive cu artileria, ar trece la ofensivă din Peninsula Crimeea și regiunea Donbas, pentru a controla zona de sud a Ucrainei până la granițele cu Republica Moldova și România; operația ar fi

sprijinită de acțiuni de debarcare la est de Odesa (între satele Fontanka și Koblevo), cu misiunea de a controla regiunea Herson și a întări forțele separatiste proruse din Transnistria, precum și de forțele speciale desantate pentru cucerirea principalelor cursuri de apă și blocarea aprovizionărilor armatei ucrainene dinspre mare, în conjuncție cu Flota rusă a Mării Negre;

- în faza a doua, folosind aviația și rachetele pentru destabilizarea țării, forțele terestre ruse ar ataca dinspre nord-est și est (prin regiunea Donbas), pentru a cuceri tot estul Ucrainei de pe malul stâng al fluviului Nipru;

- în ultima fază, capitala Kiev ar fi atacată dinspre nord, adică din Belarus, înaintând chiar până la linia Korosten-Uman, pentru a tăia aprovizionarea forțelor ucrainene, prevăzute a se refugia spre vest și a forța autoritățile ucrainene să capituleze; atacul asupra capitalei ar putea fi executat și la începutul ofensivei, dacă condițiile ar fi prielnice (Катерина 2021).

Figura nr. 5. Planul strategic al Federației Ruse de invazie a Ucrainei

Sursa: [Info.BILD.de](https://www.info.bild.de)/Kartenbasis: [Maps4News.com/@HERE](https://www.maps4news.com/@HERE)

Conform analiștilor militari germani, planul era bazat pe ipoteze de planificare insuficient analizate, precum faptul că forțele armate ucrainene nu vor fi capabile să reziste în fața invaziei masive ruse și că dotarea acestora cu rachete antitanc „*Javelin*” nu ar fi suficientă pentru înfrângerea tancurilor rusești, iar dronele „*Bayraktar*” vor fi o țintă ușoară pentru avioanele de luptă. Aceste ipoteze au permis aliaților să regândească sprijinul acordat Kievului cu sisteme de arme mai sofisticate și mai eficiente în fața tehnicii militare ruse îmbătrânite și nemodernizate suficient, de tipul artileriei „*Himars*” sau a rachetelor antinavă „*Harpoon*”. Dezvoltarea planului rus de intervenție în Ucraina a avut loc și pe fondul unor ample mișcări de protest din Kazakstan, din luna ianuarie 2022, al lucrătorilor din domeniul petrolifer conduși de fostul președinte cazac Nursultan Nazarbayev, și care s-au soldat cu solicitarea intervenției trupelor ruse din cadrul Organizației Tratatului de Securitate Colectivă (CSTO) pentru înăbușirea revoltei.

Dar, așa cum a afirmat cunoscutul istoric englez Lawrence Freedman cum că „*războaiele rar s-au desfășurat așa cum au fost planificate*”⁶, precum și modificarea condițiilor inițiale de securitate din zonă în perioada ianuarie – prima jumătate a lunii februarie 2022, coroborate cu ultimele declarații și măsuri politico-militare întreprinse de președintele ucrainean Volodimir Zelenski, au forțat Kremlinul să înceapă **prima fază a operației ofensive** concomitent pe patru direcții operative: „NORD”, din Belarus către Kiev, „NORD-EST”, din Rusia către Harkov, „EST”, pentru sprijinirea luptătorilor separatiști din regiunea Donbas și „SUD”, din peninsula Crimeea către Odesa și Mariupol (a se vedea figura nr. 6). S-a dorit astfel ca, printr-un atac fulger (de tipul „*blietzkrieg-ului*” german), să se realizeze scopul propus printr-o singură fază.

Obiectivele inițiale strategice au constat în:

- cucerirea părții centrale și de est a Ucrainei, pentru a o controla, prin desfășurarea unor acțiuni ofensive pe trei direcții simultan și a obține rapid victoria din punct de vedere militar;

- cucerirea nordului Ucrainei, incluzând aici și capitala Kiev și realizarea joncțiunii cu forțele de pe fluviul Nipru, cu scopul capturării și înlocuirii liderilor politici cu oameni devotați Moscovei, ceea ce ar aduce victoria politică (Colectiv CSSAS 2022, 3-4).

⁶ Interviu acordat de istoricul englez Lawrence Freedman postului de radio Georgian REF/RL la 28 ianuarie 2023, disponibil pe site-ul <https://www.rferl.org/a/russia-ukraine-war-historian-freedman-putin-nuclear-weapons/32243783.html>, accesat la 08.02.2023.

Figura nr. 6: Prima fază a operației militare speciale ruse în Ucraina

Sursa: NiemanLab.org

Întreaga acțiune ofensivă rusă a fost caracterizată de un ritm lent și neașteptat de înaintare, fiind întârziat de o rezistență ucraineană eficientă, amplificată de sprijinul occidental. Totodată, direcțiile alese, manevrele întreprinse și tacticile folosite au fost de tip sovietic, deci foarte previzibile, iar acțiunea ofensivă a forțelor terestre ruse a fost susținută sporadic și divergent de aviația militară și forțele strategice de rachete. În același timp, s-a creat o distanță mare și un efort crescut pentru liniile logistice de aprovizionare. În încercarea sa de a aresta sau ucide liderii ucraineni și a-i înlocui cu o administrație prorusă, Moscova a folosit mercenari din cadrul Grupului paramilitar Wagner și luptători ceceni și a făcut aceeași greșeală ca și SUA în Irak și Afganistan, adăugând conflictului riscul unei durate mai mare decât cea preconizată inițial și apariția unui actor nou pe scena politico-militară – populația locală nemulțumită. Acest nou actor a adus cu sine rezistența și voința populară, pe care le-a combinat cu patriotismul și determinarea cetățenilor de a-și apăra țara, producând și el întârzieri semnificative în încercările repetate ale armatei ruse de a încercui și cuceri capitala și unele orașe mari din estul Ucrainei, iar în alte zone a reușit chiar să susțină, moral și fizic, forțele ucrainene pentru a respinge atacurile disperate ale rușilor.

Ca urmare, către sfârșitul acestei etape, forțele ruse au trecut la înfrângerea rezistenței populare în capitală și marile orașe prin întreruperea serviciilor critice, în special cele de asigurare a energiei electrice și a gazelor.⁷ Această linie energetică de efort strategic a rușilor a fost ușurată și de declarația Ucrainei și Republicii Moldova de desprindere de la rețeaua electrică a Federației Ruse și conectarea la cea a UE. Astfel, la începutul lunii martie 2022, armata rusă a cucerit cea mai mare centrală nucleară din Europa de la Zaporojie și a lovit conductele secundare ale operatorului ucrainean de transport Gas TSO, oprind aprovizionarea cu energie electrică și gaze naturale în capitală și alte 16 provincii din regiunile Harkov, Nikolaev, Zaporojie, Donețk și Lugansk (Dumitrescu 2022).

Ritmul scăzut de ofensivă, mai ales pe direcțiile operative „NORD” și „NORD-EST”, a obligat conducerea politico-militară rusă să mute efortul principal al ofensivei în Donbas și spre zona de sud, la mijlocul lunii martie 2022, pentru a sprijini lupta separatiștilor proruși și a interzice accesul Ucrainei la Marea Neagră și Marea Azov (The New York Times 2022). Această schimbare strategică de efort de pe o direcție pe alta a dat posibilitatea armatei ruse să redistribuie forțele pentru a menține teritoriile ocupate și să refacă puterea de luptă pentru a relua acțiunile ofensive terestre blocate.

Pe plan diplomatic, prima fază a operației militare speciale este caracterizată de demararea unor negocieri ruso-ucrainene la nivel de reprezentanți ai celor doi președinți și care s-au desfășurat în mai multe runde de întâlniri⁸, cu scopul de a ajunge la un acord temporar de încetare a focului. Considerate un real eșec politico-militar, aceste negocieri au avut și o latură pozitivă referitoare la realizarea unor coridoare umanitare în jurul marilor orașe Kiev, Sumi, Harkov, Cernihiv și Mariupol, ce erau asediate de forțele ruse. Prin intervenția președintelui francez Emmanuel Macron s-au instituit și respectat perioade scurte de încetare a focului, reușindu-se astfel evacuarea unei părți din populația locală, chiar dacă

⁷ Situația energetică a Ucrainei depinde de gaze și cărbune, urmate de energia nucleară și petrol. Intenția companiei ruse Gazprom era aceea de a transfera furnizarea de gaze naturale către Germania direct pe sub Marea Baltică, prin conducta Nord Stream 2 și să oprească conducta Nord Stream 1, ce tranzitează Ucraina și Polonia. Gazprom a acuzat în repetate rânduri Ucraina că „a furat gaze”, ceea ce Kievul a negat.

⁸ Primele negocieri s-au desfășurat la 28 februarie 2022 în regiunea Gomel din Belarus, fiind urmate de alte două întâlniri, pe 2 și 7 martie 2022, în regiunea Brest din vestul țării și la Belovejskaia Pușcia, un parc național, situat la granița polono-belarusă.

acțiunile ofensive și bombardamentele ruse au continuat și după terminarea negocierilor. Și intervenția directă a președintelui turc Recep Tayer Erdogan a avut o reacție pozitivă, reușindu-se organizarea unei a patra runde de negocieri, de data aceasta la nivel de miniștri de externe, desfășurată la 10 martie 2022 în Antalya, în Turcia. Dar tot fără rezultatul scontat. După 12 martie 2022, negocierile au continuat în mai multe rânduri, de data aceasta în format de video-teleconferință, fiecare parte participantă renunțând la unele solicitări. Astfel, la 16 martie 2022 s-au creat premisele unui posibil compromis, sub forma unui proiect de acord de pace în 15 puncte, care includea încetarea focului și retragerea Federației Ruse dacă Kievul își declară neutralitatea și acceptă o limitare a forțelor sale armate, precum și negăzduirea de baze militare străine sau armament (Spătaru 2022).

Pe plan politic, președintele Putin a anunțat organizarea unui referendum în regiunea Herson, deja ocupată, și instalarea de primari pro-ruși în localitățile din această regiune, în pofida numeroaselor demonstrații ce au loc, în această perioadă, în orașele Herson, Melitopol și Berdyansk (Buciu 2022).

La data de 18 aprilie 2022, armata rusă a trecut la etapa a doua a ofensivei terestre, prin intensificarea acțiunilor ofensive terestre pe două direcții operative – „EST” și „SUD” –, pentru realizarea obiectivelor stabilite pentru regiunea de est a Ucrainei și întreruperea accesului Ucrainei la Marea Neagră (a se vedea figura nr. 7). Așa cum a afirmat clar ministrul rus de externe Serghei Lavrov, eliberarea regiunii Donbas din estul Ucrainei este o „*prioritate necondiționată*” pentru Moscova, iar în privința altor teritorii, ar trebui ca acestea să-și decidă singure viitorul. (Teslova 2022) Iar ministrul rus al apărării Serghei Șoigu a precizat că cele patru obiective ale acestei etape sunt: cucerirea Donbasului, crearea unui coridor între Peninsula Crimeea și această regiune, blocarea porturilor ucrainene la Marea Neagră și preluarea controlului sudului Ucrainei pentru realizarea unei conexiuni cu Transnistria (The Sky News Team 2022). Ca urmare, efortul principal al celei de-a doua etape l-a reprezentat cucerirea integrală și securizarea regiunii carbonifere Donbas, iar acțiunile ofensive din sud au avut un rol secundar, de sprijin al efortului principal, pentru securizarea coridorului terestru între Peninsula Crimeea și regiunea Donbas și împiedicarea aprovizionării armatei ucrainene dinspre mare.

Figura nr. 7: Cea de-a doua fază a operației militare speciale ruse în Ucraina

Sursa: Institute for the Study of War and AEI's Critical Threats Project, MoD

Înainte de inițierea acestei etape, președintele rus Vladimir Putin a numit un nou comandant al Teatrului de operații (TO) din Ucraina, în persoana generalului Alexander Dvornikov, supranumit și „*măcelarul din Siria*”, care să schimbe abordarea doctrinară operativ-strategică de până acum cu așa-numita „*tactică a pământului pârjolit (scorched-earth)*”⁹, în care se vor desfășura „*bătălii rapide*” în mai multe zone, în același timp. Această nouă tactică a modificat modul obișnuit de acțiune al armatei ruse, prevăzut în Doctrina militară, trecându-se la executarea unor atacuri cu subunități mici, de valoare companie (până la 100 militari), având ca obiective anumite comune și sate, dar și intersecții mai importante din interiorul sau din proximitatea unor orașe (Burns și Yen 2022).

⁹ În Siria, generalul Dvornikov a folosit tactica „*pământului pârjolit*” pentru conducerea unor asedii prelungite asupra orașelor și localităților mai mici, pe care le-a bombardat îndelung, cu multe pierderi de vieți omenești și distrugerii ale infrastructurii și zonelor rezidențiale, pentru a forța liderii locali să predea acele localități și încetarea bombardamentului.

O altă schimbare s-a concretizat prin stabilirea unui nou centru de greutate la nivel strategic din partea forțelor ruse, prin acțiuni decisive întreprinse împotriva sprijinului militar acordat de statele occidentale armatei ucrainene. Așa cum a afirmat ministrul rus adjunct al afacerilor străine Sergei Ryabkov, într-un interviu acordat Agenției TASS, „În contextul sprijinului nesăbuit al Washingtonului pentru aspirațiile militante ale regimului de la Kiev cu pomparea pe scară largă a armelor moderne, orice contact la scară largă cu administrația SUA privind situația din jurul Ucrainei par fără sens. Vă avertizăm că transporturile SUA-NATO cu arme care traversează teritoriul ucrainean sunt considerate de noi ținte militare legitime” (Digital Desk 2022). Astfel, începând cu mijlocul lunii aprilie 2022, Moscova a pregătit o campanie informațională masivă de denigrare a sprijinului străin cu arme și echipamente acordat Ucrainei și a trecut la lovirea unor puncte-cheie care asigurau aprovizionarea externă a Kievului.

Cu toate aceste schimbări, întreaga etapă a fost caracterizată de un ritm scăzut de ofensivă, dar persistent, cu unele momente de intensitate, dar fără o importanță strategică, ca urmare a rezistenței dârze a forțelor ucrainene, care au executat chiar și contraatacuri prin surprindere, cu obiective limitate. Rezistența dârză a forțelor ucrainene în zona orașelor Harkov și Mariupol au întârziat simțitor această ofensivă și au produs numeroase provocări de ordin tactic-operativ comandantului rus din teatrul de operații. Ucrainenii au folosit apărarea de tip „*porc spinos (porcupine defence)*”¹⁰, combinată cu lovirea unor obiective strategice din teritoriile bremelnic ocupate și chiar a unor localități rusești situate de dincolo de graniță, cu dronele de luptă și artileria cu bătaie mare.

O altă cauză a scăderii ritmului preconizat de ofensivă al armatei ruse, îndeosebi în zona de sud, o reprezintă folosirea de personal auxiliar (luptători ceceni atât voluntari, cât și membrii ai unităților din Garda Națională cecenă a președintelui Ramazan Kadyrov), fapt ce demonstrează apariția unor probleme privind resursele, dar și a unei dezbinări în lanțul de

¹⁰ Denumirea apărare de tip „*porc spinos (porcupine defence)*” a fost dată de dr. Harlan K. Ullman, doctor Honoris Causa la Universitatea Națională de Apărare „Carol I” și reprezintă evitarea desfășurării unor acțiuni decisive prin folosirea unor formațiuni mici, de tip batalion și companie, flexibile și foarte bine dotate, care să producă pierderi atât de mari adversarului, încât acesta să renunțe la ofensivă. Ceea ce caracterizează dar și diferențiază acest tip de apărare în conflictul ruso-ucrainean o reprezintă superioritatea mare a echipamentelor militare ucrainene, aflate la standarde aliate, față de cele folosite de armata rusă în Ucraina. Spre exemplu, Federația Rusă a scos de la conservare tancurile T-62, având o vechime de 50 de ani, așa cum precizează VOA News pe site-ul <https://www.voanews.com/a/latest-developments-in-ukraine-may-27/6591796.html>, accesat la 27.05.2022.

comandă din teatrul de operații ucrainean, în special prin faptul că unul din verii președintelui cecen, Adam Delimkhanov, a fost desemnat comandantul acțiunilor militare din Mariupol (UK MoD Latest Defence Intelligence Update on the situation in Ukraine – 18 May 2022).

Mai mult, prin începerea contraofensivei ucrainene din regiunea Harkov, în a doua jumătate a lunii mai 2022, forțele ruse din nord-est au pierdut teritoriile vremelnic ocupate, retrăgându-se dincolo de graniță, sub sprijinul cu foc al Districtului militar de „Vest” și permițând armatei ucrainene să restabilească integritatea frontierei de nord și nord-est. Ca urmare a acestei presiuni ucrainene asupra zonei de nord-est, Belarusul a decis să disloce forțe în apropierea graniței sale de sud, care să fixeze forțele ucrainene și să le împiedice să se redisloce spre centru. (The Visual Journalism Team 2022) Mai mult, președintele belarus Alexander Lukashenko a menționat că a constituit chiar un Comandament Militar de Sud și că a dislocat grupuri tactice de luptă de nivel batalion (infanterie mecanizată și tancuri) la granița cu Ucraina (The Public's Radio 2022).

Putem afirma că, un anumit succes l-au înregistrat forțele ruse în sud, prin cucerirea orașului Mariupol și a altor orașe-port ucrainene de la Marea Azov. Această victorie limitată a Moscovei a permis realizarea culoarului dintre regiunea Donbas și Peninsula Crimeea și a dus la interzicerea accesului Ucrainei la Marea Azov, afectând economic profund această țară. Dar încercările repetate de a cuceri orașul-port Odesa au eșuat, astfel că Moscova nu a reușit să rupă Ucraina de accesul la Marea Neagră și nici să stabilească o joncțiune cu separatiștii proruși din Transnistria. Ca urmare, la începutul verii și pe toată perioada următoare, efortul armatei ruse a continuat să se concentreze pe regiunea Donbas, concomitent cu trecerea la consolidarea aliniamentelor atinse în zona de sud pentru a menține controlul acestei regiuni.

Pe plan diplomatic, în această etapă nu s-a întrevăzut nicio posibilitate de încetare a războiului și de trecere la negocieri serioase pentru semnarea unui acord de încetare a focului. Chiar dacă Kremlinul a anunțat, la finele lunii mai 2022, că ar exista o posibilitate de întâlnire la nivelul celor doi președinți, dacă se elaborează un document substanțial privind condițiile de încetare a focului, cele două state implicate în conflict s-au acuzat reciproc despre situația persistentă, iar Moscova chiar a precizat că întoarcerea la masa tratativelor va fi dificilă, ca urmare a intenției Washingtonului, Londrei și Bruxellesului de a folosi Ucraina pentru a obține un avantaj strategic (VOA News 2022).

Pe plan politic, principala preocupare a președintelui rus Vladimir Putin a fost să întărească administrația locală și să consolideze controlul exercitat asupra localităților cucerite, îndeosebi prin organizarea unor referendumuri de accedere la Federația Rusă a regiunilor Lughansk, Donețsk, sudul Hersonului și Zaporizhzhia, precum și acordarea unor facilități de liberă circulație rezidenților teritoriilor proaspăt ocupate, prin simplificarea procesului de obținere a cetățeniei și a pașaportului rusesc. (Express Web Desk 2022) Atât „*votul rușinii*” celor patru regiuni ucrainene, cât și anunțul făcut de președintele rus Vladimir Putin privind anexarea lor, au fost condamnate de ONU, SUA și unele state occidentale, prin adoptarea la 12 octombrie 2022, de către Adunarea Generală a ONU, a Rezoluția A/ES-11/L.5 intitulată „*Integritatea teritorială a Ucrainei – apărarea principiilor Cartei ONU*” (The UN Team 2022).

Totodată, președintele Putin a ordonat mobilizarea parțială pe întreg teritoriul țării, chemând sub arme 300.000 de rezerviști (denumiți familiar „*mobiki*”) cu reală experiență militară și crescând producția internă de armamente. Anunțul privind mobilizarea parțială a declanșat ample proteste în 37 de orașe rusești, incluzând Saint Petersburg și Moscova și a dus la arestarea a circa 1.200 de protestatari. (Euronews with AP 2022) Aceste mișcări sociale, primele de la declanșarea „*operației militare speciale*” în Ucraina, au forțat Duma rusă de stat să înăsprească legea privind dezertarea, predarea și jaful făcut de militari și să introducă noi pedepse referitoare la refuzul de a participa la război, participarea la proteste de stradă neautorizate și răspândirea de zvonuri false. O altă consecință rapidă a mobilizării a constat în apariția unor valuri mari de emigranți ruși care au fugit în unele state vecine din nordul Europei (Finlanda), Asia Centrală (Kazakstan și Kirghistan) și Caucazul de Sud (Georgia). Acest aflus fluid de imigranți ilegali a crescut tensiunile politice interstatale cu Moscova, precum și cele sociale din zonă.

Schimbarea de ultimă oră a comandantului rus din teatru, prin numirea generalului Valeri Gherasimov, șeful Statului Major al armatei ruse, a încercat să promoveze unele reforme militare care să răspundă unei posibile extinderi a NATO și să contracareze așa-numitul „*Occident colectiv*”, care ar duce un război hibrid împotriva Moscovei. O astfel de abordare ar putea schimba scopul principal al Kremlinului în actualul război dus în Ucraina în „*asigurarea protecției garantate a suveranității și integrității teritoriale a Federației Ruse, devenind o apărare împotriva ostilităților occidentale și a lumii unipolare*” (Lupescu 2023). Prima greșală făcută încă de la începerea acestei operații și recunoscută de generalul Gherasimov o reprezintă

nerezolvarea problemelor legate de mobilizarea trupelor, prin adaptarea acestuia la noile realități economice moderne.

Succesul limitat al ofensivei terestre ruse a fost cauzat de o serie de ipoteze de planificare greșit formulate, chiar la nivelul Kremlinului, precum și de nedesfășurarea unei operații întrunită până în prezent. Doar acțiuni independente ale categoriilor de forțe, care nu au reușit să creeze un efect sinergetic. O primă ipoteză s-a bazat pe slaba rezistență pe care ar demonstra-o forțele ucrainene în fața mării armate ruse, luând ca exemplu rezistența georgiană din 2008 și cea ucraineană din 2014. Analiza factorilor timp – spațiu – forțe a fost, de asemenea, făcută la suprafață și puțin profesionist, luându-se în calcul mai mult o dorință politică de cucerire rapidă a capitalei Kiev pentru înlocuirea conducerii ucrainene, decât posibilitatea reală a armatei ruse de a îndeplini o astfel de misiune în timpul încredințat. Nici ajutorul acordat de Occident Kievului nu a fost bine analizat, iar ipoteza unor sancțiuni economice ineficiente din partea organizațiilor internaționale și regionale a fost considerată ca un fapt real. Dar cel mai important factor al insuccesului „*operației militare speciale*” a constat în faptul că nu a putut fi transformată într-o reală operație întrunită, chiar dacă au participat capacități din toate categoriile forțelor armate ruse, nerealizându-se efectul sinergetic al unei astfel de operații. Acest neajuns al planificării operației la nivel strategic va fi demonstrat în subcapitolele următoare.

Ca urmare, la sfârșitul anului 2022, armata rusă a trecut la întărirea și extinderea pozițiilor defensive de-a lungul frontierei recunoscute internațional cu Ucraina, săpând șanțuri de apărare și construind obstacole proiectate să respingă un atac cu capacități ucrainene mecanizate. Totodată, au existat semnale prin care președintele rus Vladimir Putin ar încerca să înceapă discuțiile de pace cu SUA, dar doar cu scopul de a câștiga timp pentru refacerea puterii sale militare, prin regrouparea și înlocuirea unor forțe, ca în primăvară să continue războiul într-o manieră și mai agresivă, pentru recâștigarea momentumului și atingerea obiectivului final.

3.2. Operația aeriană a aviației ruse

Perioada de desfășurare a războiului ruso-ucrainean a demonstrat, în mare parte, participarea unor avioane și sisteme de rachete identice, de origine sovietică/rusă, de ambele părți. forțele aeriene ruse (RuAF) reprezentau a doua putere aeriană ca mărime din lume, cu aproape 3.800 de avioane – opt escadrile de bombardiere „*Tu-22M3/MR*”, „*Tu-95MS*”

și „*Tu-160*”, 37 de escadrile de luptă cu avioane „*MiG-29*”, „*MiG-31*” și „*Su-27*”, peste 100 de „*Su-35*” și 14 avioane Sukhoi „*Su-57*” din a cincea generație, 27 de escadrile de atac la sol cu variantele „*Su-24*”, „*Su-25*” și „*Su-34*”, 10 escadrile de recunoaștere cu „*Su-24*” și „*MiG-25RB*”, câte o escadrilă de aeronave „*A-50/A50-U*” și „*FRA Il-78/Il-78M*”. Ca urmare, în orice moment, Federația Rusă avea aproximativ 300 de avioane moderne de luptă staționate, în mod normal, în Districtele Militare de „*VEST*” și de „*SUD*” care aveau ca rază de acțiune Ucraina. De asemenea, înainte de începerea invaziei Moscova a redislocat regimente de aviație din alte districte, ca parte a noii sale posturi avansate.

În mod normal, s-a așteptat ca Rusia să obțină superioritatea aeriană încă din primele zile ale invaziei, dar asta nu pare să se fi întâmplat și nu s-a concretizat nici pe timpul desfășurării operației ofensive terestre. Avioanele de supraveghere și cercetare rusești cu greu au fost văzute pe cerul Ucrainei. Avioanele de vânătoare au fost folosite, de asemenea, într-un număr limitat. Cel mai mult au fost folosite rachetele de croazieră lansate aerian și de la sol, precum și rachetele balistice. Acțiunile RuAF s-au concentrat mai degrabă pe sprijinul nemijlocit al forțelor terestre (CAS), decât pe suprimarea extensivă a apărării antiaeriene a ucrainenilor (SEAD). Dar și acest sprijin a fost limitat de lipsa avioanelor multirol, a unor standarde performante de operare și a instruirii deficitare. Întrucât „*operația militară specială*” a fost concepută să se desfășoare doar în spațiul aerian al Ucrainei, nu a existat o cerință de apărare antiaeriană pentru Federația Rusă, cu excepția distrugerii oricărei aeronave ucrainene care ar fi încercat să se angajeze într-o luptă directă. Ceea ce nu a fost cazul. Astfel, s-a adevărit ceea ce a afirmat, în repetate rânduri, cercetătorul britanic Peter Hoare din cadrul Grupului Societății aeronautice regale petru puterea aeriană și cosmică: „*Integrarea apărării aeriene a fost întotdeauna «călcâiul lui Ahile» pentru ruși*” (The HotNews Team 2022).

La rândul ei, Ucraina deținea, în 2021, a 27-a cea mai mare forță aeriană din lume și a 7-a cea mai mare forță din Europa. Forțele aeriene ucrainene (UkrAF) dispuneau de 36.300 de militari și aveau 225 de avioane de luptă, din care aproape 100 de vânătoare și antrenament „*MiG-29*”, „*Su-24*”, „*Su-25*”, „*Su-27*” și „*L-39*”, unele din acestea fiind modernizate. Acestea au fost folosite mai ales în operațiuni de apărare aeriană. Pentru apărarea sa antiaeriană, Ucraina a folosit sisteme aeriene și navale autonome (UAV) americane și turcești, precum și sisteme antiaeriene modern de tipul „*S-300*” și „*S-400*”, pe lângă sistemele antiaeriene occidentale portabile (MANPADS).

Ucrainenii au integrat o serie de capacități aeriene și antiaeriene pentru a împiedica forțele aeriene ruse mult mai mari. Folosind rachete sol-aer portabile, ieftine, ucrainenii au reușit să neutralizeze puterea aeriană rusă în zonele de est și de sud, limitând foarte mult libertatea de manevră a aviației militare rusești. Adăugarea unor sisteme de rachete „S-300” mult mai puternice și cu rază mai lungă de acțiune din Slovacia i-a făcut pe ruși și mai vulnerabili. Amenințarea sistemelor „S-300” au forțat aeronavele rusești individuale, cărora, în general, le lipseau capacitățile de realimentare din aer, mijloacele de război electronic și sprijinul de comandă și control, să zboare cât mai jos la suprafața pământului pentru a se proteja de atac.

O altă cauză a insuccesului aerian al Federației Ruse a constituit-o desfășurarea operației aeriene fără realizarea concentrării efectelor. Valurile de atac cu aviația și rachetele asupra a o multitudine de obiective militare și civile pe întreg teritoriul Ucrainei nu au reușit să destabilizeze nodurile de C2 ale armatei ucrainene și nici să neutralizeze aviația și apărarea antiaeriană a Kievului, în așa fel încât să nu-i permită să riposteze. Mai mult, loviturile kinetice ale aviației militare ruse nu au fost integrate cu cele nonkinetice, precum atacurile cibernetice și războiul electromagnetic, acestea din urmă având un obiectiv limitat. (Wetzel 2022)

După declanșarea ofensivei terestre, operația aeriană s-a desfășurat mai mult pentru sprijinirea din aer a forțelor terestre atât prin sprijin aerian apropiat, cât și prin sprijin aerian nemijlocit, aviația militară rusă desfășurând acțiuni de cercetare și supraveghere cu avioane și mijloace aeriene fără pilot, precum și acțiuni de lovire a unor obiective de importanță strategică cu bombardiere și sistemele de rachete balistice și de croazieră.

Totodată, au constat în încălcări repetate a spațiului aerian aliat, ca urmare a atacurilor cu rachete și loviturilor executate cu aviația asupra orașelor de la granița de vest a Ucrainei (cum a fost cazul orașului Yavoriv, lovit duminică, 6 martie 2022, cu mai multe rachete de croazieră). Până în prezent, trei drone de cercetare și supraveghere, de proveniență rusă, dar fără steag pe fuzelaj, au survolat spațiul aerian al României, Ungariei, Croației și Poloniei¹¹, iar teritoriile Republicii

¹¹ Prima dronă (sau vehicul aerian fără pilot/UAV) de tip „Tu-141” de producție rusească, s-a prăbușit în Zagreb, capitala Croației, în noaptea de 3-4 martie 2022, după ce a survolat spațiul aerian al Ucrainei, României, Ungariei și Croației. Autoritățile croate au anunțat că au găsit urme ale unui dispozitiv exploziv acroșat de fuzelaj. O altă dronă, tip „Orlan-10” de producție rusească, s-a prăbușit la Bistrița Năsăud în noaptea de 13-14 martie. O a treia dronă, de tip „Forpost”, o copie rusească licențiată a dronei israeliene „Searcher”, a survolat în dimineața zilei de 15 martie spațiul aerian al Poloniei, după care a fost doborâtă în Ucraina.

Moldova și Poloniei au fost lovite de rachete rusești doborâte de antiaeriana ucraineană, rezultând victime omenești și pagube materiale.

La sfârșitul anului trecut și începutul acestui an, aviația militară rusă a acționat împreună cu dronele de luptă, rachetele de croazieră și sistemele de lansatoare multiple de rachete (MLRS) cu bătaie mare pentru a lovi infrastructura critică și a destabiliza serviciile publice în marile orașe ucrainene, în vederea descurajării populației locale și forțării autorităților de la Kiev să se predea, ca să pună astfel capăt războiului așa cum dorește Kremlinul. Aceste atacuri aeriene, reunite sub denumirea de „*Operația Dark Skies*” și prezentate schematic în anexa nr. 4, reprezintă cele mai mari raiduri aeriene executate de aviația militară rusă de la începutul războiului în Ucraina, având drept scop principal distrugerea/neutralizarea serviciilor asigurate către populație (îndeosebi electricitate și căldură), lăsând localitățile ucrainene lovite fără energie, precum și oprirea exportului de curent electric spre Europa. Ceea ce s-a și întâmplat deja în Republica Moldova, la începutul acestui an.

3.3. Operația navală a flotei ruse a Mării Negre

În timp ce invazia rusă a Ucrainei s-a desfășurat mai mult ca o operație militară terestră (Land-Heavy), a existat și o dorință a Kremlinului de a stabili un pod terestru spre Peninsula Crimeea și de a refuza accesul autorităților ucrainene la Marea Neagră și Marea Azov. Încă de la început, Moscova a fost încrezătoare în puterea sa maritimă în sud, prin obținerea rapidă a comenzii pe mare în Marea Neagră, cu ajutorul sistemelor A2/AD desfășurate în Peninsula Crimeea și cele două grupări navale operative stabilite în Marea Neagră și Estul Mediteranei, făcând parte din cadrul Flotei ruse a Mării Negre întărite (FRMN+).

FRMN era formată inițial din 6 corvete și fregate purtătoare de rachete, 36 de nave de patrulare, 10 nave de minare-deminare, 10 ambarcațiuni amfibii, precum și din 6 submarine din clasa Kilo, cărora li s-a alăturat vechiul crucișător din clasa Slava „*Moskva*”, ca navă amiral și a fost întărită, chiar înainte de invazie, cu nave amfibie din Flotele Baltică și de Nord (The Institute for Strategic Studies 2022, 205). Flota rusă a blocat, încă de la început, mica flotilă ucraineană în porturi, a închis strâmtoarea Kerchi, interzicând accesul în Marea Azov și a trecut la bombardarea porturilor Ucrainei. Prin acțiunile sale navale, Kremlinul a reușit o blocadă maritimă neoficială în Marea Neagră, prinzând înăuntru chiar și nave comerciale sau nave militare ale altor state riverane, pe care le-au amenințat, intimidat și chiar forțat să își redirecționeze rutele de

navigație în afara apelor teritoriale ucrainene. Folosind focul naval și blocada comercială, Moscova s-a asigurat că Ucraina este izolată de liniile de aprovizionare externe necesare pentru susținerea războiului, forțând autoritățile de la Kiev să se bazeze, în întregime, pe sprijinul financiar direct din partea Occidentului și eliminând capacitatea acestora de a reaproviziona armata ucraineană pe mare.

Primul „*succes naval*” rusesc a fost ocuparea Insulei Șerpilor (aflată la 40 km depărtare de țărmul românesc), un punct strategic considerat important pentru controlul traficului din nord-vestul Mării Negre și din Delta Dunării. Imediat după ocuparea insulei și în urma scufundării navei amirale „*Moskva*”, în luna aprilie 2022, de către două rachete ucrainene, Kremlinul a început să reconsidere protecția navelor de aprovizionare din zonă și a desfășurat sisteme AD cu rază lungă de acțiune („*S-400*”) pe insulă, pentru a-și proteja escadroanele de nave și a oferi trupelor ruse posibilitatea de a pătrunde în Transnistria. Au luat în calcul chiar și realizarea unui punct de comandă înaintat de nivel operativ pe această insulă. (Macias 2022) Forțate de focul de artilerie grea și loviturile cu rachete ucrainene, forțele ruse s-au retras din Insula Șerpilor la sfârșitul lunii iunie 2022.

În mod uimitor, nava amiral nu a fost prima sau ultima navă de război rusească scufundată de Ucraina. Au mai fost marea navă de patrulare „*RFS Vasily Bykov*”, distrusă cu focul MLRS la începutul lunii martie, precum și nava amfibie „*Saratov*”, din clasa Aligator și cea de desant maritim „*Orsk*”, ambele scufundate în portul Berdyansk din Marea Azov, la finele lunii martie.

Concomitent cu trecerea la cea de-a doua etapă a operației terestre ruse, FRMN+ a constituit o Grupare navală tactică de lovire, formată din 14 nave de luptă, cu destinația Odesa, pentru a executa lovituri asupra zonelor din jurul acestui oraș-port (Stan 2022). De asemenea, a menținut în rezerva operativă, în zona Peninsulei Crimeea, o grupare tactică de desant maritim, compusă din 9 nave mari de desant, o fregată, 2 nave purtătoare de rachete și un dragor, care să se poate deplasa rapid în zonă și debarca la vest de Odesa, în situația în care situația din Transnistria s-ar înrăutăți. Scopul acestei desantări era acela de a face joncțiunea cu forțele ruse din Transnistria și, ca obiectiv secundar, preluarea controlului Gurilor Dunării (Copcea 2022).

Marea Neagră a intrat și în ochii presei internaționale ca urmare a mesajului NAVTEX din 18 martie 2022, privind pericolul ca aproape 420 de mine de ancoră ucrainene să plutească în derivă în zona vestică de

litoral a Mării Negre. În câteva zile, minele plutitoare au fost reperate în apele românești, bulgare și turcești.

În plus, navele militare ruse au continuat blocada maritimă prin limitarea sau chiar interzicerea traficului maritim pentru navele comerciale ce navigau spre și dinspre principalele porturi ucrainene, pentru a realiza o blocadă navală totală asupra transportului de cereale din Ucraina spre alte zone ale lumii¹², îndeosebi spre Nordul Africii și Orientul Mijlociu (Atwood, Marquardt și Hanster 2022). Această blocadă a obligat administrația americană să caute, împreună cu aliații europeni, rute alternative terestre sau aeriene care să asigure continuarea comerțului ucrainean, în special cu acest tip de produse. Cel mai probabil, președintele Putin a dorit să folosească această criză mondială emergentă a grânelor pentru a convinge Occidentul să renunțe la sancțiunile economice.

3.4. Operația întrunită de apărare a forțelor armate ucrainene

Încă de la începutul invaziei, autoritățile ucrainene au căutat să reziste ofensivei forțelor ruse, solicitând ajutor și sprijin comunității internaționale și mai ales SUA și celorlalte state occidentale. Comandanții militari au pus în aplicare Strategia militară de securitate, aprobată în 2021, folosind cu iscusință acțiunile asimetrice de apărare și combinând, în mod inovativ și eficace, capacitățile militare ale forțelor active cu cele de apărare teritoriale, ale căror sisteme de arme au fost modernizate permanent de către statele aliate și parteneri. Totodată, izbucnirea războiului a găsit armata ucraineană într-o transformare doctrinară și acționară, începută în 2021, trecând de la operația antiteroristă, desfășurată împotriva separatiștilor prorusi în regiunea Donbas, la operația întrunită de apărare, planificată și condusă împotriva unui adversar mult mai puternic, pe baza principiului apărării atotcuprinzătoare prin pregătire în avans a țării, prin descurajare, rezistență și interacțiune.

Pe toată perioada desfășurării ofensivei terestre ruse, apărarea întrunită a forțelor ucrainene s-a bazat pe rezistența armată, voința populară, patriotismul și determinarea cetățenilor de a-și apăra țara. Această rezistență s-a dovedit a fi neașteptat de eficientă, producând pierderi semnificative în rândul forțelor ruse atât în ceea ce privește personalul militar, cât și tehnica de luptă. Conducerea de la Kiev a crescut

¹² În prezent, se află peste 70 de nave comerciale blocate în porturile Sulina, Herson, Mikolaiv, Ciornomorsk, Ocea, Odesa și Iujne, din 16 state, cu circa 22 milioane de tone de cereale la bord. În silozurile din Ucraina sunt cel puțin 20 milioane de tone surplus de cereale, iar producția de anul acesta se estimează la circa 40 de milioane de tone.

permanent moralul forțelor armate regulate prin îndemnuri repetate la mobilizarea populației și prin înarmarea acestora. Bineînțeles că determinarea și moralul ridicat al forțelor ucrainene au depins foarte mult și de sprijinul militar acordat Kievului din exterior.

Rezistența dârză a forțelor ucrainene a devenit legendară, în special în Insula Șerpilor și în zona orașelor Harkov și Mariupol, ceea ce a întârziat simțitor ofensiva terestră rusă și a produs numeroase provocări de ordin tactic-operativ comandanților militari ruși. Ucrainenii au folosit, printre alte tactici asimetrice, apărarea de tip „*porc spinos (porcupine defence)*”, reușind să destabilizeze atacurile forțelor ruse prin contraatacuri executate prin surprindere pentru eliberarea orașelor Kiev, Harkov și Nikolaev, precum și cu lovituri cu artileria și dronele asupra navelor militare, instalațiilor portuare, terminalelor petrolifere și aeroporturilor situate în adâncimea zonelor controlate de ruși, inclusiv a unor localități rusești de dincolo de graniță. Nici acțiunile rezistenței¹³ și ale forțelor pentru operații speciale nu au fost mai prejos, acestea reușind să neutralizeze podul de peste strâmtoarea Kerchi, (cel mai mare pod din Europa construit de ruși în 2018 și având o lungime de 19 km) și care reprezenta o infrastructură critică de importanță strategică pentru logistica armatei ruse – leagă Peninsula Crimeea de Federația Rusă. O altă acțiune de comando, nedeclarată însă, a constituit-o aruncarea în aer a principalelor conducte ale gazoductelor Nord Stream 1 și 2 în largul coastei Suediei, la 26 septembrie 2022.

Dar capodopera acțiunilor armatei ucrainiene a reprezentat-o contraofensiva de toamnă, lansată etapizat la începutul lunii septembrie 2022, pe două direcții – „*NORD-EST*” și „*SUD*” –, cu scopul de a măcina sistematic forțele ruse și logistica acestora. Așa cum afirma președintele ucrainean Volodimir Zelinski, această contraofensivă a fost lansată pentru „*eliberarea teritoriul ocupat de forțele ruse*”, fiind caracterizată de „*acțiuni ușoare, dar eficiente, pentru degradarea sistematică a armatei lui Putin*”, precum și de faptul că „*trupele ucrainene au avut misiunea de a descoperi și distruge încet și etapizat sistemul de aprovizionare al logisticii operaționale a armatei ruse cu lovituri de artilerie și sisteme de arme de înaltă precizie*” (Gadzo and Ibrahim 2022).

¹³ Luptătorii din cadrul grupurilor ucrainene de partizani din teritoriile vremelnice ocupate sunt antrenați, consiliați și înzestrați de forțele ucrainene pentru operații speciale. Ei sunt instruiți în arta sabotajului, tactici de tip „*lovește-și-fugi*”, comunicații ascunse și abilitatea de a sta invizibili în cadrul populației locale. Pe lângă sarcina de observare și culegere de informații din zonă, partizanii au desfășurat și acțiuni de ucidere a unor militari ruși și a informatorilor acestora. În prezent, astfel de grupuri de partizani s-au raportat în orașele Herson, Melitopol și Nova Kakhovka.

Planificarea contraofensivei propriu-zise s-a făcut în colaborare cu experți militari americani, având la bază un plan inițial de dezinformare și mascare, prin care au fost convinși comandanții ruși că acțiunea ofensivă ucraineană se va desfășura doar în sud, ceea ce s-a și întâmplat la sfârșitul lunii august 2022. Executarea unui contraatac ucrainean spre orașul Herson, într-un ritm redus dar pozitiv, a convins Kremlinul să redisloce forțe importante din nord în această zonă, ceea ce a permis Comandamentului strategic de la Kiev să lanseze, prin surprindere, contraofensiva principală spre Harkov, în nord-estul țării. Înaintarea forțelor ucrainiene spre nord-est și sud-est s-a făcut mult mai rapid decât s-a anticipat inițial, reușindu-se ca, doar în câteva săptămâni, să se elibereze o mare porțiune a graniței de nord-est cu Federația Rusă și să se forțeze inamicul să se retragă pe malul drept al fluviului Nipru. Nu numai că s-a reușit să se distrugă importante capacități militare ruse din zonă, dar s-au perturbat și importante noduri logistice care sprijineau operațiile acestora în sud, iar efectul psihologic asupra populației locale și comunității internaționale a fost imens.

Chiar dacă nu semnalizează terminarea războiului, această contraofensivă sugerează o schimbare a momentului în favoarea Ucrainei. În ochii experților militari străini, de acum încolo Kievul poate dicta locația și natura viitoarelor lupte, iar Moscova va avea doar puterea să reacționeze la campania militară a Ucrainei (Duggal 2022). Așa cum afirma colonelul Taras Berezovets din forțele speciale ucrainiene, intenția Comandamentului ucrainean Operațional de Sud pe timpul contraatacurilor de recucerire a orașului Herson a fost aceea de a proteja forțele proprii și populația civilă din zonă, ajungându-se chiar la încetarea oricărei acțiuni ofensive dacă existau riscuri privind posibilitatea de pierderi de vieți omenești. Iar misiunea forțelor ucrainene a fost aceea de „*a elibera nu doar regiunea Herson, ci toate teritoriile ocupate, indiferent de cât timp le va lua*” (Gadzo și Ibrahim 2022). Pentru ucraineni și comunitatea internațională, recucerirea orașului Herson din mâinile rușilor a însemnat prima mare localitate recâștigată, care este și capitala unei regiuni importante.

Pentru a relua cu succes contraatacul în regiunea Herson, Comandamentul strategic de la Kiev a folosit un al doilea plan strategic de dezinformare la mijlocul lunii octombrie, pentru a convinge, încă o dată, oficialitățile de la Kremlin și comandanții militari ruși despre iminența desfășurării unei acțiuni ofensive pe scară largă în sudul Hersonului, cu intenția recuceririi acestei provincii până la iarnă. Prin

atacuri demonstrative în nordul provinciei Herson, armata ucraineană a realizat efectul operativ scontat – retragerea forțelor ruse dincolo de fluviul Nipru spre sud și creșterea tensiunii în rândul populației proruse. Posibilitatea unei noi umiliri a armatei ruse și creșterea neîncrederii populației locale proruse în capacitatea de apărare a forțelor ruse au fost sporite și de amenințarea aruncării în aer a centralei electrice Kakhovka de pe fluviul Nipru, situată în amonte de capitala provinciei, ceea ce ar fi avut efecte negative asupra tuturor actorilor din zonă, inclusiv pierderi mari și pagube materiale în rândul civililor. Planul de dezinformare, combinat cu succesul acțiunilor ofensive ucrainene în regiune, a forțat conducerea militară rusă să ordone începerea retragerii strategice pe malul estic al fluviului Nipru, începând cu 22 octombrie 2022. Pe lângă propriile forțe, armata rusă a evacuat și aproximativ 80.000 de civili și echipamentul greu, lăsând orașul Herson în mâinile ucrainenilor (The VOA News Team 2022c).

Cu toate acestea, cel mai mare succes pe care l-a avut contraofensiva ucraineană a fost totuși în nord, în regiunea Harkov. În numai câteva săptămâni, forțele ucrainene au reușit să recucerească o porțiune de aproximativ 8.000 de km², incluzând și două localități strategice – Kupiansk și Izyum –, considerate a fi baze logistice-cheie pentru armata rusă. Această victorie vremelnică a putut fi obținută ca urmare a unei prezențe slabe a forțelor ruse în zonă, o parte din acestea fiind redirecționate către sud, pentru a stopa acțiunile ofensive ucrainene din regiunea Herson, precum și a sprijinului material acordat de SUA, prin cele 16 sisteme „*High Mobility Artillery Rocket Systems M.142 HIMARS*”, donate de armata americană (Duggal 2022). Ca urmare a venirii iernii în regiune și a diminuării stocurilor de muniție, la sfârșitul lunii ianuarie 2023 situația disponibilității forțelor ucrainene era conform figurii nr. 8.

Unul dintre criteriile care au stat la baza succesului parțial al contraofensivei ucrainene din sud l-a reprezentat moralul scăzut al militarilor ruși, care sufereau de oboseală, pierderi mari și slaba asigurare cu materiale de logistică (uniforme, arme și rații alimentare) și chiar a salariilor. Se considera că soldații ruși erau demoralizați și că nu știau ce fac pe pământul ucrainean (Subramaniam, McCarthy and Woodyatt 2022). Acest factor perturbator a fost amplificat și de întârzierea trimiterii marilor unități din Corpul 3 de Armată rus în sudul Ucrainei, ca forță de întărire și înlocuire a pierderilor. Prevăzut inițial a se disloca în luna august 2022, acesta nu a ajuns în zonă nici la finele lunii noiembrie ale aceluiași an, ca urmare a slabei încadrări cu personal și instruirii acestuia,

dotării cu armament vechi, neoperațional în proporție de 40% și nedeclarării, de către Moscova, a stării de mobilizare.

Figura nr. 8: Situația forțelor ucrainene la sfârșitul lunii ianuarie 2023

Sursa: Institute for the Study of War with AEI's Critical Threats Project, Landscape HD for Ukraine, Oak Ridge National Laboratory

Ca urmare a continuării războiului pe teritoriul ucrainean, președintele Volodimir Zelenski a solicitat Radei ucrainiene, în repetate rânduri, prelungirea efectelor legii marțiale și mobilizării generale pe întreg teritoriul Ucrainei (Thebault 2022). Aceste stări excepționale au fost inițial declarate la începerea „*operației militare speciale*” ruse, adică la 24 februarie 2022, și extinse de încă trei ori, ceea ce a permis autorităților centrale și locale să instituie interdicții de circulație, să oblige bărbații apti de luptă să nu părăsească țara și să limiteze

călătoriile interne și externe. Totodată, declararea unor măsuri excepționale i-au permis președintelui Zelenski să consolideze toate posturile de televiziune într-o singură platformă, prin care să unifice și să controleze comunicarea strategică.

Principalele vulnerabilități ale armatei ucrainene au constat în persistența corupției la nivelul autorităților centrale și locale, precum și nerenunțarea încă la vechile manuale, regulamente și proceduri de tip sovietic. Scandalurile de corupție, precum cel de la începutul anului 2023, ce a vizat Ministerul ucrainean al Apărării dar și politicieni cu funcții înalte, privind cumpărarea proviziilor militare la prețuri inflaționiste, precum și folosirea ajutoarelor occidentale în scopuri personale, ar putea destabiliza sprijinul economic și militar acordat Kievului de către statele aliate și parteneri (The CNN Team 2023). Ajutorul acordat Kievului de către Occident a depășit, până în prezent, suma de 100 de miliarde de dolari și, mai mult ca sigur că va crește, acum când nu se întrevide nicio posibilitate de terminare a conflictului, ceea ce a permis mai multor înalți funcționari și militari cu funcții mari ucrainieni să-și însușească o parte din această sumă. Măsurile urgente luate de președintele Zelenski de demitere a unor guvernatori și procurori regionali, a mai multor miniștri și miniștri-adjuncți, a șefului Serviciului Vamal al Statului, precum și de arestare a unor oligarhi, nu i-au liniștit pe senatorii americani, care au început să se întrebe dacă ajutorul financiar acordat Ucrainei nu este deja prea mult (Prince 2023). Iar persistența vechilor manuale, regulamente și proceduri ar putea îngreuna anumite procese desfășurate la nivel central (precum cel de achiziții publice), neputând fi aliniat la cele similare occidentale și ar ușura situația forțelor ruse de a acționa eficient împotriva forțelor ucrainene.

Pentru a face față situației dezastruoase energetice din țară, președintele ucrainean Volodimir Zelinski a decis creșterea rezilienței naționale, prin crearea de puncte mobile tari ale infrastructurii critice în orașe, comune și sate, denumite „*centre invincibile*”¹⁴, care să asigure continuarea serviciilor către populație, îndeosebi în producerea și aprovizionarea cu energie. Aceste centre au fost echipate cu generatoare mobile importate din statele europene.

¹⁴ Așa cum precizează revista Reuters într-un articol din 23 noiembrie 2022, aceste „*centre invizibile*” vor fi organizate pe timpul iernii în toată Ucraina și vor asigura electricitate, căldură, apă, internet, conectivitate pentru telefonie mobilă și servicii farmaceutice fără plată și în regim continuu – sursa <https://www.reuters.com/world/europe/ukraine-setting-up-invincibility-centres-help-provide-heat-water-2022-11-22/>, accesată la 23.11.2022

Așa cum afirma generalul (r) Ben Hodges, fost comandant al Forțelor Terestre Americane în Europa (USAREUR), pe timpul Conferinței internaționale Gândirea Militară Românească, organizată de Statul Major al Apărării în 15-16 noiembrie 2022, la Cercul Militar Național București, armata ucraineană a obținut la Herson un „*momentum ireversibil*”, considerat drept începutul sfârșitului dominației ruse în zonă. Pentru a exploata acest *momentum*, intenția militară a Kievului este aceea de a întări pozițiile ocupate în sud, a continua contraofensiva în est (în regiunea Donbas), a-și reface puterea militară și a trece, la începutul anului 2023, la eliberarea Peninsulei Crimeea până în vara aceluiași an. Intuind această posibilă manevră ofensivă, trupele ruse au început deja să amenajeze poziții tari defensive în nordul peninsulei.

CAPITOLUL 4

ACȚIUNI HIBRIDE ÎNTREPRINSE DE FEDERAȚIA RUSĂ ÎN CADRUL CONFLICTULUI

Încă de la declanșarea invaziei ruse în Ucraina, operațiile convenționale ale Moscovei au fost sprijinite de acțiuni hibride, amplificate de amenințarea nucleară, conform conceptelor operaționale din doctrina „*apărării active*” a generalului Gherasimov, detaliate în anexa nr. 2. Astfel, una din declarațiile oficiale ale intervenției forțelor ruse dincolo de graniță a fost cea conform căreia „*operația militară specială*” a fost declanșată pe fondul escaladării luptelor din regiunea separatistă Donbas, – începând cu 17 februarie 2022, ca urmare a intenției Kievului de a înfrânge rezistența separatistă în zonă – și a fost sprijinită de atacuri cibernetice și informaționale, precum și de exploatarea, amplificarea sau chiar declanșarea unor crize energetice, umanitare și alimentare.

Astfel, operația terestră rusă a fost precedată de atacuri cibernetice concentrate asupra sistemelor guvernamentale ale administrației de stat și financiare, cu scopul neutralizării/limitării posibilităților acestora de reacție și a întâzierii mobilizării forțelor ucrainiene. Atacurile au folosit opt tipuri diferite de softuri cibernetice de phishing, interzicerea unor servicii și blocarea unor site-uri guvernamentale (Lewis 2022). Chiar dacă Federația Rusă nu deține, în mod oficial, capabilități de atac cibernetic, întreaga activitate în acest domeniu a fost desfășurată sporadic de așa-zișii „*hackeri independenți*” sau grupuri de hackeri finanțați de diferite instituții ruse, care au lansat mai mult de 2.000 de astfel de atacuri, dar mai mult în sprijinul războiului informațional și al culegerii de informații (cyber intelligence) de către Kremlin și mai puțin în susținerea efortului armatei ruse (Bateman 2022). Și asta pentru că decidenții politico-militari ruși au considerat atacurile cibernetice drept acțiuni de sprijin și retaliere și nu modalități de realizare a unor efecte strategice. Acesta a fost și cazul ultimului atac cibernetic al grupării ruse „*Kilnet*” din 25 ianuarie 2023, îndreptat împotriva unor site-uri ale administrației germane, incluzând bănci, companii de stat și aeroporturi, ca urmare a deciziei Berlinului de a trimite tancuri în Ucraina.

O altă acțiune hibridă desfășurată de Moscova și considerată cea mai periculoasă, a reprezentat-o declanșarea unei crize energetice majore în Eurasia, prin acțiuni specifice de război energetic. Acestea s-au desfășurat atât împotriva autorităților și populației ucrainene, dar și a unor state

vecine și chiar asupra Europei. Putem afirma că acțiunile hibride energetice au început odată cu introducerea în luptă a aproximativ 50% din efectivele rusești staționate la graniță și s-au concretizat prin creșterea treptată a amploarei dezastrului și a catastrofei umanitare de pe întreg teritoriul Ucrainei, prin lovirea inclusiv a zonelor rezidențiale civile, a unor obiective administrativ-teritoriale civile, a turnului de televiziune din Kiev, a Memorialului Holocaustului din Kiev (Vlad 2022), inclusiv a unor spitale și școli, susținând ideea că acest război nu mai este doar împotriva armatei ucrainene, ci a întregului popor ucrainean, pentru distrugerea identității naționale. Astfel, putem afirma că Moscova a distrus complet peste 75.000 de clădiri, inclusiv case, spitale și școli, demonstrând faptul că „*Federația Rusă nu încetează să bombardeze orașele ucrainene, infrastructura distrugând moștenirea istorică și culturală a Ucrainei*” (Ellyatt și Macias 2023).

Mai mult, pe lângă acțiunile convenționale îndreptate asupra Kievului și a altor orașe mari, Moscova a intenționat să întrerupă orice conexiune energetică a Ucrainei, care ar putea să asigure servicii critice către populație, astfel încât să afecteze major puterea economică a țării. În acest scop, până în prezent, armata rusă a cucerit trei dintre cele cinci centrale nucleare ale Ucrainei – Cernobîl, Zaporojie și Iujnoukrainsk, ultimele două fiind considerate cele mai mari centrale nucleare ucrainene. Această acțiune s-a desfășurat pe fondul desprinderii Ucrainei și Republicii Moldova de la rețeaua electrică a Federației Ruse și conectarea acestora la sistemul UE (Hernandez 2022). În repetate rânduri, principalii operatori ucrainieni de transport al gazelor naturale și petrolului au fost nevoiți să oprească aprovizionarea cu energie în mai multe regiuni. În acest context, corelat cu pierderea controlului asupra regiunii carbonifere Donbas, cucerirea centralelor nucleare (care reprezintă 23% din asigurarea cu energie a Ucrainei) se prezintă ca o acțiune hibridă energetică strategică de acțiune, foarte bine creionată de Kremlin pentru a câștiga războiul economic în zonă¹⁵. A existat chiar intenția conducerii de la Moscova de a ataca cu rachetele mai multe facilități industriale ucrainene, îndeosebi combinatele chimice (Ștefan 2022), cu intenția clară de a reduce drastic și chiar a înfrânge reziliența energetică națională a Ucrainei. Astfel, până în prezent „*peste 50% din sistemele*

¹⁵ Situația energetică a Ucrainei depinde de gaze și cărbune, urmate de energia nucleară și petrol. Intenția companiei ruse Gazprom este aceea de a transfera furnizarea de gaze naturale către Germania direct pe sub Marea Baltică, prin conducta Nord Stream 2 și să oprească conducta Nord Stream 1, ce tranzitează Ucraina și Polonia. Gazprom a acuzat în repetate rânduri Ucraina că „a furat gaze”, ceea ce Kievul a negat.

energetice ucrainene au fost distruse de rachetele rusești și dronele iraniene” (Ellyatt și Macias 2023).

Nici Republica Moldova nu a fost scutită de acest război energetic. Considerată total dependentă energetic de gazul rusesc, Moscova a profitat din plin de această vulnerabilitate, impunând autorităților moldovene prețuri imposibile (de patru ori mai mari decât înainte de războiul din Ucraina), ceea ce a condus la creșterea cu până la 35% a inflației și apariția riscului sistării livrărilor de gaze în plină iarnă. Pentru a destabiliza și mai mult țara, Kremlinul a coordonat desfășurarea unor proteste antiguvernamentale pe perioadă mai îndelungată (octombrie-noiembrie 2022), care să conducă la înlăturarea actualei conduceri democratice și înlocuirea președintei prooccidentale Maia Sandu cu persoane fidele Moscovei (Călugăreanu 2022).

Așa cum am afirmat anterior, Moscova folosește războiul energetic ca o pârghie de negociere în reducerea sancțiunilor economico-financiare impuse ei de comunitatea internațională. Dar și pentru slăbirea/ruperea relațiilor SUA-Europa, ca urmare a furnizării unei mari cantități de gaze naturale prin cele două conducte strategice Nord Stream 1 și 2 și dependența mare a unor state europene de această formă de energie fosilă. Construirea gazoductului Nord Stream 2, ca o conductă submarină de 1.200 km. ce lega direct Germania, a avut drept scop creșterea vânzărilor globale de gaze, intensificarea pârghiei economice asupra Europei și a industriilor sale grele, precum și scoaterea Ucrainei în afara liniilor rusești de aprovizionare. Efectele realizării acestui nou gazoduct rusesc în Europa s-au văzut îndeosebi în prima parte a invaziei ruse, când a existat o dispută aprinsă între SUA, pe de o parte, și Germania și celelalte state europene dependente de gazul rusesc, de cealaltă parte. În ochii Kremlinului, blocarea acestui gazoduct a redemonstrat faptul că Europa nu mai era condusă de la Berlin, ci de la Washington.

Tot ca o pârghie a războiului energetic, Moscova a acționat pentru scăderea producției de petrol în cadrul Organizației Țărilor Exportatoare de Petrol (OPEC)¹⁶, îndeosebi Arabia Saudită și Iranul, cu două milioane de barili pe zi, care să reprezinte o nouă creștere artificială a prețurilor la

¹⁶ OPEC s-a înființat la 14 septembrie 1960 sub egida ONU și cuprinde, la ora actuală, un număr de 13 țări exportatoare de petrol: Algeria, Angola, Congo, Guineea Ecuatorială, Gabon, Iran, Irak, Kuwait, Libia, Nigeria, Arabia Saudită, Emiratele Arabe Unite și Venezuela. OPEC aprovizionează circa 37,1% din producția totală mondială de petrol brut și controlează circa 17,9% din rezerva mondială cunoscută de petrol brut. În prezent Organizația s-a extins în OPEC + pentru a include și alți producători care nu sunt membri, cum ar fi Federația Rusă. Conform site-ului <https://edition.cnn.com/2013/07/30/world/ope-fast-facts/index.html>, accesat la 31.01.2023.

energie în statele aliate și partenerere. Criza energetică, generată din cauza invaziei Ucrainei de către Federația Rusă, a dat un impuls major statutului geopolitic al celor două state din Orientul Mijlociu. Teheranul și Riadul au început să joace un joc ofensiv în regiune, prin care să sprijine Moscova să obțină un preț mai mare pentru a realiza, în continuare, profit din energia sa, redusă de sancțiunile impuse, și să-și susțină eforturile de război costisitoare și neconcludente (Geranmayeh și Bianco 2022). Ca atare, un preț de referință mai mare ar reprezenta principala modalitate prin care Moscova să poată obține acest randament și să contracareze prețul maximal impus de UE la sfârșitul anului 2022.

O altă criză, amplificată de această dată de Kremlin, a fost cea umanitară, care a exacerbat consecințele pandemiei de coronavirus și ale migrației ilegale din Orientul Mijlociu și Nordul Africii (MENA) către Europa din anii precedenți. Astfel, pe parcursul anului 2022, peste 15,7 milioane de ucraineni au devenit refugiați și s-au mutat în țările vecine (a se vedea figura nr. 9). Cei mai mulți refugiați ucrainieni au intrat prin Polonia, iar aproape 5 milioane dintre aceștia au solicitat statutul de rezident temporar în țările învecinate din Europa de Vest. Așa cum preciza Agenția ONU pentru Refugiați „*Escaladarea conflictului armat internațional din Ucraina a cauzat victime în rândul populației locale și distrugerea infrastructurii civile, forțând oamenii să-și părăsească casele în căutarea siguranței, protecției și asistenței*” (The UNHCR Team 2023).

La numărul anunțat de Agenția ONU pentru Refugiați nu s-au luat în calcul cetățenii ucrainieni proruși redislocați peșta granița cu Federația Rusă¹⁷, ca urmare a desfășurării contraofensivei forțelor ucrainiene și a acțiunilor politice ilegale întreprinse de Kremlin în teritoriile vremelnice controlate. Printre aceste acțiuni politice s-au numărat înlocuirea autorităților locale și organizarea de referendumuri pentru legitimarea republicilor separatiste și a regiunilor controlate – Herson, Zaporizhzhya, Donețsk și Lugansk –, în pofida numeroaselor demonstrații ce au avut loc în localități precum Herson, Melitopol și Berdyansk (Buciu 2022).

¹⁷ Se estimează că aproximativ 2,9 milioane de refugiați ucraineni au fost înregistrați în Federația Rusă pe parcursul anului 2022 și alți 20 de mii în Belarus. Conform <https://www.statista.com/statistics/1312584/ukrainian-refugees-by-country/>, accesat la 20.02.2023.

Figura nr. 9: Situația refugiaților ucrainieni la sfârșitul anului 2022

Sursa: Mahmut Resul Karaca/Anadolu Agency/Getty Images

Putem discuta despre criza alimentară, nu de o mai mică amploare, declanșată de Federația Rusă la nivel regional și global și care vizează îndeosebi întreaga Africă și Orientul Mijlociu. „*Putin a transformat mâncarea, frigul și prețurile în arme împotriva lumii (...). Rusia duce un război hibrid împotriva Europei, luând Africa și Orientul Mijlociu ostatic*” (Echipa Digi24 2022a). După blocada navală de la începutul invaziei, în care au fost prinse și navele comerciale neutre, comunitatea internațională și, mai ales, Turcia și ONU, au reușit să convingă Federația Rusă și Ucraina să încheie un acord denumit „*Inițiativa de transport grâne în Marea Neagră (BSGI)*” în luna iulie 2022, prin care s-a permis plecarea navelor încărcate cu grâne din trei porturi ucrainiene. Dar, chiar dacă mai mult de 690 de nave comerciale au reușit să traverseze strâmtoarea către Marea Mediterană de la semnarea acestei inițiative, transportând circa 19,2 milioane de tone de grâne, tot s-au constatat numeroase întârzieri din partea Moscovei, care a inspectat și întârziat plecarea navelor respective cât de mult a putut (Ellyatt și Macias 2023). Kremlinul a blocat chiar inițiativa respectivă, la începutul lunii noiembrie 2022, ca răspuns la atacurile cu drone ucrainiene asupra navelor de luptă rusești din portul Sevastopol.

Pe plan diplomatic, Moscova a căutat să exploateze situațiile conflictuale din Kosovo, precum și unele „*conflicte înghețate*” din regiunea Nagorno-Karabach și Transnistria, pentru a slăbi sprijinul acordat de Occident Ucrainei și a destabiliza securitatea europeană. Astfel, Kremlinul s-a grăbit să-și anunțe susținerea unilaterală a Belgradului, chiar militar dacă va fi nevoie, în urma situației tensionate ce a izbucnit în Kosovo la începutul lunii august 2022¹⁸. Această declarație a stârnit panică în rândul țărilor europene privind posibilitatea izbucnirii unui al doilea război în Europa (Hajdari 2022). Sprijinul rus acordat Serbiei s-a concretizat deja, prin înființarea la Belgrad a unui „*centru de prietenie și cooperare*” de către Grupul paramilitar rus Wagner, care să permită trimiterea unor mercenari ruși în zonă.

Regiunea separatistă Transnistria a fost în atenția planificatorilor militari ruși încă de la începutul invaziei în Ucraina. De fapt, o posibilă joncțiune a forțelor ruse, aflate în ofensivă în zona de sud, cu separatiștii transnistreni a fost inclusă în planul inițial al „*operației militare speciale*” (faza a 2-a). În repetate rânduri, Kremlinul a folosit acțiunile separatiștilor, șantajul energetic și nemulțumirea populației proruse din Republica Moldova pentru a destabiliza conducerea de la Chișinău. O primă încercare a avut loc în luna aprilie 2022, când s-au auzit explozii multiple în orașul Tiraspol și în alte localități din Transnistria, considerate o încercare a Moscovei de a atrage această autoproclamată republică în războiul din Ucraina. În lunile octombrie și noiembrie 2022, ca urmare a anunțului făcut de firma rusească Gazprom privind reducerea volumului de gaz către Moldovagaz și alte țări europene pe timpul iernii și a furiei maselor populare cauzată de zvonurile repetate că Republica Moldova va fi următoarea țintă a lui Putin în 2023, precum și de creșterile prețului la gaze naturale și a inflației, mii de protestatari au ieșit pe străzile din Chișinău și în alte 20 de centre raionale, cerând demisia guvernului

¹⁸ În Kosovo au avut loc dispute violente la granița dintre această provincie și Serbia, ca urmare a încercării prim-ministrului kosovar Albin Kurti de a obliga etnici sârbi să folosească plăci de înmatriculare kosovare pentru autovehicule și documente de intrare speciale atunci când se intră pe teritoriul Kosovo. Protestatarii sârbi au ridicat baricade în nordul provinciei Kosovo și au deschis focul asupra forțelor de ordine kosovare, iar forțele NATO de protecție (KFOR) au intrat în alertă. Chiar și în urma amânării de către oficialitățile kosovare a aplicării acestor măsuri până la o dată ulterioară, tensiunile dintre Kosovo și Serbia au rămas ridicate. Tensiunile din zonă au crescut și mai mult după anunțul făcut de președinta kosovară Vjosa Osmani privind solicitarea aderării Kosovo la UE, din luna decembrie 2022, urmat de construirea unor baricade antiaces în nordul provinciei. La rândul său, președintele sârb Aleksandar Vučić a pus trupele sârbe în alertă maximă, a solicitat sprijinul Kremlinului și a cerut comandantului forțelor NATO KFOR să permită trimiterea a 1.000 de militari și polițiști sârbi în nordul Kosovo.

prooccidental și al președintei Maia Sandu, rezultând ciocniri violente cu forțele de ordine.

Pentru a-și întări postura de descurajare nucleară și a diminua sprijinul acordat de Alianța Nord-Atlantică Ucrainei, Federația Rusă a crescut treptat măsurile de alertare a forțelor sale nucleare pe toată perioada desfășurării războiului. Primele măsuri de escaladare nucleară au fost declanșate pe timpul desfășurării exercițiului nuclear strategic „*Groom (Tunetul)*” în 2022 și continuate și în 2023, când au fost testate real rachete balistice lansate de la sol și subacvatic. În plus, imediat după începerea conflictului în Ucraina și ca urmare a demarării sprijinului acordat de statele aliante și parteneri Kievului, Moscova a crescut gradul de alertare al forțelor sale nucleare la „*pregătire specială pentru luptă*” și a stabilit modificarea avioanelor de atac belaruse și antrenarea piloților acestora ca să poată transporta încărcături nucleare. Aceste demonstrații de forță au readus spectrul unei posibile confruntări nucleare în Europa.

După desfășurarea referendumurilor în cele patru provincii controlate și recunoașterea apartenenței lor la Federația Rusă, președintele rus Vladimir Putin și-a intensificat retorica privind amenințarea cu folosirea armelor nucleare tactice împotriva Kievului, dacă ar încerca recucerirea acestor provincii, precum și a peninsulei Crimeea. La această dată, arsenalul tactic nuclear al Federației Ruse include aproximativ 2.000 de arme nucleare cu bătaie mică, de până la o kilotonă, ce pot fi folosite de sistemul de rachete navale „*Kalibr (SS-N-30)*”, având o bătaie de 1.500-2.500 km, sistemul de rachete terestre „*Iskander M (SS-26 „Stone”)*”, cu bătaia de 400-500 km, precum și de artileria autopropulsată „*Malka*” (The BBC Team 2022). Mai mult, a început să poarte la vedere, în toate deplasările sale și în emisiunile televizate, celebra servietă „*Cheget*”¹⁹ de declanșare a arsenalului nuclear. Toate aceste acțiuni amenințătoare la adresa securității Europei au obligat NATO să ia măsuri

¹⁹ „*Cheget*” este denumirea dată de ruși servietelor nucleare, echivalente ale „*fotbalului nuclear*” american (poreclă dată de administrația americană valizei cu codurile nucleare a președintelui SUA). Se presupune că ar fi vorba de trei astfel de serviete – una la președinte, alta la ministrul apărării și a treia la șeful Statului Major –, care fac parte din Sistemul automat de comandă-control al Forțelor Nucleare Strategice ruse „*Kazbek*”, ce-l înglobează. Au fost concepute de administrația lui Iuri Andropov la începutul anilor 1980 și au intrat în circulație în martie 1985, odată cu preluarea funcției de secretar general al Comitetului Central al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice de către Mihail Gorbaciov.

similare de descurajare nucleară²⁰, ceea ce a dus la apariția celei mai mari amenințări regionale și chiar globale, cu posibilitatea declanșării unui război nuclear, de la „*criza rachetelor*” din Cuba, din 1968.

Prin toate acțiunile hibride întreprinse pe parcursul anului 2022 și începutul anului 2023, care au fost puternic sprijinite de măsurile de descurajare nucleară, președintele rus Vladimir Putin a urmărit reducerea sprijinului acordat de Occident Ucrainei și slăbirea coeziunii Alianței Nord-Atlantice și a UE. Moscova a încercat, în repetate rânduri, să rupă legătura transatlantică dintre SUA și aliații europeni, considerând că, fără sprijin și coordonare de la Washington, Europa va înceta să mai asigure suportul economic și militar Kievului și va slăbi sancțiunile impuse Moscovei.

²⁰ Măsurile de descurajare nucleară luate până în prezent la nivelul Alianței Nord-Atlantice au constat în: dislocarea bombelor gravitaționale americane B61 în Europa (se estimează că sunt 100 de astfel de bombe dispuse în șase baze aeriene în Europa – Klein Broge în Belgia, Buchel în Germania, Ghedi și Aviano în Italia, Vokel în Țările de Jos și Incirlik în Turcia, iar piloții din Germania, Italia, Țările de Jos și Turcia, deocamdată, rolul ei este stopat, au avioanele dotate cu astfel de bombe și au fost antrenați să le lanseze, conform unui acord special de împărțire a responsabilităților nucleare, pentru a putea fi folosite de aviația DCA); dislocarea și înarmarea sistemelor D5 Trident Submarine Launched Ballistic Missile (SLBM) cu focoase nucleare cu randament redus W76-2, precum și desfășurarea exercițiului nuclear strategic aliat „Steadfast Noon” (acest tip de exercițiu are loc anual, se desfășoară pe durata a două săptămâni și cuprinde o componentă nucleară și una convențională) – în 2022, componenta nucleară a exersat atât o Escadrilă nucleară strategică B-52 de la baza aeriană americană Minot AFB, cât și abilitatea Escadrelor nucleare tactice europene de a lansa bombe gravitaționale americane nucleare B61, iar celelalte 14 țări participante la exercițiu au acționat cu capacități convenționale, conform programului SNOWCAT.

CAPITOLUL 5

LECTII IDENTIFICATE LA NIVEL STRATEGIC, OPERATIV ȘI TACTIC

Invazia rusă în Ucraina poate fi considerată un adevărat „*război ciudat*”, în care cu greu se poate vorbi de aplicarea doctrinei „*apărării active*” a generalului Gerasimov, prezentată în 2019, ci mai de grabă de o continuare a războiului hibrid început de Federația Rusă în 2014, când s-a preluat Peninsula Crimeea „*la limita legalității*” și s-a susținut lansarea acțiunilor separatiste în regiunea Donbas, prin transformarea lui într-un conflict pur convențional de mare intensitate. În plus, întreaga acțiune militară desfășurată de armata rusă, după 24 februarie 2022, ne conduce cu gândul la operațiile Primului Război Mondial și nu la desfășurarea unui conflict al secolului XXI. Potrivit generalului-locotenent (ret.) Ben Hodges, principalul efort al acestei operații militare preponderent terestre a fost acela de a cuceri capitala Kiev și alte orașe mari, pentru a schimba conducerea politică ucraineană (Lt.Gen. (Ret.) Hodges 2022). Nici mutarea efortului principal de după 18 martie 2022, în estul și sudul Ucrainei, nu a ajutat strategii Kremlinului să atingă efectele unui „*blitzkrieg*” și al binomului „*tanc-avion*”, așa cum au reușit germanii în Al Doilea Război Mondial, care să conducă la o victorie rapidă și la încheierea conflictului în favoarea Moscovei.

La mai bine de un an de la începerea așa-numitei „*operații militare speciale*” a Federației Ruse în Ucraina, nu există nicio posibilitate de încetare a focului și de începere a unor negocieri serioase pentru semnarea unui acord de încetare a focului. În plus, se conturează din ce în ce mai pregnant faptul că ceea ce se întâmplă în Ucraina a depășit granițele continentului european și a devenit o problemă globală, în care se dorește schimbarea actualei ordini mondiale (VOA News 2022). Iar rezultatul acestui război este încă neconcludent, având posibilitatea de a se desfășura pe un termen mai lung.

Ca urmare, acest capitol își propune să prezinte, chiar mai din timp, folosind metoda analizei, câteva lecții identificate la toate nivelurile de conflict, după cum urmează:

a. La nivel strategic:

- doctrina rusă de tip „*apărare activă*” (privind îndeplinirea obiectivelor politice în câteva zile) nu a corespuns „*blitzkriegului*”

german și nu a funcționat corespunzător în ofensivă, deoarece reprezenta o strategie de tipul Celui de-Al Doilea Război Mondial, scopul ei fiind de a cuceri orașe mari, inclusiv capitala, prin desfășurarea unor operații de asediu pe termen lung; în plus, a fost și foarte previzibilă;

- adaptarea obiectivelor politice și a stării finale dorită de către conducerea de la Kremlin pe timpul trecerii de la o etapă la alta în cadrul „*operației militare strategice*” a demonstrat inadvertență în planificare și diferențe de opinie între nivelul politic și cel militar strategic;

- s-a concretizat un efort mai mic de a pune capăt războiului și de a încheia negocierile din partea tuturor părților implicate, demonstrând lipsa de interes pentru negocieri și faptul că implicarea Turciei nu a ajutat, iar implicarea SUA și a Europei nu a susținut acest demers, de asemenea;

- în acest tip de confruntare biblică „*a lui David cu Goliat*”, sprijinul occidental a fost crucial pentru prelungirea rezistenței ucrainene și întârzierea ofensivei ruse, demonstrând că sistemele de arme avansate tehnologic pot câștiga războiul, precum și faptul că instruirea și consilierea sunt vitale;

- legile internaționale, convențiile semnate, precum și cutumele de război nu au fost respectate sau au fost utilizate la limita legalității, pentru că nu a existat nicio declarație de război a autorităților de la Moscova adresată Kievului; în plus, Convenția de la Montreux din 1936 a fost întrucâtva folosită ilegal de către Turcia, prin includerea navelor militare riverane în interdicția de circulație prin strâmători, iar forțele ruse au folosit tipuri de muniție interzise de convențiile de la Geneva, precum cea de dispersie, rachete termobarice, bombe cu fosfor, proiectile antipersonal cu schije (*fléchettes*) și rachete nedirijate în zone rezidențiale;

- suportul fizic și moral al populației ucrainene a fost crucial pentru reziliența națională și moralul trupelor²¹, reprezentând chiar o implicare directă în conflict a unui nou actor – populația locală –, care a desfășurat un război de tip gherilă și a sprijinit puternic forțele ucrainene;

- chiar dacă a reușit, încă de la începerea războiului, să demonteze propaganda rusă prin interzicerea accesului liber al aliaților la principalele canale de informare ale Federației Ruse, comunicarea strategică (STRATCOM) aliată, deși considerată primordială în cadrul

²¹ Așa cum a afirmat gl.lt. (ret.) Ben Hodges, fost comandant al USAREUR, la Conferința internațională a New Strategy Center din 2-3 martie 2023, „*războiul este un test al voinței și logisticii*”.

unui conflict militar, a fost serios afectată de inexistența unor declarații oficiale versus controlul media asupra războiului informațional; astfel, pe toată durata războiului, putem afirma că au existat puține declarații oficiale sau chiar a lipsit această formă de STRATCOM cu privire la situația conflictului, lăsând mass-media și mass-media socială să mintă și să prezinte știri false – această abordare nu a demonstrat o strategie coerentă din partea NATO și a statelor membre;

- extinderea liniilor de aprovizionare pe teritoriul Ucrainei și consumul mare de muniții și alte materiale, coroborate cu prelungirea neplanificată a războiului, a scos în evidență importanța industriei de apărare și existența stocurilor la nivel strategic – în acest război se conturează din ce în ce mai mult ideea că cine se va putea reaproviziona mai repede va câștiga și că, la final, totul devine o competiție a industriilor de apărare;

- schimbarea, destul de des, a comandanților ruși din teatrul de operații (au fost schimbați patru generali ruși pe parcursul unui an de război) nu a adus eficientizarea actului de comandă și control (C2), iar modificarea tacticilor de luptă, adoptate mai mult ad-hoc, nu a realizat surprinderea contată;

- nedeclararea stării de război a împiedicat Moscova să declare mobilizarea generală pe întreg teritoriul național, iar exodul masiv de civili ruși dincolo de granițele țării au creat ideea că mobilizarea parțială este o vulnerabilitate și nu un catalizator de creștere a puterii armate;

- abilitatea unei țări de a-și regenera rapid forța militară după ce a suferit mari pierderi umane pe timpul unui război convențional de mare amploare și de lungă durată devine un factor cheie în obținerea unui avantaj major asupra adversarului în conflictele interstatale ale secolului al XXI-lea – pentru aliați nu numai numărul, dar și calitatea factorului uman este decisivă; ca urmare nu se recomandă revenirea la sistemul de recrutare tip „*militari în termen*”, ci dezvoltarea unei adevărate rezerve operaționale active (Gady 2023);

- includerea produselor tehnologice avansate în cadrul capabilităților categoriilor de forțe a fost întârziată de slăbirea economiei naționale ca urmare a sancțiunilor internaționale, precum și de corupția existentă la nivel politico-militar;

- dar cea mai mare lecție ce se poate desprinde din primul an de război, o reprezintă importanța menținerii legăturii transatlantice,

realizată prin intermediul unei Alianțe Nord-Atlantice eficiente și credibile – fără NATO și fără implicarea puternică a pilonului nord-american al acesteia, securitatea Europei ar fi în mare pericol.

b. La nivel operativ:

- nu au existat operații întrunite desfășurate de forțele armate ruse în Ucraina și nu s-a realizat, astfel, efectul de sincronizare a acțiunilor categoriilor de forțe;

- nu s-a putut realiza și menține supremația și nici superioritatea aeriană a aviației militare ruse, net superioare celei ucrainene – putem deci vorbi de o paritate aeriană în majoritatea acțiunilor aeriene întreprinse de aviația celor doi beligeranți;

- dificultăți în combinarea domeniilor aerian cu cel terestru pe durata întregii campanii, iar domeniul naval a fost folosit total independent de celelalte două;

- colectarea și analiza informațiilor a reprezentat un eșec total pentru Kremlin;

- nu a existat un plan de contingență (plan B) care să fie executat imediat după eșecul de a cucerii Kievul;

- lipsa efortului coerent între categoriile de forțe și realizarea unui suport logistic slab, dependent în totalitate de liniile de aprovizionare terestre (prin Belarus, Donbas și Peninsula Crimeea);

- lipsa unei funcții eficiente de C2 întrunit la nivelul teatrului de operații și a comandamentelor regionale, precum implementarea scăzută a celor mai bune practici în actul de comandă;

- probleme majore de resurse umane – utilizarea mixtă a profesioniștilor cu militarii în termen, precum și a luptătorilor străini²²;

- statele de război (ORBAT) ale marilor unități și unităților ruse erau concepute pentru a lupta împotriva celor similare aliate, nu a unui stat din vechiul bloc sovietic, rezultând o lipsă de flexibilitate în

²² Potrivit anunțului făcut de Ministerul Ucrainean al Apărării la 20.04.2022, aproximativ 20.000 de voluntari internaționali din 52 de țări au sosit în Ucraina pentru a lupta împotriva forțelor ruse invadatoare. Aceștia fac parte din așa-numita „*Legiune Internațională pentru Apărarea Teritorială a Ucrainei*” și s-au alăturat Gărzii Naționale a Ucrainei, care are 100.000 de rezerviști reintegrați de la începutul ostilităților. În același timp, ministrul rus al apărării, Serghei Șoigu, a declarat că peste 16.000 de voluntari străini, majoritatea din Orientul Mijlociu, Libia și Siria, s-au alăturat forțelor ruse în conflict, în principal pentru a ajuta separatiștii prorusi. Aceștia sunt recrutați de Grupul paramilitar pus Wagner.

organizarea sarcinilor și adaptarea dispozitivelor de luptă, precum și o eterogenitate a structurilor luptătoare;

- atacurile cibernetice nu au fost considerate ca operații de sine stătătoare de mare importanță, ci având doar un rol de facilitator al celor terestre;

- nu s-au desfășurat operații spațiale;

- mobilizarea parțială și pregătirea rezerviștilor pe timpul desfășurării războiului în Ucraina a întâmpinat rezistența populației civile și nu a ținut cont de realitățile economiei ruse, slăbită de sancțiunile internaționale.

c. La nivel tactic:

- utilizarea avioanelor de luptă și a elicopterelor de atac de către aviația militară rusă a fost slabă și a demonstrat superioritatea sistemelor moderne AD față de aceste capacități;

- la fel s-a întâmplat și cu superioritatea sistemelor antitanc moderne față de tancurile rusești, nu atât de modernizate;

- concentrarea forțelor²³ s-a realizat în detrimentul vitezei de acțiune și nu a dus la evitarea pierderilor umane;

- amestecul de materiale/echipamente rusești de nouă și veche generație a demonstrat că procesele de modernizare și achiziție nu sunt încă mature;

- radicalizarea discursului președintelui Putin față de „*Occidentul colectiv*”;

- trupele ruse nu au luptat conform prevederilor doctrinei, demonstrând inexistența unor programe de antrenament de tipul „*te instruiști așa cum lupți*”;

- problema moralului scăzut și izolarea internațională a deteriorat drastic capacitatea de luptă a forțelor ruse, în timp ce pe ucraineni i-a ajutat enorm sprijinul populației locale și a comunității internaționale;

- nu există conceptul de „*subofițer – coloana vertebrală a trupelor*” în forțele armate ruse;

- folosirea unor tactici specifice Celui de-Al Doilea Război Mondial nu s-a ridicat la cerințele războiului modern;

²³ Așa cum a afirmat SACEUR, la Ministeriala Apărării din NATO din luna ianuarie 2023, „*precizia învinge concentrarea forțelor*”.

- utilizarea redusă a atacurilor cibernetice și a acțiunilor de război electromagnetic nu a amplificat efectele de sprijin ale operațiilor terestre.

Mulți specialiști militari din întreaga lume au considerat „*operația militară specială*” rusă nu doar un război ciudat, ci și cel mai mare război convențional din Europa de după Cel de-Al Doilea Război Mondial, care a marcat o escaladare majoră a conflictului dintre cele două țări din 2014, spulberând pacea în Europa și punând în pericol întregul mediu de securitate european. Consecințele invaziei ruse a Ucrainei nu sunt doar politico-militare pentru regiune, ci cuprind crize energetice, alimentare și financiare cu repercusiuni internaționale.

CAPITOLUL 6

IMPLICAȚIILE GEOPOLITICE LA NIVELUL SECURITĂȚII EUROPENE ȘI EUROATLANTICE

Escaladarea conflictului ruso-ucrainean spre estul și sudul Ucrainei și posibilitatea de extindere a acestuia pe o perioadă mai lungă de timp, rezultând numeroase victime umane și daune colaterale, l-au transformat într-un adevărat război convențional care a avut și continuă să aibă multe implicații pentru geopolitica Europei. Aceste implicații se referă la situația volatilă de securitate din întreaga Europă, caracterizată deja de criza migrației, precum și de crize energetice, economice, financiare și de transport de cereale, care, la rândul lor, ar putea schimba ordinea europeană actuală.

În acest context, comunitatea europeană și cea internațională s-a văzut inițial divizată în a răspunde cererilor de sprijin ale autorităților ucrainene, precum și în condamnarea acțiunilor ostile și ilegale ale Moscovei. Ca urmare, și sancțiunile economice și financiare aplicate Kremlinului au fost întârziate sau au avut efecte graduale și nu, de cele mai multe ori, eficiente. Astfel, acest capitol își propune să prezinte cele mai importante măsuri luate și acțiuni întreprinse de NATO, UE și unele state membre în vederea dezesescaladării conflictului ruso-ucrainean și a diminuării efectelor acestora asupra securității europene și mondiale.

6.1. Răspunsul NATO și al aliaților

Ca răspuns la acțiunile Federației Ruse și din cauza statutului de parteneri speciali al celor două țări implicate în conflict, răspunsul NATO a fost și continuă să fie just din punct de vedere politic, implicând numeroase declarații ale Secretarului General, declarații ale șefilor de stat și de guvern ai Alianței Nord-Atlantice începând cu Summitul extraordinar NATO din Bruxelles, la 24 martie 2022 și continuând pe timpul desfășurării lucrărilor Summitului de la Madrid, din 28-30 iunie 2022, precum și presiunea diplomatică asupra Rusiei. Totodată, Consiliul Nord-Atlantic (NAC) a decis să acorde Ucrainei sprijin politic și practic-aplicativ (dar nu militar), sub forma unui sprijin umanitar extins și a asistenței în tranziția de la echipamentele de tip sovietic la cele moderne aliate, realizarea interoperabilității cu forțele NATO și reforma instituțiilor ucrainene de apărare și securitate.

În urma deteriorării situației pe întreg teritoriul Ucrainei și a lipsei unor rezultate concrete și convingătoare ale negocierilor pentru pace din

perioada 10-15 martie, Secretarul General al NATO Jens Stoltenberg a anunțat²⁴ pe 15 martie decizia de a organiza un summit extraordinar al NATO, în data de 24 martie, la Bruxelles. Astfel, la acest summit șefii de stat și de guvern au decis să accelereze transformarea NATO pentru o realitate strategică mai periculoasă, inclusiv prin adoptarea acestui concept strategic, la Madrid. În lumina celei mai grave amenințări la adresa securității euroatlantice din ultimele decenii, aceștia au întărit, de asemenea, în mod semnificativ postura de descurajare și apărare pe termen lung a NATO și au dezvoltat în continuare întreaga gamă de forțe pregătite și capacități necesare pentru a menține o descurajare și apărare credibile. Aceste măsuri au fost sprijinite de exerciții de mai mare amploare, cu un accent sporit pe apărarea colectivă și interoperabilitate.

Pe plan intern, NATO a decis să-și activeze planurile de apărare, să desfășoare elemente ale forței extinse de Răspuns a NATO (eNRF) și să disloce 40.000 de militari la flancul estic european, împreună cu mijloace aeriene și navale semnificative, sub comanda directă a SACEUR, sprijinită de dislocarea unor capacități naționale ale aliaților și partenerilor. De asemenea, a modificat postura forțelor destinate pentru prezența înaintată redusă (tFP) în centrul și sud-estul Europei, prin constituirea și dislocarea a patru noi grupuri de luptă multinaționale (MBGs) în Bulgaria, Ungaria, România și Slovacia. Conducerea NATO a luat și continuă să ia toate măsurile și deciziile pentru a asigura securitatea și apărarea tuturor aliaților în toate cele cinci domenii operaționale (din 2021 au fost incluse – spațiul cosmic și cel cibernetic) și cu o abordare de 360 de grade. Măsurile sale rămân preventive, proporționale și care să nu escaladeze (NATO Public Diplomacy Division 2022a).

Consecințele invaziei pe plan regional și internațional nu au întârziat să apară. Statele vecine, precum R. Moldova, România și Slovacia, alte state europene și chiar SUA au declarat închiderea spațiului aerian național (no-fly zone) pentru toate aeronavele rusești. Mai mult decât atât, majoritatea statelor europene și-au declarat solidaritatea, multe dintre acestea luând decizia de a trimite ajutoare umanitare, dar și diverse sisteme de protecție și armament antitanc ușor. În acest context, România

²⁴ Am convocat o reuniune extraordinară a șefilor de stat și de guvern aliați pe 24 martie 2022, la sediul NATO din Bruxelles, Belgia. Vom aborda consecințele invaziei Ucrainei de către Rusia, sprijinul nostru puternic pentru Ucraina și consolidarea în continuare a descurajării și apărării NATO, ca răspuns la o nouă realitate pentru securitatea noastră. În acest moment critic, America de Nord și Europa trebuie să continue să fie împreună în NATO – <https://www.globalsecurity.org/military/library/news/2022/03/mil-220315-nato01.htm>, (MILITARY – Secretary General announces extraordinary NATO Summit), https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_193325.htm, accesat la 16.03.2022.

a contribuit imediat cu un număr semnificativ de facilități medicale (spitale de campanie) și medicamente, precum și cu echipament individual de protecție (veste și căști de protecție), dar și cu elemente de muniție, în valoare estimată la 3 milioane de euro.

La Summitul NATO de la Madrid, din 28-30 iunie 2022, șefii de stat și de guvern au nominalizat Federația Rusă drept „*cea mai semnificativă și directă amenințare la adresa securității aliaților și la adresa păcii și stabilității în zona euro-atlantică*”²⁵ și au subliniat necesitatea includerii energiei ca angajament de securitate, în interiorul rezilienței. Chiar este considerată o responsabilitate națională în temeiul art. 3 din Tratatul de la Washington din 1949, actuala criză energetică din Europa și modul în care Moscova o folosește ca armă împotriva țărilor europene a forțat Aliații să considere securitatea energetică ca un angajament colectiv pentru a asigura aprovizionarea cu energie fiabilă a forțelor militare NATO. Mai mult, Secretarul General al NATO Jens Stoltenberg a încurajat statele membre să sprijine Ucraina cu echipamente militare moderne la standardele NATO, trimițând și consilieri militari pentru a instrui forțele armate ucrainene în cunoașterea și exploatarea acestor echipamente și să găzduiască milioanele de refugiați pe teritoriile lor.

Una dintre consecințele pozitive ale acestui conflict a fost decizia națională a Finlandei și Suediei de a-și încălca neutralitatea și a adera la NATO. Chiar și cu obiecțiile Turciei, de la început, cererile lor au fost aprobate și cele două țări au fost invitate să devină aliați la Summitul de la Madrid. Protocoalele de aderare pentru Finlanda și Suedia au fost semnate de Aliați la Bruxelles, la 5 iulie 2022, și sunt acum în mâinile statelor membre pentru ratificare, conform procedurilor lor naționale. Ca urmare a incidentului islamofob privind arderea unui Coran în fața ambasadei sale, din luna ianuarie 2023, Turcia a blocat aderarea Suediei, iar unele state aliate se gândesc deja să propună Finlandei să adere independent.

În ceea ce privește continuarea sprijinirii Ucrainei cu cele mai urgente produse (mai ales cele de iarnă) și pe termen lung, la Ministeriala NATO de Externe de la București, din 29-30 noiembrie 2022, statele aliate au decis să contribuie și militar în cadrul „*Pachetului de asistență atotcuprinzător al NATO (CAP)*”, stabilit în 2016, care să asigure Kievului ajutor militar nonletal, incluzând comunicații securizate, rații de luptă, carburanți, produse medicale, veste de protecție și haine de iarnă, echipamente de deminare și protecție chimică și biologică, precum și sisteme portabile antidronă. Dorind

²⁵ Conform „*Declarației Summitului de la Madrid*”, NATO Press Release (2022) 095 din 29 iunie 2022, valabilă pe site-ul https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_196951.htm, accesat la 02.08.2022.

să transmită un mesaj clar Kremlinului, precum că „*NATO este aici, este vigilent și gata să apere fiecare centimetru din teritoriul aliat*” (Stoltenberg 2022), la Ministerul NATO a Apărării de la Bruxelles, din 14-15 februarie 2023, s-a concretizat, creșterea nivelului de pregătire al trupelor în cadrul unui nou „*Model de forțe a NATO*”, în care actualele MBGs să poată crește până la nivel de brigadă multinațională întărită, dacă situația în zonă s-ar înrăutăți. Situația prezenței înaintate a forțelor aliate la granița de est a Europei, precum și noul model de forțe al NATO sunt detaliate în anexele nr. 5 și 6.

Mai mult, din cauza creșterii pericolului acțiunilor Federației Ruse la granița sa vestică, ce au influențat deja securitatea națională a unor state europene nordice, nord-estice și sud-estice, Finlanda și Suedia au comunicat, în cadrul Ministerialei de Externe a Alianței Nord-Atlantice din 6-7 aprilie 2022, că renunță la statutul lor de neutralitate și vor să intre în NATO, iar Republica Cehă și-a redeschis ambasada la Kiev (Child, Petrova și Wilson 2022).

Dar efortul aliat de sprijin al Ucrainei pe timpul desfășurării acestui război convențional cu Federația Rusă, care pare să crească în durată și chiar să se extindă, a adus în fața conducerii politico-militare a Alianței Nord-Atlantice două noi dileme. Prima se referă la probabilitatea revenirii la vechiul concept al „*apărării înaintate (forward defence)*”, experimentată cu succes de către NATO în perioada Războiului Rece și la care s-a renunțat după destrămarea fostei Uniuni Sovietice și schimbarea efortului aliat de la apărarea colectivă tip art. 5 la operațiile de răspuns la criză non-art. 5 (NA5-CRO). Din ce în ce mai mulți gânditori militari aduc în atenție această posibilitate, considerând că un prim pas l-ar putea constitui trecerea de la „*prezența înaintată*” la „*apărarea înaintată*”, prin implementarea noului „*Model de Forțe al NATO*”. Astfel, se ia în considerare prepoziționarea a cât mai multe forțe aliate la flancul estic european, care să diminueze dependența pilonului european al NATO de SUA și să ducă, în final, cine știe, la realizarea unei așa-zise „*armate europene*”, dorite de UE (Wojcik 2022). Acest deziderat va fi însă greu de realizat pentru că, fără o implicare puternică a SUA în Europa, care de fapt să continue să conducă NATO cum se întâmplă în prezent în coordonarea sprijinului aliat acordat Ucrainei, coeziunea europeană ar avea mult de suferit, iar Alianța Nord-Atlantică s-ar putea destrăma la final.

Cea de-a doua dilemă o reprezintă scăderea drastică a stocurilor de muniții ale aliaților atât pentru asigurarea sprijinului armatei ucrainene, cât și pentru apărarea colectivă, în cazul în care Federația Rusă ar ataca

NATO. Întrucât nici Alianța Nord-Atlantică și nici statele membre nu se află în stare de război, industriile naționale de apărare nu pot fi obligate să-și mărească producția din timp de pace, iar companiile private nu pot fi rechiziționate pentru a produce material de război. Ca urmare, așa cum recent afirma Secretarul General al NATO Jens Stoltenberg, întrucât rata actuală a volumului de muniții transferat Ucrainei este de câteva ori mai mare decât producția statelor membre – acest lucru punând sub presiune industriile naționale de apărare –, se impune necesitatea ca aliații să-și crească țintele de capabilități cu privire la stocurile și depozitele de muniții, prin semnarea unor acorduri de cooperare cu firme din sectorul privat și/sau realizarea multinațională a acestora.

6.2. Implicarea Uniunii Europene în conflict

Uniunea Europeană (UE) a condamnat cu fermitate, încă de la început, decizia președintelui rus Vladimir Putin de a recunoaște zonele controlate ilegal din Donețk și Lugansk, precum și agresiunea militară neprovocată și nejustificată a Federației Ruse împotriva Ucrainei. În poziția oficială de condamnare exprimată, Consiliul UE a inclus și implicarea Belarusului în această agresiune militară. Ca răspuns la invazia rusă, UE a acționat atât din punct de vedere politic, cât și economic, prin declarațiile Consiliului European și ale Consiliului UE, precum și prin extinderea masivă a sancțiunilor împotriva Rusiei, prin adăugarea unui număr semnificativ de persoane și entități pe lista de sancțiuni și prin adoptarea unor măsuri fără precedent, neașteptate de Moscova.

În acest sens, UE a organizat, ca și NATO, un Summit excepțional al Consiliului European la Versailles, în Franța, în perioada 10-11 martie 2022, menționând expres că „*prin această agresiune militară neprovocată și nejustificată este contestat modelul european*” (Cojan 2022). Chiar dacă nu a acceptat, inițial, aderarea în regim de urgență a Ucrainei la UE, neexistând de altfel o modalitate de scurtare a procesului de aderare, Consiliul UE a adoptat, pe parcursul primului an de război, zece pachete de sancțiuni menite să slăbească baza economică a Rusiei, privând-o de tehnologii și piețele cele mai importante și reducându-i în mod semnificativ capacitatea de a duce războiul, incluzând aici:

- sancțiuni individuale împotriva unor personalități ruse și belaruse – președinți și foști președinți, membrii în guvern, oligarhi, parlamentari, politicieni locali, militari de rang înalt, afaceriști și principalii responsabili ai propagandei ruse;
- restricții privind relațiile economice cu regiunea Donbas;

- suspendarea vizei pentru diplomați, funcționari și oameni de afaceri;
- închiderea spațiului aerian al UE și a porturilor europene;
- interdicția operatorilor ruși și belaruși de transport terestru de a intra în UE;

- interdicția SWIFT pentru băncile rusești și belaruse, incluzând toate tranzacțiile către Banca Centrală Națională a Federației Ruse – se estimează că prin această sancțiune mai mult de 50% din rezervele bancare rusești sunt înghețate;

- suspendarea difuzării emisiunilor în Europa și a licenței posturilor rusești – Russia Today și Sputnik²⁶;

- interzicerea importurilor și exporturilor de produse europene – tehnologie de vârf, mașini și echipamente de transport, produse aviatice și de navigație maritimă, produse duale (drona și softuri pentru acestea, mijloace de criptare), bunuri de lux, arme de foc și material militar, materiale de construcții, precum și unele produse alimentare (votca, caviarul), tutunul și cosmeticele, inclusiv de produse energetice²⁷;

- interzicerea activității unor companii private (Consiliul UE 2023).

Totodată, Comisia Europeană a demarat ajutorul militar acordat Ucrainei, prin așa-numita „*Facilitate europeană pentru pace (EPF)*”²⁸, iar Consiliul European s-a angajat să ajute la reconstrucția țării după război (Echipa Digi24 2022b). Cu acest prilej, președintele francez Emmanuel Macron (Franța deținea președinția rotativă a Consiliului UE) a afirmat că „*Trebuie să fim solidari și să construim o Europă comună. Este necesar un plan de reziliență pentru economiile noastre. Această strategie de reziliență va trebui adaptată, deoarece avem deja un impact asupra prețurilor, dar nu măsurăm încă toate consecințele. Va trebui să definim strategia europeană – o Europă a capitalului privat*” (Cojan 2022).

²⁶ Pe lângă aceste două posturi mass-media importante pentru propaganda rusă la nivel european și internațional, până la sfârșitul anului 2022 au mai fost restricționate alte șapte: Rossiya RTR, Rossiya 24, Rossiya 1, TC Centre International, NTV Mir, REN TV și Paeruyi Kanal. Aceste posturi de radio și TV reprezintă toate mijloacele mass-media folosite de propaganda rusă pentru transmiterea și distribuirea în statele europene sau direcționarea către acestea a informațiilor prin cablu, satelit, internet, platforme IT, website-uri și apps.

²⁷ În cadrul sancțiunilor din domeniul energetic s-a stabilit un preț plafonat pe produsele petrolifere rusești la 45-100 dolari barilul, în funcție de calitate (inițial a fost de 60 dolari/barilul), începând cu 5 decembrie 2022. Obiectivul principal al acestei sancțiuni este de a diminua importul de țiței rusec în Europa cu 90% până la sfârșitul anului 2022. Printre produsele energetice interzise se află și cărbunele.

²⁸ „*Facilitatea europeană pentru pace (EPF)*” a fost înființată în martie 2021 pentru a finanța toate acțiunile din cadrul Politicii Externe și de Securitate Comune (PESC) în domeniile militar și al apărării, cu scopul de a preveni conflictele, de a menține pacea și de a consolida securitatea și stabilitatea internațională. În special, Facilitatea europeană pentru pace permite UE să finanțeze acțiuni menite să consolideze capacitățile țărilor din afara UE și ale organizațiilor regionale și internaționale legate de problematici militare și de apărare.

Sanctiunile îndreptate împotriva Federației Ruse s-au amplificat pe timpul reuniunilor Consiliului European din 30-31 mai 2022, 23-24 iunie 2022 și 20-21 octombrie 2022, precum și a Summitului UE-Ucraina din 3 februarie 2023, extinzându-se și asupra Belarusului și Iranului, ca urmare a sprijinului acordat de aceste țări mașinii de război rusească. Aceste sancțiuni sunt sprijinite de Grupul G7, Banca Mondială (WBG), Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare (EBRD) și Organizația Economică pentru Cooperare și Dezvoltare (OECD).

În această perioadă de conflict la granița sa de est, UE a dat dovadă de unitate și forță și a oferit Ucrainei, împreună cu statele membre și instituțiile acestora – constituite într-o adevărată „*Echipă europeană*” –, sprijin coordonat umanitar, politic, financiar și material în valoare totală de 37,8 miliarde de dolari (conform figurii nr. 10). Acest sprijin coordonat a cuprins 630 de milioane de euro ajutor umanitar pentru Ucraina și 38 milioane de euro pentru R. Moldova, precum și 330 de milioane de euro asistență materială de urgență pentru Ucraina și țările ei vecine, prin „*Mecanismul UE de protecție civilă*”, incluzând centre mobile de asistență logistică de urgență și ajutor EU (incluzând circa 5.400 de generatoare asigurate Kievului); 25,2 miliarde de euro în asistență macrofinanciară (MFA) pentru a stimula reziliența și 620 de milioane de euro pentru a sprijini bugetul; 7,8 miliarde de euro și încă alte 2,3 miliarde de euro de la Banca Europeană de Investiții (EIB) în granturi, împrumuturi și garanții pentru susținerea „*Liniilor de solidaritate (Solidarity Lanes)*”²⁹ care să ajute Ucraina în exportul de bunuri agricole. La valoarea totală se mai adaugă 17 miliarde de euro sub formă de sprijin pentru refugiați, precum și 12 miliarde de euro sprijin militar acordat Kievului, din care 3,6 miliarde de euro pentru a rambursa statele membre care au sprijinit militar în natură forțele armate ucrainene în cadrul mecanismului „*Facilității europene pentru pace*”. Prin urmare, de la începutul agresiunii ruse, UE s-a angajat să mobilizeze aproximativ 67 de miliarde de euro pentru a sprijini rezistența generală economică, financiară, socială și militară a Ucrainei. Iar la 10 decembrie 2022, Consiliul UE a decis continuarea asistenței acordate Ucrainei și în 2023, cu suma de 18 miliarde de euro (Comisia Europeană 2023).

²⁹ „*Liniile de solidaritate (Solidarity Lanes)*” au fost propuse de comisarul european Adina Vălean și acceptate de Comisia Europeană la data de 12 mai 2022, ca un set de acțiuni care să reprezinte răspunsul de solidaritate al UE cu Ucraina în exportul produselor sale agricole, ca urmare a blocadei maritime comerciale în Marea Neagră, impuse de Kremlin, precum și pentru îmbunătățirea conectivității UE-Ucraina pe termen mediu, în vederea aderării.

**Un total de 37,8 miliarde de euro asigurate de echipa europeană
(UE, statele membre și instituțiile acestora)**

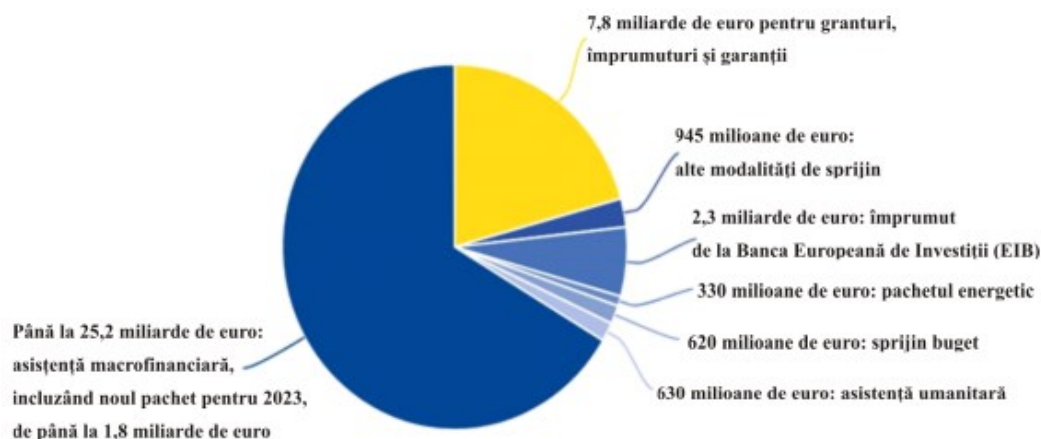

Figura nr. 10: Sprijinul financiar acordat Ucrainei de Echipa europeană pe parcursul primului an de război

Sursa: https://eu-solidarity-ukraine.ec.europa.eu/eu-assistance-ukraine_en

Totodată, la propunerea cancelarului german Olaf Scholz cu privire la stabilirea unui fond de solidaritate la nivel european pentru a ajuta la reconstrucția Ucrainei după război, UE a aprobat constituirea unui fond separat de reconstrucție a Ucrainei, în valoare de 1 miliard de euro (Comisia Europeană 2023). Aceeași acțiune a avut loc și la nivelul Grupului G7, în cadrul căruia, la întâlnirea miniștrilor de finanțe de la Berlin, din 19 mai 2022, s-a propus un plan de relansare a economiei Ucrainei postconflict.

UE s-a angajat să continue să dea dovadă de solidaritate și să ofere sprijin refugiaților care au fugit și continuă să fugă de război din Ucraina și țările care îi găzduiesc – primirea refugiaților prin mecanismul de protecție temporară – și 17 miliarde de euro pentru sprijinirea statelor membre care găzduiesc refugiați. În acest demers umanitar, Comisia Europeană s-a coordonat permanent cu partenerii și aliații din cadrul ONU, OSCE, NATO și G7. Mai mult, a încurajat aderarea Ucrainei la UE, o acțiune comună începută la 28 februarie 2022, când președintele Volodimir Zelenski a cerut admiterea imediată a țării sale în UE, dar refuzată inițial de statele membre. La 17 iunie 2022, Comisia Europeană și-a dat avizul cu privire atât la cererea de aderare a Ucrainei, cât și a cererilor trimise de Georgia și Republica Moldova. Pe baza acestui aviz, la Summitul UE din 23-24 iunie 2022, liderii europeni au prezentat o decizie comună și au acordat statutul de candidat doar Ucrainei și

Republicii Moldova, printr-un acord unanim între toate cele 27 de state membre ale UE (Consiliul UE 2022). Dar cu toate insistențele președintelui ucrainean Volodimir Zelinski de a urgenta intrarea Ucrainei în UE în primăvara anului 2023, multe state europene se îndoiesc că acest lucru ar fi posibil, pentru că Uniunea nu are o procedură rapidă de aderare. Iar procesul actual de aderare necesită un timp mai îndelungat.

În plus față de stoparea misiunilor spațiale de cooperare cu Federația Rusă pe Lună, Consiliul UE a lansat, la 17 octombrie 2022, Misiunea UE de asistență militară în sprijinul Kievului (EUMAM Ucraina), care să asigure un suport continuu forțelor ucrainene împotriva războiului prelungit de agresiune al Federației Ruse. Misiunea EUMAM Ucraina este aceea „*de a crește gradul de pregătire al forțelor armate ucrainene pentru a le permite să apere integritatea teritorială și suveranitatea Ucrainei în cadrul granițelor sale recunoscute internațional, precum și să protejeze populația civilă*” (Lenzu 2022). În cadrul mandatului său, cu o durată de doi ani, EUMAM Ucraina poate oferi instruire individuală, colectivă și specializată pentru până la 15.000 de militari ucraineni în mai multe locații de pe teritoriul statelor membre. În acest sens, pe toată perioada mandatului său, EUMAM Ucraina va coordona și sincroniza toate activitățile de instruire și pregătire puse la dispoziție de statele membre.

6.3. Implicații geopolitice pentru unele state occidentale

Întrucât Alianța Nord-Atlantică nu a dorit să se implice militar în mod direct în războiul ruso-ucrainean, dar a încurajat, împreună cu UE statele membre și partenerii să participe la efortul internațional de sprijinire a Ucrainei în demersul său legitim de apărare a suveranității și integrității teritoriale, un număr de 50 de state occidentale și de pe întregul mapamond s-au grăbit să-și aducă aportul lor la soluționarea cât mai rapidă a conflictului și, mai ales, neescaladarea acestuia la nivel mondial, transformându-se în al treilea război mondial. Inclusiv țări cu o veche tradiție de neutralitate, precum Japonia, Finlanda, Elveția sau Suedia. Sau Germania, care nu s-a mai implicat militar în conflicte interstatale în afara Alianței Nord-Atlantice.

Cea mai implicată țară occidentală, încă de la începutul invaziei ruse în Ucraina, a fost SUA, care a surclasat UE, de cele mai multe ori, în asigurarea sprijinului economic, financiar și mai ales militar, acordat Kievului. Autoritățile de la Washington s-au implicat direct și deschis, înainte de începerea conflictului ruso-ucrainean prin importante măsuri de descurajare a liderului de la Kremlin. Mai mult, președintele american Joe

Biden a preluat conducerea lumii occidentale pentru condamnarea acțiunilor militare ilegale ale Federației Ruse și coordonarea sprijinului acordat Ucrainei de către țările aliate și partenere, precum și de organizațiile internaționale și regionale economice și de securitate și apărare, ca să facă față invaziei ruse și să contribuie decisiv la înfrângerea forțelor ruse care luptă în Ucraina.

Sprijinul militar acordat de administrația americană a început imediat după criza din Ucraina din 2014 și s-a intensificat anual, culminând cu anul fiscal 2022-2023, conform tabelului nr. 1. Până în prezent, contribuția americană a constat în aproximativ 30 de tranșe cu pachete de sprijin, în valoare totală de 27,1 miliarde de dolari în cadrul „*Inițiativei de asistență de securitate a Ucrainei (USAI)*”, incluzând aici și pachetul anunțat recent de președintele Joe Biden de 400 milioane dolari pentru trimiterea a 31 de tancuri de luptă „*AIMI Abrams*”, incluzând și instruirea membrilor echipajelor în afara Ucrainei (Ellyatt și Macias 2023).

Tabelul nr. 1. Sprijinul militar acordat de SUA Ucrainei din 2016

Sursa: State Department congressional budget justifications

În milioane de dolari

	FY 16	FY 17	FY 18	FY 19	FY 20	FY 21	FY 22	FY23
FMF	85,0	99,0	95,0	115,0	115,0	115,0	1.547,0*	-
USAI	226,5	148,6	195,5	214,8	256,7	275,7	6.300,0	1.250,0**

Notă: * Creditele destinate asistenței suplimentare a Ucrainei din Foreign Military Financing (FMF) pentru 2022 au fost acordate și altor aliați și parteneri;

** În cadrul Inițiativei de asistență de securitate a Ucrainei (USAI) pentru 2023 au fost aprobate credite în valoare de 12.000,0.

În 2022, Washingtonul a furnizat echipamente de apărare mai avansate către Ucraina și au mărit cantitatea celor asigurate în anii trecuți, incluzând aici:

- 38 de sisteme de rachete de artilerie de mare mobilitate „*HIMARS*” și muniția aferentă;
- 8 sisteme naționale avansate de rachete sol-aer „*NASAMS*”;
- 1 baterie și muniție de apărare aeriană „*Patriot*”;
- 31 tancuri grele „*M1A1 Abrams*”, 45 tancuri ușoare „*T-72B*” și 109 vehicule de luptă de infanterie „*Bradley*”;
- 300 de transportoare blindate „*M113*” și 90 „*Stryker*”;
- peste 1.600 de sisteme antiaeriene „*Stinger*”;

- peste 8.500 de sisteme antitanc și peste 50.000 de alte sisteme sisteme antiblindate;
- peste 1.800 de „*Phoenix Ghost Tactical UAS*”, precum și peste 700 „*Switchblade UAS*” tactice și alte UAS;
- 160 obuziere cal. 155 mm și 72 obuziere cal. 105 mm, cu mai mult de 1,5 milioane de lovituri de artilerie;
- 30 sisteme de aruncătoare cal. 120 mm și 166.000 de grenade aferente;
- sisteme „*RAAM (Remote Anti-Armor Mine)*”;
- 2.590 sisteme portabile de lansare rachete dirijate „*TOW*”, sisteme de rachete antiradiații de mare viteză „*HARM*” și sisteme de rachete ghidate prin laser;
- peste 13.000 aruncătoare de grenade și arme de calibru mic;
- echipamente de comunicații, radar și informații (Welt 2023).

Mai mult, secretarul american al apărării Lloyd James Austin III a organizat, la Baza militară americană aeriană de la Reimstein, în Germania, „*Grupul de contact pentru apărarea Ucrainei (Ukraine Defence Contact Group)*”, care reunește 50 de state aliante și parteneri și care s-a întâlnit deja de trei ori (ultima reuniune a avut loc pe 20 ianuarie 2023) pentru a stabili pachetele de ajutor militar necesare Ucrainei în continuarea războiului său eroic de apărare. În cadrul acestor pachete de sprijin intră, pe lângă trimiterea de echipamente, muniții și materiale militare, instruirea echipajelor și operatorilor ucraineni pe teritoriul țărilor respective, precum și organizarea și desfășurarea unor exerciții în comun cu armata ucraineană (Vergun 2023). În această categorie intră Danemarca, țară care a trimis o instalație de rachete antinavă „*Harpoon*” și Republica Cehă, care a donat elicoptere de atac, tancuri și sisteme de rachete antiaeriene „*S 300*” (VOA News 2022).

Mai mult, SUA, Marea Britanie și Australia au anunțat, pe 6 aprilie 2022, că au început lucrul în comun în cadrul nou-createi alianțe de securitate ANKUS³⁰ pentru dezvoltarea de noi tipuri de rachete hipersonice care să contrabalanseze decalajul față de China și Rusia (The Associated Press 2022). Această inițiativă trilaterală a aprins spiritele în cadrul ONU, atunci când ambasadorul Chinei a avertizat statele membre despre o potențială agravare a situației de securitate în regiunea India-Pacific, ca

³⁰ Alianța strategică de apărare tripartită „*Australia – Marea Britanie – SUA (ANKUS)*” este un parteneriat strategic între cele trei țări semnat la 16 septembrie 2021, inițial pentru a construi capacități subacvatice multinaționale (submarine cu propulsive nucleare) și, ulterior, pentru a acționa în comun în regiunea Indo-Pacifică împotriva pericolului crescut reprezentat de China și a dezvolta tehnologii avansate. Anunțul oficial a supărat atât China, dar și Franța, care avea deja un parteneriat strategic cu Australia în regiune.

urmare a deja existentului proiect hiperosnic „*Southern Cross Integrated Flight Research Experiment (SCIFIRES)*” (APP, SBS 2022).

Pe plan juridic, atât președintele american Joe Biden, cât și primul-ministrul canadian Justin Trudeau, au militat să fie recunoscute, la nivel internațional, acțiunile Kremlinului de ucidere a localnicilor și distrugere a clădirilor civile drept „*genocid*”. Această abordare, respinsă de președintele francez Emmanuel Macron, a fost sprijinită și de raportul experților OSCE din 13 aprilie 2022, care au precizat că există „*unele violări ale legilor internaționale și probleme în practicile armatei ruse în Ucraina, îndeosebi în ceea ce privește prizonierii de război*” (Digital Desk 2022). După faptele analizate și datele avute la dispoziție, aproximativ jumătate de milion de ucraineni au fost deportați cu forța în Rusia, iar forțele ruse au torturat civili în orașele ocupate.

SUA a anunțat redeschiderea ambasadei americane la Kiev și numirea d-nei Bridget Brink în funcția de ambasador. Totodată, Washingtonul a crescut sprijinul umanitar către Ucraina cu alte 215 milioane de dolari.

Cea mai spectaculoasă schimbare după începerea ostilităților din Ucraina a fost în Germania, unde cancelarul Olaf Scholz a obținut din partea Bundestagului 100 de miliarde de euro pentru înarmarea Germaniei și trimiterea de arme și echipament militar Kievului (inclusiv 100 de transportoare blindate) și renunțarea la dependența de gazul rusesc. Considerată de cancelarul Scholz o „*zeitenwende (punct de cotitură)*”, noua politică externă germană depășește cei 2% din PIB, aprobat anual pentru ministerul apărării (70 de miliarde de euro, mai mult decât Franța, care cheltuiește 41 de miliarde de euro anual pe armată) și întâmpină o mare rezistență în rândul populației și oamenilor de afaceri germani în ceea ce privește identitatea națională postbelică a unei națiuni pașnice, cu o politică de afaceri bazată pe export, ceea ce a făcut-o cea mai dezvoltată țară europeană. Revenirea la conceptul de „*politica puterii*” în Europa este pe cale să schimbe ordinea europeană, iar Germania dorește să joace un rol mai activ (Mantovani 2022).

Până în prezent, Germania a contribuit militar din primul an la efortul de război ucrainean cu aproximativ 2,6 miliarde de euro atât pentru a asigura echipamente și arme armatei ucrainene, cât și pentru a-și crește contribuția la EPF pentru rambursarea statelor membre care au asigurat sprijin militar Ucrainei. Printre sistemele de arme avansate asigurate Kievului se numără: 32 de tunuri antiaeriene autopropulsate „*Ghepard*”, cu 6.000 de lovituri; sisteme de rachete antiaeriene/antirachetă „*Iris-T SLM*”; 3 sisteme mobile autonome de deminare; 245 de generatoare și 168 de sisteme de încălzire mobile; 20 de lansatoare de rachete autopropulsate

cal. 70 mm; 54 de transportoare blindate „*M113*”; 3.000 de aruncătoare antitanc portabile „*Panzerfaust*”, cu 900 de grenade; 500 de sisteme antiaerene portabile „*STINGER*” și 2.700 „*STRELA*”; 1 spital de campanie și 36 de ambulanțe; 26 de drone de cercetare; 17 sisteme grele și medii de poduri mobile; 5 sisteme de lansatoare multiple de rachete „*MARS II*”, cu muniția aferentă; peste 1.000 de vehicule militare multifuncționale. Sunt în curs de trimitere 14 tancuri grele de luptă „*Leopard 2A6*”, 2 radare de supraveghere aeriană, 40 de mașini de luptă a infanteriei „*MARDER*”, 1 sistem de apărare antiaeriană „*Patriot*”, 114 drone de cercetare, încă 17 sisteme de încălzire mobile și 5 tunuri antiaerene autopropulsate „*GHEPARD*”, 3 sisteme antiaerene „*IRIS-T SLM*”, 16 obuziere autopropulsate „*Zuzana 2*”, 1 spital de campanie rol 2 și 13 lansatoare de poduri pe șasiu de tanc „*BEAVER*” (The German Federal Government 2023).

După SUA și Marea Britanie, Polonia reprezintă al treilea mare contributor cu echipamente și materiale militare puse la dispoziția armatei ucrainene. Varșovia nu a dorit să se lase mai prejos decât Germania și a preluat, într-un fel, conducerea statelor aliate din nord-estul Europei în ceea ce privește creșterea rezilienței și a puterii sale armate pentru a face față amenințării ruse, precum și coordonarea sprijinului militar acordat Ucrainei. Astfel, la începutul anului 2023 autoritățile poloneze au adus la masa tratativelor nouă țări europene care au semnat „*Angajamentul de la Tallin*” privind acordarea unui „*sprijin militar fără precedent*” armatei ucrainene, cuprinzând tancuri, artilerie grea, sisteme de apărare antiaeriană, vehicule de luptă, muniții și alte categorii de echipament militar.³¹ În cadrul acestui ajutor militar, Polonia oferă 14 tancuri „*Leopard 2*”, artilerie antiaeriană „*S-60*” cu 70.000 de lovituri și obuziere „*Krab*” (Conrad 2023).

După cum se știe, anunțurile făcute de către Guvernul polonez privind trimiterea unor avioane de luptă MiG-29 către Ucraina și de Ministerul Apărării Naționale din România, cu privire la aterizarea la Bacău a unui avion militar ucrainean „*Su-27*”, au forțat Kremlinul să avertizeze țările învecinate cu Ucraina cu privire la primirea avioanelor de luptă ale Kievului care să fie, apoi, folosite împotriva rușilor, cum că această acțiune poate fi considerată o implicare a țărilor respective în conflictul armat (Redactia G4 Media 2022).

Pe lângă efortul diplomatic și economic de sprijinire a Kievului, a primirii a mai mult de 9 milioane de refugiați ucraineni (din care se preconizează că circa 1,5 milioane au rămas în Polonia), dar și a

³¹ „*Angajamentul de la Tallin*” a fost semnat la baza militară Tapa din Estonia la 19 ianuarie 2023 de către miniștrii apărării din Polonia, Marea Britanie și țările baltice, precum și de delegațiile militare ale R. Cehe, Danemarcei, Țărilor de Jos și Slovaciei.

echipamentelor militare majore asigurate armatei ucrainene, președintele polonez Andrzej Duda a anunțat strategia Varșoviei de a deveni „*cea mai puternică forță terestră din Europa*”. Considerând că, la această dată, Polonia are ceea ce este probabil „*cea mai bună armată a Europei*”, așa cum afirmă oficialitățile americane și în dorința de a surclasa Germania în efortul său militar, Polonia a decis să devină „*cel mai important partener al SUA în Europa Continentală*”, să crească bugetul apărării de la 2,4% din PIB în 2022, la 5% în 2023 și să preia rolul de lider în consolidarea apărării aliate în flancul estic european. Polonia are deja mai multe tancuri și obuziere decât Germania și este pe cale să aibă o armată mult mai mare, cu o țintă de 300.000 de soldați până în 2035. Iar interesul de recrutare este mult mai mare în Polonia decât în Germania, care se luptă să atragă noi militari în armată. La final, „*Armata poloneză trebuie să fie atât de puternică încât să nu fie nevoită să lupte doar datorită puterii sale*”. În acest scop, pe lângă achizițiile realizate cu SUA (250 de tancuri „*AIM1 Abrams*”, 32 de avioane de vânătoare „*F-35*”), la presiunea exercitată de UE, Ministerul Polonez al Apărării s-a îndreptat către Coreea de Sud pentru achiziționarea de tancuri (1.000 tancuri „*K2 Black Panther*”), piese de artilerie grea (600 de obuziere „*K9 Thunder*”), avioane de atac ușor (48 „*FA-50*”), lansatoare de rachete (218 „*K239 Chunmoo*”) și alte echipamente militare (Marina 2022).

Situația sprijinului acordat de statele occidentale Ucrainei pe parcursul anului 2022 este detaliată în figura nr. 11.

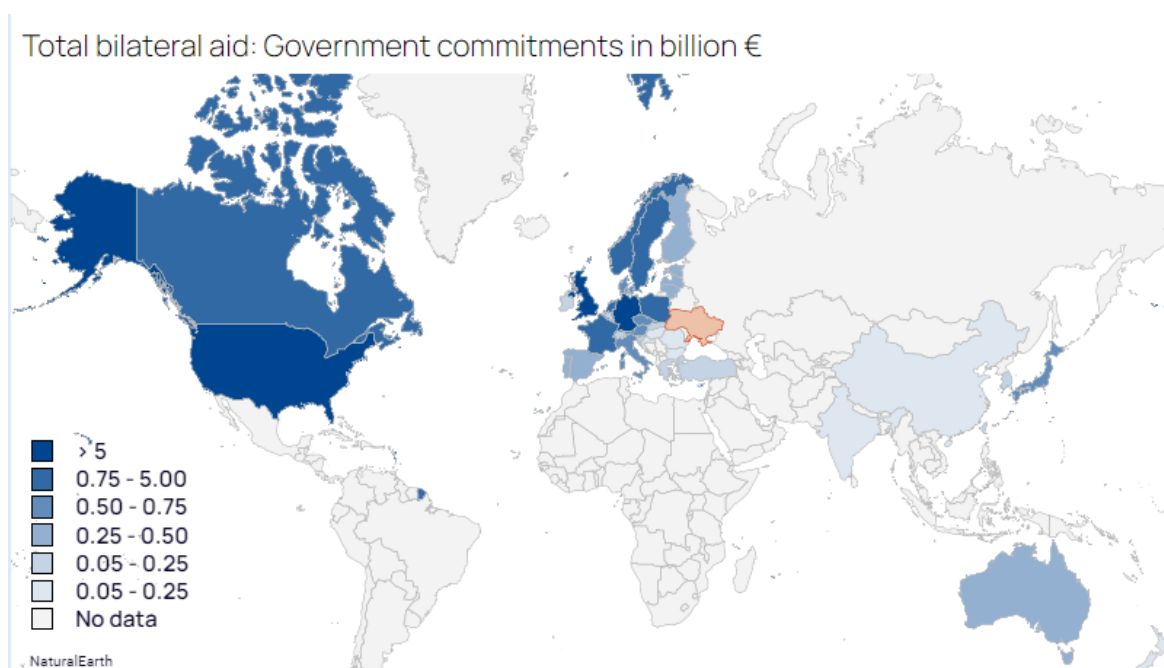

Figura nr. 11: Sprijinul acordat de statele occidentale Ucrainei în anul 2022

Sursa: Antezza et al. (2022) Kiel Working Paper „*The Ukraine Support Tracker*”

O altă țară care dorește să joace un rol activ în războiul ruso-ucrainean este Turcia, datorită poziției geostrategice în regiune și intereselor sale naționale. Încă de la începutul conflictului, situația de securitate a Mării Negre a reprezentat pentru Ankara atât o provocare de a lua decizii grele în menținerea unei relații echilibrate cu cele două țări implicate în conflict, cât și o oportunitate de a diminua și chiar de a rezolva diferendele cu SUA și NATO. Prin urmare, strategia urmată de președintele turc Recep Tayyip Erdogan s-a concentrat pe sprijinirea Ucrainei ca partener, fiind, în același timp, reticent în a pune în pericol relațiile bilaterale strânse pe care le avea și continuă să le aibă cu președintele rus Vladimir Putin. Drept urmare, el a crezut, încă de la început, că Ankara ar avea de suferit doar în cazul unei acțiuni directe îndreptate împotriva Moscovei, chiar în context aliat, deoarece o Federație Rusă încrezătoare sau disperată ar produce o serie de vulnerabilități în securitatea eurasiatică din care Turcia se consideră ca făcând parte (Mankoff 2022).

După ce ministrul turc de externe a calificat intervenția Rusiei drept „inacceptabilă” și „o încălcare gravă a legilor internaționale”, declarând-o drept „un act de război”, Ankara a avut posibilitatea de a închide strâmtoarele de la Marea Neagră și de a interzice accesul navelor de război ale beligeranților prin Bosfor și Dardanele, conform art. 19 din Convenția de la Montreux din 1936 (Colla 2022). Prin măsurile diplomatice întreprinse pe toată perioada desfășurării primului an de război, principalul obiectiv al președintelui turc Recep Tayyip Erdogan a fost acela de a asigura un rol major de negociator Turciei, pentru a sprijini încetarea ostilităților și aducerea la masa negocierilor a înalților reprezentanți ai celor două țări aflate în război, și de a echilibra balanța de putere în regiunea extinsă a Mării Negre, în detrimentul Federației Ruse.

În acest sens, Ankara a asigurat Kievului un ajutor militar substanțial, incluzând vestitele drone de luptă „Bayraktar TB-2”, transportoare blindate „Kirpi”, precum și realizarea în comun a corvetelor din clasa „Ada” și a viitoarelor drone invizibile „Kizilelma (Măr Roșu)” (Ildem 2022). În același timp, nu s-a alăturat sancțiunilor impuse de UE împotriva Federației Ruse, lăsând liber spațiul său aerian avioanelor civile ruse și accesul afaceriștilor ruși în porturile turcești. Printre rezultatele pozitive obținute de diplomația de la Ankara se numără: organizarea unei reuniuni de negociere la nivelul miniștrilor de externe al celor două țări beligerante, demararea „Inițiativei de transport grâne în Marea Neagră” și realizarea unor schimburi de prizonieri.

Dar tensiunile care au apărut și continuă să existe în sud-estul Europei și în vecinătatea acesteia au constituit și continuă să reprezinte o

amenințare reală pentru securitatea europeană și, mai ales, pentru coeziunea NATO. Pentru a dezamorsa situația existentă în regiune după izbucnirea conflictului ruso-ucrainean, SUA, NATO și UE au făcut presiuni mari asupra guvernelor turc și grec pentru a-și îmbunătăți relațiile diplomatice, în special prin reluarea discuțiilor pe tema soluționării disputelor maritime din estul Mediteranei. Iar aceste tensiuni în cadrul Alianței Nord-Atlantice s-au amplificat la începutul anului 2023, ca urmare a opoziției guvernului turc față de aderarea Suediei la NATO.

Ca urmare a intensificării situației conflictuale din zonă și în contextul reluării discuțiilor tensionate cu Federația Rusă privind retrocedarea Insulelor Kurile, Japonia a confirmat, pentru prima oară, după Cel de-Al Doilea Război Mondial, că va sprijini armata ucraineană cu echipamente militare și că va respecta sancțiunile impuse de SUA, UE și Grupul G7. Pe parcursul anului 2022, sprijinul financiar al Japoniei a constat în: 700 de milioane de dolari pentru asistență umanitară pentru Ucraina și țările învecinate, 31 de milioane de dolari pentru transportul de grâne către țări din Africa, 600 de milioane dolari ajutor pentru buget, 300 de generatoare și lanterne solare în valoare de 2,57 milioane de dolari. În ceea ce privește ajutorul militar, Tokio a decis să asigure armatei ucrainene drone, vehicule civile și materiale de protecție și medicale (The Kantei Team 2023).

Și alte state partenere din îndepărtata Asie au decis sprijinirea efortului de război al Ucrainei, precum Australia și Noua Zeelandă. Astfel, Australia a participat, încă de la început, în aplicarea sancțiunilor impuse Moscovei de SUA, UE și Grupul G7, a asigurat asistență consulară și 65 de milioane de dolari australieni (AUD) sprijinului umanitar al Ucrainei și a transportat 70.000 de tone de cărbune către Kiev. Pe plan militar, a asigurat 475 de milioane AUD pentru asistență militară forțelor ucrainene și a participat la instruirea militarilor ucraineni în Marea Britanie, în cadrul operației „*INTERFLEX*” (Department of Foreign Affairs and Trade 2023).

La rândul său, Noua Zeelandă a anunțat trimiterea unui avion C-130 Hercules cu 120 de militari în Marea Britanie pentru a antrena militarii ucraineni (Bloomberg News 2022), iar ajutorul în echipamente nonletale și materiale militare asigurate armatei ucrainene a ajuns la 1,85 milioane de dolari.

CAPITOLUL 7

CÂTEVA CONSIDERAȚII LA NIVEL NAȚIONAL ȘI IMPLICAȚII PENTRU ARMATA ROMÂNIEI

Regiunea extinsă/lărgită a Mării Negre (ZEMN) este de interes strategic pentru România, deoarece reprezintă regiunea în care trăim. Situația de aici este foarte dificilă, deoarece există numeroase tensiuni, crize și chiar conflicte în zonă. De menționat aici actualul război dus de Federația Rusă în Ucraina, „*conflictele înghețate*” din Nagorno-Karabah, Abhazia, Osetia de Sud și Transnistria, precum și poziția duală a Turciei. Pentru a înrăutăți situația și mai mult, există conflicte neterminate în vecinătate, inclusiv ciocnirile greco-turce din Marea Mediterană, insurgența siriană, precum și războiul civil libian, care au prezentat și continuă să constituie riscuri și amenințări suplimentare pentru Europa, cum ar fi tensiuni crescute în cadrul Alianței Nord-Atlantice, terorismul internațional, migrația în masă și traficul ilegal.

O nouă amenințare la adresa securității europene a apărut în iulie 2022 în Balcanii de Vest, când s-au concretizat noi tensiuni în nordul Kosovo, după ce Pristina a anunțat noile reguli de frontieră (cu privire la actele de identitate temporare și plăcuțele de înmatriculare ale vehiculelor) care afectează etnicii sârbi ce trăiesc acolo (Al Jazeera and News Agencies Team 2022b). Imediat, Kremlinul și-a anunțat sprijinul pentru Serbia și sârbii kosovari, inclusiv militar dacă ar fi nevoie. La rândul său, Consiliul UE a început să reconsidere integrarea a șase țări din Balcanii de Vest (Muntele Negru, Serbia, Albania, Macedonia de Nord, Bosnia și Kosovo) în UE până în 2033, ca soluție politică pentru a contribui la stabilitatea Balcanilor de Vest și a contracara creșterea influenței ruse și chineze în zonă. Această soluție a fost discutată în cadrul Summitului UE desfășurat la 23 iunie 2022, la Bruxelles, iar pentru diplomația românească aceste discuții au reprezentat o adevărată provocare, ca urmare a faptului că România nu recunoaște independența Kosovo. Și acum, la începutul anului 2023, această amenințare persistă încă, liderii europeni temându-se de deschiderea unui al doilea front de război în această regiune instabilă.

România, ca stat membru NATO și UE și vecină cu Ucraina, Republica Moldova și Serbia, este direct interesată și implicată în modul în care evoluează situația și cum și când este posibil să fie rezolvată. Prin Marea Neagră, România este vecină cu Federația Rusă și Turcia, două

mari puteri din regiune cu interese comune în controlul zonei, având, uneori, abordări antagoniste și competitive. Pentru România, Turcia este o țară prietenă și un aliat, prin care, împreună cu Bulgaria, dorim să contrabalansăm puterea militară a Federației Ruse în Marea Neagră. Dar faptul că Turcia deține controlul asupra strâmtorilor Bosfor și Dardanele dintre Marea Mediterană și Marea Neagră, prin Convenția de la Montreux din 1936, precum și intenția președintelui turc Recep Tayyip Erdogan de a deveni un calif al lumii arabe, fac ca geostrategia Turciei asupra ZEMN să nu corespundă celei românești, mai ales în relația cu Moscova, dar și în poziția Ankarei față de „*conflictele înghețate*” ale zonei, care nu sunt condiționate de diferențele religioase dintre creștini și musulmani.

Așadar, pentru securitatea națională a României, situația dificilă din ZEMN, inclusiv războiul din Ucraina, a avut și continuă să aibă atât efecte pozitive, cât și aspecte negative. Un efect pozitiv este reprezentat de faptul că președintele român Klaus-Werner Iohannis a propus creșterea bugetului apărării de la 2% la 2,5%, începând cu 2023. În același timp, beneficiem de prezența înaintată crescută a NATO și a SUA pe teritoriul României, care reprezintă o garanție a securității noastre la granița est-europeană, chiar în apropierea conflictului ruso-ucrainean. În plus, încă de la declanșarea invaziei ruse în Ucraina, România a solicitat, alături de alte state membre situate la granița est europeană, activarea articolului 4 din Tratatul de la Washington din 1949, privind începerea consultărilor între aliați pe tema unor îngrijorări privind propria securitate.

Conform deciziilor luate de către Agenția Spațială Aeriană Europeană după începutul războiului din Ucraina, România a preluat sarcini importante de transport aerian internațional. De asemenea, la cererea NATO și Ucrainei, Armata României a început să furnizeze servicii de întreținere pentru aeronave „*Su-27*” și „*MiG-29*” și elicoptere „*H-225*” ucrainene. Cu toată împotrivirea și amenințările repetate ale Kremlinului, MApN a aprobat, pe 8 martie 2022, sosirea în țară pentru mentenanță, la Fabrica Airbus de la Brașov, a 14 elicoptere „*H-225*” din dotarea Gărzii Naționale ucrainene, configurate pentru executarea misiunilor civile și fără armament la bord (The HotNews Team 2022b). Mai mult, din 2023 România va găzdui un „*Centru agro-meteorologic regional pentru Europa*”, care a fost aprobat de Organizația Meteorologică Mondială. Acest centru va juca un rol important în sprijinirea adaptării la schimbările climatice.

Din nefericire pentru România, „*operația militară specială*” rusă a demonstrat că o fostă amenințare a devenit un pericol real pentru

securitatea noastră. Acest fapt a fost exacerbat de multitudinea de declarații de amenințare și avertismente ale președintelui Putin la adresa României, precum și de prezența militară a Federației Ruse în apropierea Deltei Dunării și a litoralului Mării Negre.

De la începutul războiului, 2,65 milioane de refugiați au trecut granița româno-ucraineană, iar sprijinul umanitar oferit de România a fost foarte consistent, mai ales pentru cei 86.500 de ucraineni rămași pe teritoriul românesc – înființarea de tabere mobile și acordarea de acces gratuit la serviciile medicale, la învățământ, pe piața muncii și la transportul public³². Un hub umanitar pentru colectarea și distribuirea ajutorului umanitar internațional funcționează, din luna martie 2022, în apropierea graniței româno-ucrainene. Prin acest hub, România a facilitat 56 de transporturi umanitare, din state precum Italia, Franța, Bulgaria, Austria, Slovenia, Cipru, Grecia, Germania sau Republica Macedonia de Nord. În plus, România a contribuit la efortul de război al Kievului cu combustibil, medicamente, alimente și ambulanțe, precum și cu echipament individual de protecție (veste și căști), dar și cu muniții, contribuind cu 400.000 de dolari la Fondul voluntar privind CAP (Coman 2022).

De asemenea, România face eforturi multidimensionale în sprijinul Ucrainei, vizând, pe de o parte, susținerea energetică a Kievului și, pe de altă parte, limitarea efectelor crizei alimentare globale, prin facilitarea transportului pe teritoriul României pentru transportatorii din Ucraina și prin oferirea de rute alternative pentru exportul cerealelor din această țară, inclusiv prin portul Constanța la Marea Neagră și prin porturile românești de pe Dunăre. În acest sens, România este una dintre cele mai bine plasate țări pentru a acționa ca centru de tranzit și export al cerealelor din Ucraina și a subliniat că de la izbucnirea conflictului ruso-ucrainean, peste 5,2 milioane de tone de cereale ucrainene au fost exportate prin intermediul porturilor Constanța și Galați, în plus față de alte 5,2 milioane tone de alte mărfuri produse în Ucraina (Coman 2022). Pe plan energetic, diplomația românească a lansat, la 15 septembrie 2022, inițiativa reuniunii trilaterale România-Ucraina-Republica Moldova privind cooperarea în domeniul energiei și contracararea eforturilor Federației Ruse de a submina

³² Măsurile umanitare au fost adoptate prin „*Planul Național de Măsuri de Integrare a refugiaților ucraineni în România*”, lansat de Guvernul României la 26 iulie 2022 și prin platforma de dialog europeană în domeniul integrării refugiaților din Ucraina, stabilită în cadrul Forumului de la București din data de 8 septembrie 2022.

securitatea energetică în regiune. În acest context, România a fost primul stat european care a început să importe electricitate din Ucraina și care a asigurat curent electric Chișinăului.

O consecință a acestui război la frontierele sale estice, o reprezintă pentru Armata României necesitatea de a se coordona cu industria națională de apărare pentru a-și realiza obiectivele stabilite prin „*Planul de transformare, modernizare și tehnologizare al Armatei României până în 2040 (Armata României 2040)*”. Un prim exemplu îl constituie asocierea între industria națională de apărare cu firme străine, precum Elbit Systems din Israel, în vederea construirii de drone de luptă în România, așa cum precizează Hotărârea de Guvern nr. 912 din 19 august 2021.

O altă consecință pe plan militar a reprezentat-o și permiterea oficială a transferului de armament și echipamente militare pentru Ucraina prin teritoriul românesc, aprobată în ședința Consiliului Suprem de Apărare a Țării (CSAT) din 1 martie 2022. La aceeași ședință s-au mai aprobat: creșterea bugetului pentru apărare și dobândirea independenței energetice a României „*în principal prin dezvoltarea energiei regenerabile și nucleare civile*”, precum și trimiterea de convoaie militare cu ajutoare medicale și umanitare (Blănaru 2022).

Cu tot efortul depus, îndeosebi pe plan diplomatic, dar și economic, de a ajuta Kievul în efortul său de a-și apăra suveranitatea și integritatea națională, relațiile româno-ucrainene au avut și continuă să aibă de suferit ca urmare a reluării unor mai vechi dispute naționaliste în Ucraina. Prima se referă la adoptarea de către Rada Superioară a Ucrainei, în luna decembrie 2022, a unei noi legi a minorităților naționale, care contravenea recomandărilor Comisiei de la Veneția și solicitării părții române privind drepturile persoanelor aparținând minorităților naționale de a utiliza limba maternă în învățământ și a-și practica propria religie. Așa cum a declarat ministrul român de externe Bogdan Aurescu, imediat după adoptarea legii, noile prevederi legislative aduc grave prejudicii comunității românești din sudul Ucrainei, încălcând normele și standardele europene și reprezentând o adevărată provocare pentru diplomația românească în sprijinirea efortului de aderare al Ucrainei la UE³³.

Un al doilea eveniment neplăcut a avut loc la începutul lunii februarie 2023, când s-a semnalat reînceperea unor lucrări de dragare a

³³ Conform site-ului <https://www.digi24.ro/stiri/actualitate/mae-reactie-amara-la-noua-lege-a-minoritatilor-din-ucraina-care-limiteaza-drepturile-romanilor-este-regretabil-2193185>, accesat la 20.02.2023.

canalului Bâstroe³⁴ din partea ucraineană, în vederea adâncirii canalului de navigație. Dorința exprimată de Kiev, dar refuzată de diplomația românească, este aceea de a include brațele Chilia și Bâstroe ale fluviului Dunărea în rețeaua trenseuropeană de transport (TEN-T). Prin realizarea unui dig de protecție a gurii brațului și a unor lucrări de dragaj în mai multe puncte critice la intersecția brațelor Bâstroe și Chilia (acesta din urmă reprezentând frontiera dintre România și Ucraina), s-ar afecta biodiversitatea și ecosistemele Deltei Dunării, așa cum afirma ministrul român al mediului Tanczos Barna la 15 februarie 2023.³⁵

Prin urmare, România, alături de NATO și UE, este foarte interesată să rezolve, cât mai curând posibil, situația conflictuală din Ucraina și a nu lăsa ca aceasta să se extindă către Republica Moldova, pentru a atenua sau diminua efectele crizelor aflate în desfășurare în Europa și în întreaga lume, inclusiv în domeniile energetic, economic-financiar, umanitar și alimentar. Noul concept strategic al NATO care asigură descurajarea și apărarea colectivă bazată pe o abordare de 360 de grade, împreună cu prezența aliată avansată extinsă și noua postură de descurajare consolidată, reprezintă un angajament ferm al Alianței Nord-Atlantice pe flancul estic european pentru a proteja populațiile și a apăra fiecare centimetru de teritoriul aliat în orice moment. Aceste măsuri fără precedent în istoria NATO, ajută securitatea României și a celorlalte state aliante de la granița de est a Europei de a nu se trezi în fața unui nou Război Rece, de data aceasta având zidul pe râul Prut. Iar un rol important în asigurarea securității naționale într-o abordare colectivă îl va juca sincronizarea și coordonarea planurilor de apărare aliante cu cele de apărare permanente de la nivel național, precum și revederea și actualizarea Planului „*Armata României 2040*”. Deja primii pași s-au realizat în aceste domenii, prin revederea planului de transformare pentru a încorpora viitoarele sisteme de drone de cercetare și lovire medii, mici și foarte mici de la firme recunoscute, precum BaykarTech și Elbit

³⁴ Canalul Bâstroe – o lucrare de dragaj al brațului cu același nume aflat în întregime pe teritoriul Ucrainei, începută de autoritățile ucrainene în 2004, având o lungime de 10 km și care să facă legătura între Dunăre și Marea Neagră, dar prin mijlocul Deltei Dunării. Mai multe organisme internaționale din domeniul protecției mediului, sesizate de România, au stabilit că proiectul ucrainean încălca prevederile a numeroase convenții internaționale din domeniul protecției mediului și au cerut autorităților ucrainene să oprească lucrările începute.

³⁵ Conform site-ului <https://www.libertatea.ro/stiri/tanczos-barna-lucrari-ilegale-canalul-bastroe-4450083>, accesat la 20.02.2023.

Systems Ltd., precum și prin decizia luată la începutul anului 2023, la nivelul CSAȚ, de actualizare a planului de apărare a țării și punerea lui în concordanță cu cel regional la nivel aliat.

O importanță la fel de mare în realizarea securității naționale o reprezintă luarea unor măsuri strategice de protecție și apărare a infrastructurii critice, îndeosebi cea destinată asigurării energiei electrice și a serviciilor pentru populație, pentru a se putea asigura o reziliență crescută și eficiență la nivelul întregii societăți. Un astfel de obiectiv de importanță strategică îl vor reprezenta platformele de exploatare petroliferă ale proiectului „NEPTUN DEEP”, aflat în curs de realizare de către companiile OMV Petrom și Romgaz în zona economică extinsă (EEZ) din Marea Neagră. Prevăzute a începe extracția gazelor naturale din subsolul mării după 2027, protecția acestor platforme va reprezenta o misiune dificilă pentru Armata României.

CONCLUZII

Putem afirma cu tărie că războiul ruso-ucrainean a adus modificări semnificative mediului de securitate european și euroatlantic, precum și provocări majore ordinii actuale mondiale. În primul rând, s-au amplificat efectele deja dezastruoase ale pandemiei de Coronavirus, migrației ilegale în Europa și încălzirii globale privind crizele sanitare, umanitare și sociale. În al doilea rând, a grăbit evoluția unor crize aflate în curs de dezvoltare, precum cea economică și financiară. Nu în ultimul rând, a dezvoltat noi crize, precum cea energetică și alimentară la nivel mondial.

Situația în care ne aflăm la începutul anului 2023 se aseamănă foarte mult cu cea dinaintea căderii comunismului și încetării Războiului Rece. Există și o baladă populară în acest sens, cu privire la ceea ce s-a întâmplat atunci:

*„De la Yalta pân’ la Malta
Europa a fost alta.
De la Malta cum va fi
Nu se știe când vom ști.”*

Și am aflat abia în următorii ani ceea ce s-a discutat și decis la summitul secret dintre președintele american George W. Bush și cel rus Mihail Gorbaciov din 2-3 decembrie 1988, de pe crucișătorul rus Maxim Gorki și cel american USS Belknop, ancorate în rada portului La Valetta – trecerea de la o lume bipolară la una multipolară.

Un alt summit secret s-a desfășurat la Helsinki, la data de 16 iulie 2018, între președintele american Donald Trump și cel rus Vladimir Putin, de la care iar nu sunt făcute publice deciziile luate. Trei ani mai târziu, la 16 iunie 2021, s-a desfășurat un alt summit între nou-alesul președinte american Joe Biden și cel rus Vladimir Putin, la Geneva. Iar posibilitatea începerii invaziei ruse asupra Ucrainei a dus la un alt summit, la data de 7 decembrie a aceluiași an, virtual de data aceasta, între cei doi președinți. Nici implicarea Chinei în ecuația de putere mondială nu trebuie uitată, amintind aici de recenta întâlnire bilaterală dintre președintele Biden și liderul chinez Xi Jinping pe timpul Summitului G20 de la Bali, în Indonezia, din 14 noiembrie 2022. Deci, întrebarea logică care se pune în ce privește ceea ce se întâmplă în zilele noastre și ce ne așteaptă în viitorul apropiat este „*Când vom știi?*”

Chiar dacă situația stagnează la începutul anului 2023, cu câteva acțiuni ofensive cu obiectiv limitat de o parte și de alta, pentru îmbunătățirea pozițiilor strategice obținute în regiunea Donbas (axa Lyman, Bakhmut,

Avdiivka și Novopavlivka) și pe malul fluviului Nipru (axa Kupiansk, Zaporizhzhia și Herson), precum și cu continuarea atacurilor ruse cu aviația și rachetele asupra principalelor orașe ucrainene, putem afirma că ne aflăm în fața unei pauze operative, în care ambii beligeranți iau măsuri pentru refacerea/întărirea puterii lor militare ca să continue, în primăvară, ceea ce au început acum un an. Ceea ce va urma poate constitui un moment crucial al războiului, de care să depindă atât terminarea sa, cât și definirea câștigătorului. Deja forțele ruse au dislocat în regiunea Donbas o „*armată de mercenari*” din grupul Wagner³⁶, unități de informații GRU, precum și majoritatea rezerviștilor mobilizați anul trecut, așa-numiții „*mobiki*”, pentru a definitiva controlul întregii regiuni, menținând, totodată, apărarea liniilor cucerite în sud de-a lungul fluviului Nipru, pentru a împiedica o nouă contralovitură ucraineană de recucerire a Peninsulei Crimeea. Moscova așteaptă o nouă tranșă de 1.000 de rachete balistice sol-sol cu bătaie mica „*Fateh*” și „*Zolfaghar*” și dronele de atac promise de Iran încă din luna noiembrie 2022. Se preconizează că *momentumul* se poate schimba iar în favoarea rușilor, în situația în care Moscova va lansa o nouă ofensivă la sfârșitul lunii februarie 2023, ca o „*aniversare*” a împlinirii unui an de la declanșarea invaziei în Ucraina, probabil pentru a definitiva cucerirea provinciilor Donețsk și Lugansk până la sfârșitul lunii martie. Probabil că această ofensivă va continua în nord-estul Harkovului și sudul Zaporizhzhiei pentru a realiza și controlul total al acestor două regiuni.

La rândul ei, Kievul solicită Occidentului continuarea sprijinului energetic acordat și chiar creșterea contribuției militare a statelor aliate, îndeosebi cu tehnică grea, aviație și rachete cu bătaie mare, comunicații satelitare, muniții și combustibili, pentru a putea rezista la o posibilă reluare a ofensivei forțelor ruse în primăvară și a continua contraofensiva pentru cucerirea teritoriilor ocupate de ruși. De asemenea, la Summitul UE-Ucraina din 3 februarie 2023, președintele ucrainean Volodimir Zelinski a precizat intenția sa de a grăbi procesul de aderare a țării la UE până la sfârșitul anului 2023. Dar experții europeni se îndoiesc că această dorință se va realiza, deoarece Ucraina are de implementat o mulțime de reforme într-o multitudine de domenii, ceea ce va face imposibilă această aderare prin procedeul „*fast track*”.

³⁶ Grupul Wagner este o companie militară privată, condusă de oligarhul Yevgheni Prigozhin, un prieten apropiat al președintelui Putin. Conform unei analize a jurnalistului Tim Lister de la CNN pe site-ul <https://edition.cnn.com/2023/01/11/europe/prigozhin-wagner-russia-ukraine-intl-cmd/index.html>, accesat la 31.01.2023, acest grup își recrutează mercenarii din pușcăriile rusești, oferindu-le libertate și bani după un tur de șase luni în Ucraina. Oficialitățile americane apreciază că au fost recrutați peste 50.000 de mercenari, a căror tactici de luptă sunt brutale și, de cele mai multe ori, sinucigașe.

Totodată, mai multe state aliante au anunțat deja trimiterea a peste 100 de tancuri grele de luptă³⁷ și sisteme de artilerie, apărare antiaeriană și antirachetă în Ucraina și au început instruirea echipajelor ucrainene de tanchiști. Pregătirea Federației Ruse pentru o nouă ofensivă de iarnă în Ucraina a convins Germania, Țările de Jos și Danemarca să trimită rapid 100 de tancuri „Leopard 1” din stocurile de mobilizare la Kiev, precum și 15 tancuri „Gepard” recumpărate de la Qatar, iar SUA să mărească contribuția sa cu încă 18 lansatoare de rachete de înaltă precizie „Himars”. Sunt încă în discuție asigurarea de avioane de luptă și sisteme de rachete cu bătaie lungă aliante către Kiev. Franța și Australia au încheiat deja un acord comun privind producția a câtorva mii de proiectile de artilerie destinate Ucrainei, îndeosebi pentru cele 12 aruncătoare cal. 155 mm autopropulsate „CAESAR” ce vor fi livrate Ucrainei, împreună cu o misiune militară de instruire a artileriștilor ucraineni de către 150 de instructori în Polonia, iar SUA a încheiat acorduri cu Israel și Coreea de Sud pentru achiziționarea a altor câteva sute de mii de lovituri de artilerie (cal. 155 mm), care să fie transferate Kievului. Iar UE a alocat deja 114 milioane de euro pentru realizarea unui „hub de recuperare energetică³⁸” în Polonia, care să funcționeze în sprijinul Ucrainei.

Aceste decizii ale statelor occidentale sunt considerate de Moscova drept un „război hibrid” desfășurat de Vest împotriva Federației Ruse și un mijloc de a împiedica orice reluare a discuțiilor despre pace în regiune. Totodată, Kremlinul a anunțat că trimiterea în Ucraina, de către Occident, a unor capacități de lovire la mare distanță, care să poată lovi ținte în adâncimea teritoriului rusesc, reprezintă o „linie roșie” pentru Moscova, forțând-o la represalii masive, până la măsuri nucleare, conform doctrinei militare a Federației Ruse. Iar comunitatea internațională le consideră un punct de cotitură în continuarea războiului și o posibilitate de escaladare a conflictului.

După anunțul făcut de președintele turc Tayyep Recep Erdogan la finele lunii ianuarie 2023 privind nesușținerea aderării Suediei la NATO³⁹, există posibilitatea ca Finlanda să acceadă individual în cadrul

³⁷ Printre cele 12 statele aliante care vor trimite un prim val de 120-140 de tancuri în Ucraina se numără: Franța (AMX 10-RC), Marea Britanie (14 Challenger 2), Germania (14 Leopard 2-A6), Polonia (10-14 Leopard 2), Țările de Jos (18 Leopard 2), Norvegia (4-8 Leopard 2), Spania (câteva Leopard 2) și Portugalia (instruire de specialitate pentru echipajele de pe Leopard 2) și SUA (31 A1M1 Abrams și instruirea echipajelor în afara Ucrainei). Conform estimărilor diplomaților și specialiștilor militari, tancurile europene (Challenger 2 și Leopard 2) vor fi pe deplin operaționale la 2-3 luni după donație, iar cele americane (A1M1 Abrams) vor ajunge în Ucraina după 11 luni de la achiziție, după care vor necesita o mentenanță semnificativă (The CNN Team 2023).

³⁸ Conform site-ului <https://www.cnn.com/2023/01/31/ukraine-war-live-updates-latest-news-on-russia-and-the-war-in-ukraine.html>, accesat la 01.02.2023, „hubul european de recuperare energetică” va reprezenta un centru logistic pentru asigurarea a 1.000 de generatoare Kievului, peste cele 1.400 deja asigurate prin Mecanismul UE de Protecție Civilă.

³⁹ Președintele Turciei a precizat că Suedia nu ar trebui să se aștepte la sprijinul țării sale după un protest în apropiere de Ambasada Turciei, la Stockholm, în weekendul 21-22 ianuarie 2023, care a inclus arderea unei copii a Coranului.

Alianței Nord-Atlantice. Unele state aliate, printre care și SUA, discută deja această opțiune. Mai mult, exporturile Turciei de produse chimice și microcipuri făcute către Federația Rusă în luna ianuarie 2023, au adâncit ruptura politico-militară dintre Washington și Ankara, aceasta din urmă fiind amenințată cu posibile sancțiuni economice. Această criză internă în cadrul Alianței Nord-Atlantice va fi exacerbata de înțelegerea încheiată, în luna octombrie 2022, între Moscova și unele state membre OPEC, îndeosebi Arabia Saudită și Iranul, privind reducerea producției de petrol cu două milioane de barili pe zi, care va reprezenta o nouă creștere artificială a prețurilor la energie în statele aliate și partenere, iar India a început să rafineze petrolul rusesc ca să poată vinde produsele petroliere, astfel rafinate, către Europa. În același context se situează și furnizarea de către China a unor produse cu dublă utilizare, militară și civilă, companiilor de stat ruse de apărare, incluzând echipamente de navigație și radar, tehnologie de bruiaj, camere cu infraroșu și piese de avioane. Același efect internațional îl are și desfășurarea exercițiului naval multinațional de la Durban, din perioada 17-27 februarie 2023, la care participă nave militare ale Chinei, Federației Ruse și Africii de Sud (care a preluat președinția BRICS de la 1 ianuarie 2023), având scopul de a sărbători un an de la declanșarea războiului în Ucraina.

Ca răspuns, aliații și-au propus să-și consolideze și mai mult descurajarea și apărarea Alianței Nord-Atlantice, prin elaborarea unor noi orientări pentru planificarea apărării NATO – abordarea largită a realizării capacităților de apărare aliate în context multinațional și stabilirea unor modalități concrete de creștere a capacității industriale și de reconstituire a stocurile de armament și muniție, care sunt la o cerere mai mare ca niciodată, având în vedere sprijinul fără precedent acordat Ucrainei⁴⁰. În acest sens, se impune necesitatea cooperării largite cu industriile de apărare ale statelor membre pentru a crește capacitatea industrială aliată, precum și revizuirea țintelor de capacități ale NATO pentru stocurile de muniție viitoare.

⁴⁰ La Ministeriala Apărării NATO din 14-15 februarie 2023 s-a stabilit înființarea unei „*Celule de coordonare a infrastructurii submarine critice*” la Cartierul General al NATO de la Bruxelles, care să faciliteze angajamentele cu industriile de apărare aliate și care să reunească părțile-cheie militare și civile interesate. În plus, s-au mai demarat: trei proiecte multinaționale de mobilitate și contramobilitate (12 țări); o soluție modulară pentru etapa conceptuală a sistemelor de apărare antiaeriană cu bătaie foarte mica, mica și medie cu baza la sol (GBAD), ca parte a inițiativei europene „*Sky Shield (ESSI)*”, coordonată de Germania (10 țări); proiectul de conectare a facilităților de apărare CBRN într-o singură arhitectură (4 țări); inițiativa „*Depozite multinaționale de muniții*” (8 țări) pentru prepoziționarea munițiilor la flancul estic european; inițiativa „*Capabilități aliate de supraveghere aeriană în viitor*”, în condițiile încetării utilizării flotei actuale de E3 AWACS în 2035; inițiativa „*Supravegherea permanent a Alianței Nord-Atlantice din spațiul cosmic (APSS)*” pentru a transforma modul în care NATO colectează și utilizează datele din spațiu, a îmbunătăți semnificativ informațiile și supravegherea NATO și a oferi un sprijin esențial misiunilor și operațiilor militare aliate. Site-ul <https://www.nato.int/cps/en/natohq/news>.

BIBLIOGRAFIE

- Al Jazeera and News Agencies. 2022a. "EU set to approve new military aid for Ukraine" *Al Jazeera*. <https://www.aljazeera.com/news/2022/5/17/european-union-approves-new-tranche-of-military-aid-for-ukraine>.
- Al Jazeera and News Agencies Team. 2022b. "Kosovo delays planned Serbian border rules after tensions rise." *Al Jazeera*, <https://www.aljazeera.com/news/2022/8/1/kosovo-delays-planned-serbian-border-rules-after-tensions-rise>.
- APP, SBS. 2022. "China reacts to AUKUS hypersonic missiles deal as Barnaby Joyce says weapons pose 'existential threat'." *SBS News*, <https://www.sbs.com.au/news/article/china-reacts-to-aukus-hypersonic-missiles-deal-as-bar-naby-joyce-says-weapons-pose-existential-threat/rdz8wawst>.
- Arhiva Cotidianului Exenimentul Zilei. 2018. "DOCTRINA GHERASIMOV. Cum PROVOACĂ Rusia HAOS în OCCIDENT. Istoria ALTFEL decât se învață la școală." *Evenimentul Zilei*, <https://evz.ro/doctrina-gherasimov-rusia-haos.html>.
- Atwood, Kylie, Alex Marquardt, și Jennifer Hanster. 2022. "The US is working closely with allies to try to develop routes to get vital grain supplies out of Ukraine." *CNN*. <https://edition.cnn.com/europe/live-news/russia-ukraine-war-news-05-17-22/index.html>.
- Balmforth, Tom, și Maria Kiselyova. 2022. "Putin leads sweeping nuclear exercises as tensions soar." *Reuters*. <https://www.reuters.com/world/europe/putin-starts-russias-strategic-nuclear-exercises-tensions-soar-2022-02-19>.
- Bateman, Jon. 2022. "Russia's Wartime Cyber Operations in Ukraine: Military Impacts, Influences, and Implications." *Carnegie*, <https://carnegieendowment.org/2022/12/16/russia-s-wartime-cyber-operations-in-ukraine-military-impacts-influences-and-implications-pub-88657>.
- Biscop, Sven. 2022. "The New Force Model: NATO's European Army?" *Egmont*, <https://www.egmontinstitute.be/the-new-force-model-natos-european-army/>.
- Blănaru, Matei. 2022. „Impactul războiului din Ucraina asupra României.” *Institutul de Științe Politice și Relații Internaționale „Ion I. C. Brătianu”*, <http://ispri.ro/impactul-razboiului-din-ucraina-asupra-romaniei/>.
- Bloomberg News. 2022. "Ukraine Update: U.S., EU to Send More Arms; Warship Damaged." *Bloomberg*. <https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-04-13/ukraine-update-polish-and-baltic-presidents-set-to-visit-kyiv>.
- Brzozowski, Alexandra. 2022. "NATO to massively increase high-readiness forces to 300,000." *Euractiv*, <https://www.euractiv.com/section/defence-and-security/news/nato-to-massively-increase-high-readiness-forces-to-300000/>.
- Buciu, Laura. 2022. „Ultima mișcare a lui Putin: Rusia ar putea încerca să organizeze „referendum” în Herson pentru legitimarea unei noi republici.” *Ziarul Financiar*. <https://www.zf.ro/eveniment/ultima-miscare-a-lui-putin-rusia-ar-putea-incerca-sa-organizeze-20628852>.
- Burns, Robert, și Hope Yen. 2022. "US doubts new Russian war chief can end Moscow's floundering." *Associated Press*, https://apnews.com/article/russia-appoints-new-ukraine-war-commander-dvornikov-225f976f9abfb5aff6154ac3b77c21e6?utm_source=Twitter&utm_medium=AP&utm_campaign=SocialFlow.

- Butusov, Yuri. 2022. "There is no withdrawal of Russian troops from the borders of Ukraine, but a new activity of the enemy has been noticed, – Butusov. MAP Источник: <https://censor.net/ru/n3317188>." *Censor.NET*, https://censor.net/ru/news/3317188/otvoda_voyisk_rf_ot_granits_ukrainy_net_a_zamechena_novaya_aktivnost_vraga_butusov_karta.
- Călugăreanu, Vitalie. 2022. „Moldova este o țintă a Rusiei – Maia Sandu, bastion în fața clanurilor revanșarde conectate la Kremlin.” *Deutsche Welle*, <https://www.dw.com/ro/moldova-este-o-%C8%9Bint%C4%83-a-rusiei-maia-sandu-bastion-%C3%AEn-fa%C8%9Ba-clanurilor-revan%C8%99arde-conectate-la-kremlin/a-63418474>.
- Child, David, Sasha Petrova, și Nigel Wilson. 2022. "Russia-Ukraine live news: Rebels to 'intensify' fight in east." *AlJazeera*, <https://www.aljazeera.com/news/2022/4/10/russia-ukraine-live-news-war-to-slash-ukraines-gdp-by-45>.
- Cojan, Liviu. 2022. „Summit UE | Macron: „E contestat modelul european”, trebuie să fim pregătiți pentru „toate scenariile”.” *Digi 24 HD*, <https://www.digi24.ro/stiri/externe/summit-ue-macron-e-contestat-modelul-european-trebuie-sa-fim-pregatiti-pentru-toate-scenariile-1867307>.
- Colectiv CSSAS. 2022. „Analiza multidimensională a invaziei ruse în Ucraina (24 februarie – 2 martie 2022).” Editor CSSAS. *Colocviu strategic* (Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”) 1:3-4. https://cssas.unap.ro/ro/pdf_publicatii/cs01-22.pdf.
- Colectiv CSSAS. 2022. „Analiza multidimensională a invaziei ruse în Ucraina (3-16 martie 2022).” *Colocviu strategic*, Număr special. https://cssas.unap.ro/ro/pdf_publicatii/cs03-22.pdf.
- Colla, Marcus. 2022. "Turkey plays the dance of the". *The Interpreter*, <https://www.lowyinstitute.org/the-interpreter/turkey-plays-dance-go-between-ukraine-war>.
- Coman, Ioana. 2022. „Cum a ajutat România Ucraina pe parcursul celor opt luni de război.” *Digi 24 HD*, <https://www.digi24.ro/stiri/externe/cum-a-ajutat-romania-ucraina-pe-parcursul-celor-opt-luni-de-razboi-2128175>.
- Comisia Europeană. 2023. "EU assistance to Ukraine." *European Commission*, https://eu-solidarity-ukraine.ec.europa.eu/eu-assistance-ukraine_en.
- Conrad, Joseph. 2023. "Poland, other countries declare 'unprecedented' military aid to Ukraine." *THEfirstNEWS*, <https://www.thefirstnews.com/article/poland-other-countries-declare-unprecedented-military-aid-to-ukraine-35899>.
- Consiliul UE. 2023. "EU sanctions against Russia explained." *European Council. Council of the European Union*, <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/sanctions/restrictive-measures-against-russia-over-ukraine/sanctions-against-russia-explained/>.
- Consiliul UE. 2022. "European Council, 23-24 June 2022." *European Council. Council of the European Union*, <https://www.consilium.europa.eu/en/meetings/european-council/2022/06/23-24/>.
- Copcea, Ionel. 2022. „Desantul maritim pe coasta Ucrainei, mult mai greu decât a estimat Rusia. Operațiunea de la Odesa, amânată din nou.” *Defense România*. https://www.defenseromania.ro/desatul-maritim-pe-coasta-ucrainei-mult-mai-greu-decat-a-estimat-rusia-operatiunea-de-la-odesa-amanata-din-nou_615466.html.

- Department of Foreign Affairs and Trade. 2023. *Invasion of Ukraine by Russia*. Crisis Hub, Department of Foreign Affairs and Trade, Australian Government. <https://www.dfat.gov.au/crisishub/invasion-ukraine-russia>.
- Digital Desk. 2022. "Russia Ukraine War LIVE: Russia Warns To Strike Ukraine's Decision-making Centers In Kyiv." *Republic World*. <https://www.republicworld.com/world-news/russia-ukraine-crisis/russia-ukraine-war-news-live-updates-day-48-april-13-2022-liveblog.html>.
- Duggal, Hanna. 2022. "Ukraine's counteroffensive explained in maps." *Al Jazeera*, <https://www.aljazeera.com/news/2022/9/13/ukraines-counteroffensive-explained-in-maps>.
- Dumitrescu, Anca. 2022. „Reuters: Ce impact are războiul din Ucraina asupra livrărilor de gaze ale Rusiei în Europa?” *News.ro*. <https://www.news.ro/economic/reuters-ce-impact-are-razboiul-din-ucraina-asupra-livrarilor-de-gaze-ale-rusiei-in-europa-1922402208002022030820629027>.
- Echipa Digi24. 2022b. „Liderii europeni au convenit la summit-ul de la Versailles să susțină aderarea Ucrainei la UE, dar nu în procedură de urgență.” *Digi 24 HD*, <https://www.digi24.ro/stiri/externe/liderii-europeni-sustin-aderarea-ucrainei-la-ue-dar-nu-in-procedura-de-urgenta-1867929>.
- Echipa Digi24. 2022a. „Rusia recunoaște că portul Sevastopol a fost atacat de ucraineni cu drone aeriene și marine și raportează „avarii minore”.” *Digi 24 HD*, <https://www.digi24.ro/stiri/externe/zelenski-4-milioane-de-ucraineni-staufara-curent-din-cauza-atacurilor-asupra-infrastructurii-energetice-santajul-moscovei-2134189>.
- Ellyatt, Holly, și Amanda Macias. 2023. "Kyiv pushes for fighter jets despite U.S., German refusal; Russia makes 'concerted assault' on Donetsk." *CNBC*, <https://www.cNBC.com/2023/01/31/ukraine-war-live-updates-latest-news-on-russia-and-the-war-in-ukraine.html>.
- Echipa CNBC. 2023a. "Kyiv says Russia could launch new offensive on war anniversary; Zelenskyy meets with EU officials." *CNBC*, <https://www.cNBC.com/2023/02/02/ukraine-war-live-updates-latest-news-on-russia-and-the-war-in-ukraine.html>.
- Echipa CNBC. 2022. "Putin imposes martial law on annexed regions; 'Battle for Kherson' could be imminent as civilians told to flee." *CNBC*, <https://www.cNBC.com/2022/10/19/russia-ukraine-war-updates.html>.
- Echipa CNBC. 2023b. "U.S. and Germany to send tanks to Ukraine; Russia says heavy weaponry for Kyiv is a «blatant provocation»." *CNBC*, <https://www.cNBC.com/2023/01/25/ukraine-war-live-updates-latest-news-on-russia-and-the-war-in-ukraine.html>.
- Erdogan, Aziz. 2018. "Russian A2AD Strategy and Its Implications for NATO." *Beyond the Horizon*, <https://behorizon.org/russian-a2ad-strategy-and-its-implications-for-nato/>.
- Euronews with AP. 2022. "Ukraine war: Hundreds arrested in Russia after Putin's troops call-up order sparks protests." *Euronews*, <https://www.euronews.com/2022/09/21/russian-protesters-take-to-the-streets-over-putins-mobilisation-order>.
- Express Web Desk. 2022. "Russia Ukraine War News Live Updates: Don't play with Russia, press it to end the war, Zelenskyy tells the West." *The Indian Express*, <https://indianexpress.com/article/world/russia-ukraine-war-live-updates-putin-zelenskyy-7936669/>.

- Fidler, Stephen, James Marson, și Thomas Grove. 2022. "How Ukrainian Strategy Is Running Circles Around Russia's Lumbering Military." *The Wall Street Journal*, <https://www.wsj.com/articles/how-ukraines-strategy-is-running-circles-around-russias-lumbering-military-11665584517>.
- Gady, Franz Stefan. 2023. "For Europe, Military Conscription Is No Answer to Russia's War." *FP*, <https://foreignpolicy.com/2023/02/14/europe-nato-military-russia-war-ukraine-conscription-draft-reserves-training-manpower/>.
- Gadzo, Mersiha, și Arwa Ibrahim. 2022. "Ukraine counterattack to «systematically grid» down Russian military." *Al Jazeera*. <https://www.aljazeera.com/news/liveblog/2022/9/4/ukraine-russia-live-updates-berlin-agrees-e65bn-inflation-relief>.
- Geranmayeh, Ellie, și Cinzia Bianco. 2022. "The U.S. Needs a New Strategy to Stop Saudi and Iranian Support for Russia." *Foreign Policy*, <https://foreignpolicy.com/2022/10/25/the-u-s-needs-a-new-strategy-to-stop-saudi-and-iranian-support-for-russia/>.
- Grau, Lester W, și Charles K Bartles. 2022. "Getting to Know the Russian Battalion Tactical Group." *RUSI*, 1 <https://rusi.org/explore-our-research/publications/commentary/getting-know-russian-battalion-tactical-group>.
- Hajdari, Una. 2022. "Europe keeps a wary eye on Kosovo, Serbia." *Politico*, <https://www.politico.eu/article/europe-keep-anxious-eye-kosovo-serbia/>.
- Hernandez, America. 2022. "Kyiv seeks immediate connection to Western electricity grid." *Politico*. <https://www.politico.eu/article/ukraine-moldova-seeks-connection-to-eu-electricity-grid/>.
- HotNews. 2022. „Încă cinci elicoptere ucrainene intră în România / În total 14 elicoptere ucrainene au primit aprobare să ajungă la Brașov.” *HotNews*. https://www.hotnews.ro/stiri-razboi_ukraina-25419758-inca-cinci-elicoptere-ucrainene-intra-romania-total-14-elicoptere-ucrainene-primit-aprobare-ajunga-brasov.htm.
- Ildem, Tacan. 2022. "A balancing act: Turkey's misunderstood position on Ukraine." *European Leadership Network*, <https://www.europeanleadershipnetwork.org/commentary/a-balancing-act-turkeys-misunderstood-position-on-ukraine/>.
- Ionita, Craisor Constantin. 2018. „Este România ținta unui război hibrid?” În *Federația Rusă și echilibrul de putere în secolul al XXI-lea*, de Eugen Coord. Lungu, editor Universitatea Titu Maiorescu, 230-234. București: Editura Militară.
- Kabanenko, Ihor. 2021. "Russia's Strategy in the Sea of Azov: The Kerch Bridge, Artificial Shipping Delays and Continued Harm to Ukraine." *Eurasia Daily Monitor*, <https://jamestown.org/program/russias-strategy-in-the-sea-of-azov-the-kerch-bridge-artificial-shipping-delays-and-continued-harm-to-ukraine/>.
- Kasapoglu, Can. 2015. *Russia's Renewed Military Thinking > Non-Linear Warfare and Reflexive Control*. Editor NATO Defence College. Vol. 121. Roma: DeBooks Italia.
- Kirby, Paul. 2022. "Why has Russia invaded Ukraine and what does Putin want?" *BBC News*. <https://www.bbc.com/news/world-europe-5672058>.
- Kiss, Robert. 2022. „Rusia ar fi folosit bomba termobarică în atacul asupra Ucrainei. „Au folosit bomba cu vid astăzi”. *Digi24*, <https://www.digi24.ro/stiri/externe/rusia-ar-fi-folosit-bomba-termobarica-in-atacul-asupra-ucrainei-au-folosit-bomba-cu-vid-astazi-1855717>.

- Lenzu, Maria Daniela. 2022. *Ukraine: EU launches Military Assistance Mission*. Press Release, Brussels: Council of the EU. <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/11/15/ukraine-eu-launches-military-assistance-mission/>.
- Lewis, James Andrew. 2022. "Cyber War and Ukraine." *CSIS*, <https://www.csis.org/analysis/cyber-war-and-ukraine>.
- Lt.Gen. (Ret.) Hodges, Ben. 2022. "The War in Ukraine and its Consequences on the Eastern Flank. Acting as One." *Public Debate*. Editor New Strategy Centre. Producător CEPA. Bucharest.
- Lupescu, Anca. 2023. "Gherasimov, noul general rus care se ocupă de războiul din Ucraina: „Planurile armatei ruse ar putea lua în considerare extinderea NATO”." *Playtech*, <https://playtech.ro/2023/gherasimov-noul-general-rus-care-se-ocupa-de-razboiul-din-ucraina-planurile-armatei-ruse-ar-putea-lua-in-considerare-extinderea-nato/>.
- Macias, Amanda. 2022. "Russian forces bolster defenses on Ukraine's Snake Island in Black Sea, U.S. Defense official says." *CNBC*, <https://www.cnn.com/2022/05/26/russia-ukraine-live-updates.html>.
- Mankoff, Jeffrey. 2022. "Turkey's Balancing Act on Ukraine Is Becoming More Precarious." *FP*, <https://foreignpolicy.com/2022/03/10/turkey-ukraine-russia-war-nato-erdogan/>.
- Mantovani, Andrea. 2022. "Ukraine war pushes Germans to change. They are wavering." *India Express*, <https://indianexpress.com/article/world/ukraine-war-pushes-germans-to-change-they-are-wavering-7869097/>.
- Marina, Georgiana. 2022. „Viitoarea super-putere militară a Europei. Polonia investește masiv într-o armată mai mare decât a Germaniei." *Digi 24 HD*, <https://www.digi24.ro/stiri/externe/viitoarea-super-putere-militara-a-europei-polonia-investeste-masiv-intr-o-armata-mai-mare-decat-a-germaniei-politico-2158177>.
- McDermott, Roger. 2020. "Russian Armed Forces Test Multi-Domain Operations." *Eurasian Daily Mirror*, <https://jamestown.org/program/russian-armed-forces-test-multi-domain-operations/>.
- Muzyka, Konrad. 2021. *Russia Goes to War: Exercises, Signaling, War Scares, and Military Confrontations*. Analytical Report, The US Centre for Strategic and International Studies, CSIS. https://csis-website-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/publication/210728_Muzyka_Russia.
- NATO Public Diplomacy Division. 2022a. *Statement by NATO Heads of State and Government 24 March 2022*. Press Release (2022) 061, Brussels: NATO Public Diplomacy Division. https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_193719.htm?selecteLocale=en.
- NATO Public Division Diplomacy. 2022b. *NATO's Forward Presence*. Factsheet, Brussels: NATO HQ. https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2022/11/pdf/221128-factsheet-efp_en.pdf.
- OSCE SMM. 2022. *Ukraine crisis: A timeline (2014-present)*. London: House of Commons Library.
- Prince, Todd. 2023. "In Ukraine, There's Once Again Talk Of An Anti-Corruption Campaign. Will It Really Happen This Time?" *Radio Free Europe/Radio Liberty*, <https://www.rferl.org/a/ukraine-anti-corruption-campaign-change-zelenskiy/32260554.html>.

- Psaropoulos, John. 2022. „Turkey opens new dispute over sovereignty of east Aegean islands.” *AlJazeera*. <https://www.aljazeera.com/news/2022/2/8/turkey-opens-new-dispute-over-sovereignty-of-east-aegean-islands>.
- Redactia G4 Media. 2022. „Rusia avertizează țările vecine cu Ucraina, menționând România, că vor fi considerate implicate în conflict dacă vor permite folosirea aeroporturilor pentru avioanele militare ucrainene.” *G4 Media*. <https://www.g4media.ro/rusia-avertizeaza-tarile-vecine-cu-ucraina-mentionand-romania-ca-vor-fi-considerate-implicate-in-conflict-daca-vor-permite-folosirea-aeroporturilor-pentru-avioanele-militare-ucrainene.html>.
- Roșu, Ioana. 2022. „SUA, avertisment de ultimă oră cu privire la planurile diabolice ale Rusiei împotriva Occidentului. Cum ar urma să păcălească Ucraina.” *Playtech*, <https://playtech.ro/stiri/sua-avertisment-de-ultima-ora-cu-privire-la-planurile-diabolice-ale-rusiei-pentru-occident-ce-ar-urma-sa-faca-cu-ucraina-620669>.
2021. *Russia Goes to War: Exercises, Signaling, War Scares, and Military Confrontations*. Analytical Report, Centrul de studii internaționale și strategice, Centrul de studii internaționale și strategice. https://csis-website-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/publication/210728_Muzyka_Russia.
- Spătaru, Daniel. 2022. ”Financial Times: «Acord de pace în 15 puncte, între Rusia și Ucraina.» Ce condiții pune Moscova să-și retragă armata”. *România Tv*. https://www.romaniatv.net/financial-times-acord-de-pace-in-15-puncte-intre-rusia-si-ucraina-ce-conditii-pune-moscova-sa-si-retraga-armata_6332823.html.
- Stan, Alexandru. 2022. „14 nave ruse se pregătesc să debarce la Odesa.” *Media Fax*. <https://www.mediafax.ro/externe/14-nave-ruse-se-pregatesc-sa-debarce-la-odessa-20631688>.
- Ștefan, Andreea. 2022. „Ministrul Apărării rus, avertisment de ultimă oră: Rusia va ataca combinatele chimice din Ucraina.” *Antena 3*. <https://www.antena3.ro/externe/rusia-ataca-combinate-chimice-ucraina-631586.html>.
- Stoltenberg, Jens. 2022. *Press conference following the Meeting of NATO Ministers of Foreign Affairs, Bucharest, Romania*. Press conference, Brussels: NATO Public Diplomacy Division. https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_209390.htm.
- Subramaniam, Tara, Simone McCarthy, și Amy Woodyatt. 2022. ”Russia's war in Ukraine”. *CNN*. <https://edition.cnn.com/europe/live-news/russia-ukraine-war-news-09-05-22/index.html>.
- Teslova, Elena. 2022. ”2nd phase of Ukraine «special military operation» has started: Russia.” *Anadolu Agency*, <https://www.aa.com.tr/en/russia-ukraine-war/2nd-phase-of-ukraine-special-military-operation-has-started-russia/2567594#>.
- The Al Jazeera and News Agencies Team. 2022. ”Kosovo delays planned Serbian border rules after tensions rise.” *Al Jazeera*, <https://www.aljazeera.com/news/2022/8/1/kosovo-delays-planned-serbian-border-rules-after-tensions-rise>.
- The Associated Press. 2022. ”U.S., U.K., Australia to work together on hypersonic missiles.” *U.S. News*, <https://www.nbcnews.com/news/us-news/us-uk-australia-work-together-hypersonic-missiles-rcna23143>.
- The BBC Team. 2022. ”Ukraine war: Could Russia use tactical nuclear weapons?” *BBC News*, <https://www.bbc.com/news/world-60664169>.

- The CNN Team. 2023. "January 25, 2023 – Russia-Ukraine news." *CNN*, <https://edition.cnn.com/europe/live-news/russia-ukraine-war-news-1-25-23/index.html>.
- The German Federal Government. 2023. "Military support for Ukraine." *The Federal Governmnet*, <https://www.bundesregierung.de/breg-en/news/military-support-ukraine-2054992>.
- The HotNews Team. 2022. „Ministerul britanic al Apărării: Apărarea antiaeriană a Ucrainei are un «succes considerabil» împotriva avioanelor rusești.” *Hot News*, https://www.hotnews.ro/stiri-razboi_ ucraina-25421449-ministerul-britanic-apararii-apararea-antiaeriana-ucrainei-are-succes-considerabil-impotriva-aeronavelor-rusesti.htm.
- The Institute for Strategic Studies. 2022. *The Military Balance 2022*. London: Editura Routledge Taylor & Francis Group.
- The Kantei Team. 2023. "Japan Stands with Ukraine." *The Government of Japan*, https://japan.kantei.go.jp/ongoingtopics/pdf/jp_stands_with_ukraine_eng.pdf.
- The New York Times. 2022. "Maps: Tracking the Russian Invasion of Ukraine." *The New York Times*. <https://www.nytimes.com/interactive/2022/world/europe/ukraine-maps.html>.
- The Public's Radio. 2022. "Live updates | Mayor: Some 1,500 killed in Sievierodonetsk." *The Public's Radio*, <https://thepublicradio.org/article/live-updates--belarus-sending-troops-to-ukraine-border>.
- The Reuters Team. 2023. "EU team arrives in Ukraine as missiles drop and Russia prepares massive attacks." *South China Morning Post*, <https://www.scmp.com/news/world/russia-central-asia/article/3208893/high-level-kyiv-visit-aims-deepen-eu-ukraine-ties-russia-prepares-massive-missile-attacks>.
- The Sky News Team. 2022. "Ukraine war: What are Russia's plans for its 'second phase' – and why does it include Moldova?" *Sky News*, <https://news.sky.com/story/ukraine-war-what-are-russias-plans-for-its-second-phase-and-why-does-it-include-moldova-12595908>.
- The Ukraine Military Team. 2021. "Army." *Ukrainian Military Pages*, <https://www.ukrmilitary.com/p/ukrainian-ground-forces.html>.
- The UN Team. 2022. "Russia vetoes Security Council resolution condemning attempted annexation of Ukraine regions." *United Nations*, <https://news.un.org/en/story/2022/09/1129102>.
- The UNHCR Team. 2023. *Operational Data Portal*. Refugee Response Plan, UNHCR. <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>.
- The Visual Journalism Team. 2022. "Ukraine war in maps: Tracking the Russian invasion." *BBC News*. <https://www.bbc.com/news/world-europe-60506682>.
- The VOA News Team. 2022c. "UK: Russian Withdrawal From Kherson Shows Difficulties Forces Face." *VOA*, <https://www.voanews.com/a/russian-withdrawal-from-kherson-called-recognition-of-difficulties-faced-by-forces/6831483.html>.
- Thebault, Reis. 2022. "Russia-Ukraine War: News Live Updates." *Washington Post*, <https://www.washingtonpost.com/world/2022/05/19/russia-ukraine-war-putin-news-live-updates/>.

- Vlad, Andreea. 2021. „Profețiile lui Bill Gates. Ce ne așteaptă în 2022?” *Național TV*. <https://www.national.ro/stiri-externe/profețiile-lui-bill-gates-ce-ne-asteapta-in-2022-746339.html>.
- Vlad, Andrei. 2022. „A 6-a zi de război: Rusia amenință Kievul cu „lovituri de mare precizie”. 5 civili ucraineni ar fi muiri în urma atacului de la turnul de televiziune din Kiev.” *BITV*, <https://www.b1tv.ro/externe/ziua-a-sasea-de-razboi-in-ucraina-rusii-aduc-noi-intariri-convoitul-se-intinde-pe-aproape-27-de-kilometri-1125536.html>.
- VOA News. 2022. ”Russia Intensifies Assault on Ukraine’s Donbas Region.” *VOA*, <https://www.voanews.com/a/ukraine-calls-for-faster-weapons-deliveries/6586691.html>.
- Welt, Cory. 2023. *U.S. Security Assistance to Ukraine*. In Focus, Washington D.C.: Congressional Research Service. file:///D:/CSSAS/Activitati%20publicistice/Studii%20stiintifice/2022_2024/Tema%20individuala_Razboiul%20din%20Ucraina/Materiale%20bibliografice/IF12040.pdf.
- Wetzel, Tyson. 2022. ”Ukraine air war examined: A glimpse at the future of air warfare.” *Atlantic Council*, <https://www.atlanticcouncil.org/content-series/airpower-after-ukraine/ukraine-air-war-examined-a-glimpse-at-the-future-of-air-warfare/>.
- Wojcik, Ray. 2022. ”Forward Defense: Has NATO Finally Gotten the Memo?” *CEPA*, <https://cepa.org/article/forward-defense-has-nato-finally-gotten-the-memo/>.
- Zaniewicz, Maciej. 2021. ”Ukraine’s New Military Security Strategy.” *The Polish Institute of International Affairs*. https://pism.pl/publications/Ukraines_New_Military_Security_Strategy.
- Катерина, Любезна. 2021. ”The Washington Post and Bild have published maps of Russia’s possible attack on Ukraine. According to the Washington Post and Bild, Russia may attack in early 2022.” *Crimea Suspilne*. <https://crimea.suspilne.media/en/news/6416>.

ANEXE

RAPORTUL DE FORȚE RUSO-UCRAINEAN*

FEDERAȚIA RUSĂ	UCRAINA	RAPORT DE FORȚE**
La începerea „operației militare speciale”		
<p><u>Forțele Terestre:</u> - aprox. 196.600 de militari dislocați la granița cu Ucraina și în Peninsula Crimeea (30.000 în Crimeea), aparținând Armatelor 8, 20 Gardă și 22 Arme Întrunite, incluzând și Infanterie Navală (I.Nv.) și Forțe Aeropurtate (VDV) de la celelalte categorii de forțe și întărite cu elemente din Armatele 41 Arme Întrunite (din zona Novosibirsk), 1 Tancuri Gardă (din jurul Moscovei) și Brigada 56 Asalt Aeropurtat; - s-au dislocat 36 sisteme balistice cu bătaie mică (SRBM)/Bg. 119 Ra Iskander (<i>RS-SS-26 Stone</i>) la granița cu Ucraina pentru a lovi Kievul; - aprox. 47.950 de militari dislocați în Belarus din Cdm. Districtului Militar „Est”, aparținând Armatelor 5, 29, 35 și 36 Arme Întrunite, Diviziile 79 de Asalt Aerian Gardă</p>	<p><u>Forțele Terestre:</u> - 125.600 de militari organizați în 4 comandamente regionale, 1 Bg. S-300 PMU-1 (<i>SA-10b Grumble</i>), 4 Bg. Av. cu Mi-24 (<i>Hind</i>) și Mi-8 (<i>Hip</i>); - 102.000 de jandarmi și forțe paramilitare; - aprox. 100.000 de luptători din Garda Națională a Ucrainei (înființate după 2014 ca o componentă de rezervă a Forțelor Terestre), organizați în 23 brigăzi teritoriale; - 20.000 de parașutiști organizați în 3 Bg. Ds. Aer.; - înzestrată cu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 858 de tancuri T-60 BV, T-72AV și T-84 (<i>Oplot</i>); • 1.934 de transportoare blindate BMP 1-3, BTR-3 și MT-LB; 	<p><u>Forțe Terestre:</u> - MU manevră: 2,5/1 (pe principalele direcții de atac raportul de forțe a fost de 5/1) - Tancuri: 2/1 - Vehicule blindate: 9/1 - Artilerie: 2/1 - Elicoptere: 3/1 - Instalații SRBM: 4/1 - Instalații AA: 8/1</p>

FEDERAȚIA RUSĂ	UCRAINA	RAPORT DE FORȚE**
<p>și 98 Aeropurtată Gardă, precum și Brigada 155 Infanterie Navală a Flotei Pacificului;</p> <p>- cei aprox. 245.000 de militari sunt organizați în 168 de Grupări de forțe de tip batalion (BTGs), plus unități de sprijin luptă și sprijin logistic;</p> <p>- 34.000 de luptători separatiști autointitulați Forțele Armate Unificate ale Novorossiya (NAF), organizați în 2 AAÎ (câte una pentru Donețk și pentru Lugansk), echipate cu: tancuri T-64 BV și T-72B, transportoare blindate BMP 1-2 și BTR-4, piese de artilerie autopropulsate, tractate și MLRS cal. 122-152 mm. și instalații AA cu bătaie mică 9K331M Tor-M2 (<i>RS-SA-15 Gauntlet</i>);</p> <p>- dislocate în Kaliningrad: Divizia 18 Moto, ca parte a Corpului 11 Armată al Flotei ruse a Mării Baltice și 1 Bg. SRBM/GLCM Iskander-M (<i>RS-SS-26 Stone</i>);</p> <p>- înzestrată cu tancuri T-72B3M (marea majoritate) și T-90As, transportoare blindate BMP-3 și</p>	<ul style="list-style-type: none"> • 40 de vehicule blindate nepilotate (AUVs) Novator; • 1.818 piese artilerie cal. 122 – 203 mm.; • 90 SRBM 9K79 Tochka (<i>RS-SS-21 Scarab</i>); • 59 de elicoptere atac și transport; • 81 de instalații AA. 	

FEDERAȚIA RUSĂ	UCRAINA	RAPORT DE FORȚE**
vehicule blindate nepilotate (UGVs) Uran-9;		
<p><u>Forțele Aerospatiale (VKS):</u> structuri din Armatele 4 și 6 Aeriană și Apărare Aeriană :</p> <ul style="list-style-type: none"> - 230 de avioane de atac și multirol Su-34 (<i>Fullback</i>), Su-35S (<i>Flanker</i>), Su-27SM și Su-30SM (<i>Flanker</i>), Su-25SM (<i>Frogfoot</i>), Su-24M (<i>Fencer</i>) și MiG-29 (<i>Fulcrum</i>); - 12 avioane de transport An-12 (<i>Cub</i>); - o escadrilă de bombardiere Tu-22M3 (<i>Backfires</i>), echipată cu rachete Kinzhal (<i>RS-SA-N-9 Gauntlet</i>), dislocată în Belarus; - o escadrilă de avioane de atac MiG-31B (<i>Foxhound</i>) echipată cu rachete Kinzhal (<i>RS-SA-N-9 Gauntlet</i>), dislocată în Kaliningrad; - 50 de drone de tip Orlan-10, și Forpost-R; - 117 elicoptere de atac Ka-52M (<i>Hokum</i>) și Mi-28NM (<i>Havoc</i>), echipate cu rachete Kalibr (<i>RS-SS-N-30A Sagaris</i>) și 72 elicoptere de transport Mi-26 (<i>Halo</i>) și Mi-8 (<i>Hip</i>); 	<p><u>Forțele Aeriene:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - 45.000 de personal, organizat în 3 comandamente regionale; - 6 Bg. Av.V./CAS cu 124 MiG-29 (<i>Fulcrum</i>), Su-27 (<i>Flanker B</i>), L-39 (<i>Albatros</i>), Su-25 (<i>Frogfoot</i>) și Su-24M (<i>Fencer</i>); - 3 Bg. Av. Tp. cu 32 An-24 (<i>Curl</i>), An-26 (<i>Coke</i>), An-30 (<i>Clank</i>), Il-76 (<i>Candid</i>) și Tu-134 (<i>Crusty</i>); - 23 de drone Bayraktar TB2; - 7 elicoptere Ka-27/29 (<i>Helix</i>), Mi 14PS (<i>Haze</i>) și Ka-226; - 6 Bg. AA și 4 R. AA cu 322 instalații AA de tip 9K37M Buk-M1 (<i>RS-SA-11 Gadfly</i>) și S-300PS/PT (<i>RS-SA-10 Grumble</i>); 	<p><u>Forțe Aeriene:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Avioane de atac: 2/1 - Avioane de transport: 1/2,5 - Drone: 2,3/1 - Art.și Ra AA: 1/3 - Elicoptere: 17/1

FEDERAȚIA RUSĂ	UCRAINA	RAPORT DE FORȚE**
<p>- o divizie Ra AA S-400 (<i>RS-SA-21 Growler</i>) dislocată în Kaliningrad; - o brigadă Ra AA S-300 V4 (<i>RS-SA-20 Gargoyle</i>) dislocată în Belarus; - 3 radare din sistemele Volga și Nipru, dislocate în Belarus și Ucraina; - 3 sateliți Pion-NKS pentru sistemul de recunoaștere spațială Liana.</p>		
<p><u>Forțele Navale:</u> - <i>Flota rusă a Mării Negre (FRMN):</i> 6 SSK, crucișătorul Moskva și 5 fregate purtătoare de rachete Kalibr și Onyx, 36 de nave de patrulare, 10 nave de minare-deminare, 10 nave de debarcare, întărită cu un 1 SSK modernizat (echipat cu rachete Kalibr) și 6 nave de debarcare din Flota rusă a Mării Baltice și Mării Nordului, 1 R. Av. cu 25 Su-24M/MR (<i>Fencer</i>) Su-30SM (<i>Flanker H</i>) și 6 An-26, 1 R. El. Ka-27 (<i>Helix</i>) și Mi-8 (<i>Hip</i>), C. 13 I. Nv.; - <i>Flota rusă a Mării Baltice (FRMB):</i> 1 SSK, 1 distrugător și 5 fregate purtătoare de rachete Kalibr și Onyx, 34 de nave</p>	<p><u>Forțele Navale:</u> - 15.000 de marinari organizați în 2 comandamente regionale; - 1 fregată, 12 corvete și nave de patrulare, 1 navă de minare-deminare, 2 nave de debarcare și 8 nave sprijin logistic; - 2 Bg. I. Nv.; - 1 Bd. Art de Coastă și 1 R. MRL cu RK-360MC (<i>Neptun</i>).</p>	<p><u>Forțe Navale:</u> - Submarine de atac: 7/0 - Nave de luptă: 4/1 - Nave de debarcare: 8/1 - Nave auxiliare: 4/1 - Aviație navală: 3/1 - Mari Unități de desant: 1/1</p>

FEDERAȚIA RUSĂ	UCRAINA	RAPORT DE FORȚE**
<p>de patrulare, 11 nave de minare-deminare, 10 nave de debarcare, 1 R.Av.Su-27 (<i>Flanker B</i>), 1 R. Av.Su-24M/MR (<i>Fencer</i>) și Su-30SM (<i>Flanker H</i>), 1 R.El. Ka-27/K-29 (<i>Helix</i>), Mi-24P (<i>Hind</i>) și Mi-8 (<i>Hip</i>), C.11 I.Nv., 2 R. S-400 (<i>RS-SA-21 Growler</i>).</p>		
<p><u>Forțe speciale (spetnaz):</u> - 3.000 de militari ruși din Forțele Speciale și Forțele Aeropurtate dislocați în regiunea separatistă Donbas.</p>	<p><u>Forțe pentru Operații Speciale:</u> - 1.000 de luptători, organizați în 2 R. FOS.</p>	<p><u>Forțe pentru Operații Speciale:</u> 3/1</p>
<p>Pe parcursul desfășurării „operației militare speciale” – în plus față de început</p>		
<p><u>Forțele terestre ruse:</u> - peste 16.000 de mercenari recrutați de Grupul paramilitar Wagner, majoritatea din Orientul Mijlociu, Libia și Siria, dar și din Cecenia; - mobilizarea a 300.000 de rezerviști; - sprijin militar regional***: <ul style="list-style-type: none"> • mortiere cal. 120 mm. (Iran – numărul exact nu se cunoaște, piesele fiind expediate din Yemen); • până la 1.000 sisteme de Ra balistice sol-sol cu rază scurtă de acțiune </p>	<p><u>Forțele terestre ucrainene:</u> - aprox. 20.000 de voluntari internaționali din 52 de țări în cadrul „<i>Legiunii internaționale pentru apărarea teritorială a Ucrainei</i>”; - sprijin militar internațional***: <ul style="list-style-type: none"> • 574 de tancuri T-72A, M și Avanger (CZE, POL, NMC), PT-91 (POL) și M-55S (SVK, SVN) • 1.120 de vehicule blindate: M113AS4, Bushmaster și M577 (AUS, DNK, DEU, LTU, PRT, ESP, </p>	<p><u>Forțe Terestre:</u> - MU manevră: 2,5/1 (pe principalele direcții de contraofensivă raportul de forțe a fost de 1/1) - Tancuri: 1,1/1 - Vehicule blindate: 3/1 - Artilerie: 1,2/1 - Elicoptere: 2/1 - Istații SRBM: 8/1</p>

FEDERAȚIA RUSĂ	UCRAINA	RAPORT DE FORȚE**
<p>(SRBM) Fateh-110 și Zolfaghar (Iran);</p> <ul style="list-style-type: none"> peste 1.000 de drone tactice Shared-136 (drone „kamikaze”) și Mohajer-6 (muniție întârziatoare/loitering munition) (Iran). 	<p>USA), ACSV și Roshel Senators (CAN), BMP-1 și PbV-501 (CZE, EST, DEU, GRC), Sisu XA-185s (FIN), VAB și ACMAT Bastions (FRA), BVP-1 (SVK), YPR-765 (NTL), Iveco LAVIII (NOR, PRT), BVP-1 și AMZ Dzik-2 (POL, SVK, SVN), CVR(T) (GBR)</p> <ul style="list-style-type: none"> 1.123 de piese artilerie cal. 105 mm. (LTU, GBR, USA), cal. 120 mm. (CZE, FIN, ITA, LTU), cal. 122 mm. (CZE, POL), 130 mm. (HVR, EST), cal. 155 mm. (AUS, CAN, CZE, DNK, FRA, DEU, ITA, LVA, NTL, NOR, POL, PRT, SVK, GBR, USA), MLRS (CZE, FRA, DEU, ITA, NOR, POL, GBR), M142 HIMARS (USA - 38) 40 de elicoptere atac Mi-2 și Mi-17 (SVK, USA), Mi-24V (CZE), Ka- 	<p>- Instalații AA: 6/1</p> <p><u>Forțe Aeriene:</u></p> <p>- Drone: 1/1,3</p> <p><u>Forțe Navale:</u></p> <p>- Nave de luptă: 1,2/1</p> <p>- Mijloace antinavă: 1/20</p>

FEDERAȚIA RUSĂ	UCRAINA	RAPORT DE FORȚE**
	32A11BC (PRT) și transport Mi-8 (LVA)	
	<ul style="list-style-type: none"> • 2.172 de drone tactice Sky-Watch (DNK, DEU, LVA, NTL), Parrot ANAFI (JPN), EOS C VTOL și Bayraktar TB2 (LTU, POL, TUR, TWN, Baykar Co.), Black Hornet Nanos, Aeryon SkyRanger și DJI Mavic 2/3 (NOR, GBR), FlyEue (POL), Switchblade, Scan Eagle și Phoenix Ghost (USA), 1 sistem UAV Bivoj (CZE) • 28 de nave de suprafață autonome ASV (DEU), UUV (GBR) și SeaFox (NTL) • 16 sisteme Ra AA Crotale NG (FRA), IRIS-T (DEU), NASAMS (NOR, USA), S-300 (SVK) • 4 sisteme Ra ANv AGM-84 Harpoon (NTL), Hellfire (NOR, USA) • 5 nave minare-deminare (SVK, GBR) 	

FEDERAȚIA RUSĂ	UCRAINA	RAPORT DE FORȚE**
	<ul style="list-style-type: none"> • 23 de nave de patrulare (TUR, USA) • acces liber la sistemele satelitare (FRA, USA, SpaceX) 	

Note:

* – datele sunt luate din „The Military Balance 2022” a Institutului Internațional britanic pentru Studii Strategice (IISS) și nu includ Flota rusă a Mării Baltice (FRMB), Forțele Armate din regiunea Kaliningrad și cele ale Districtului Militar „Vest” dislocate de la granița cu Țările Baltice și Finlanda; de asemenea, raportul nu include Forțele Armate ale Belarusului, care nu au intrat, până în prezent, în luptă, dar care sunt pregătite să intervină la solicitarea Kremlinului – Armata belarusă are circa 48.000 de luptători echipați cu arme de proveniență sovietică (tancuri T-72B și B3, vehicule blindate MT-LB și AUV Tigr, sisteme antitanc 9P148 Konkurs și 9P149 Shturm, sisteme antiaeriene 2K22 Tunguska, S-300PS și 9K37 Buk, avioane MiG-29/S/UB Fulcrum, Su-25K/UBK Frogfoot A/B și Su-30SM Flanker, elicoptere Mi-24 Hind, Mi-8 Hip și Mi-24 Halo), (The Institute for Strategic Studies 2022, 186-187);

** – raportul de forțe este calculat doar cantitativ pentru marile unități de manevră active (în care 2 BTG-uri alcătuiesc o mare unitate de manevră), întrucât lipsesc o serie de date privind instruirea, gradul de coeziune și moralul trupelor, precum și caracteristici tehnico-tactice ale armamentelor folosite, care să poată fi comparate calitativ; în plus, gradul de dotare și de pregătire al trupelor de apărare teritorială și al celor paramilitare este cuantificat la 0,5 din nivelul unei mari unități de manevră activă;

*** – sursa: en.wikipedia.org, accesată la 21.02.2023.

PRINCIPALELE CONCEPTE DOCTRINARE EXISTENTE LA ÎNCEPEREA „OPERĂȚIEI MILITARE SPECIALE” A FEDERAȚIEI RUSE ÎN UCRAINA

1. La nivelul Forțelor Armate Ruse

Generalul Valeri Gherasimov, șeful Statului Major General al Forțelor Armate ale Federației Ruse, este considerat autorul doctrinei militare ruse moderne, cu utilizare și în politica externă a Kremlinului. În primăvara anului 2013, el a prezentat așa-zisa „*doctrină Gherasimov*” (aprobată în 2014), prin care afirma că, pentru a-și atinge obiectivele, Moscova poate destabiliza politic alte țări sau poate desfășura un „*război neliniar*”. Principiile acestei doctrine prevedeau:

- folosirea forței militare integrată cu măsuri nonmilitare politice, economice, informaționale și de altă natură (raportul de 4:1 pentru măsurile nonmilitare), multiplicată prin utilizarea potențialului de revoltă al populației și de forțele pentru operații speciale – acest concept este echivalent cu „*abordarea cuprinzătoare (Comprehensive Approach/CA)*” a NATO;
- participarea la acțiuni ostile ale unor grupuri armate neregulate și ale companiilor militare private;
- folosirea metodelor indirecte și asimetrice în acțiune;
- utilizarea fondurilor externe și coordonarea forțelor politice și a mișcărilor sociale;
- întrebuintarea armelor nucleare tactice în cazul unui atac convențional, care ar „*amenința însăși existența statului*”;
- spațiul informațional deschide posibilități asimetrice extinse pentru reducerea potențialului combativ al adversarului (Kasapoglu 2015, 3-4).

În noua sa doctrină, prezentată pe scurt într-un articol din ziarul rus Curierul Militar-Industrial din februarie 2013, intitulat „*Valoarea științei stă în previziune*”, generalul Gherasimov a preluat vechile tactici sovietice

(precum teoria „*operațiilor în adâncime*” a mareșalului sovietic Mihail Tukachevski), pe care le-a amendat cu gândirea militar-strategică a războiului total, rezultând o teorie despre cum se duc conflictele în mileniul III. Această teorie nu este axată nici pe manevrele militare geniale, nici nu aduce în prim-plan importanța armelor sofisticate, ci se bazează pe „*tocarea*” societății adversarului în toate modurile, cu scopul de a provoca haos. Astfel, considerând că regulile războiului s-au schimbat, doctrina scoate în evidență rolul crescut al mijloacelor nonmilitare de a atinge obiective politice și strategice, care ajung, în anumite situații, chiar mai importante decât puterea efectivă a armelor (Arhiva Exenimentului Zilei 2018). Un an mai târziu, principiile doctrinei au fost puse în practică, atunci când Rusia, în urma unor operații ale serviciilor speciale, denumite de Occident „*război hibrid*”, a anexat Crimeea și a declanșat criza din estul Ucrainei.

Doctrina „*războiului nonlinear*” a fost completată cu conceptul operațional „*controlul reflexiv*” și strategia „*antiacces și de interdicție zonală (Anti-Access/Area Denial – A2/AD)*”. Conceptul „*controlului reflexiv*” este o abordare a artei militare în domeniul cognitiv (vechiul concept sovietic „*maskirovka*”), prin care se asigură exercitarea unei posibile influențări a adversarului privind planificarea, estimarea situației și a modului de ducere a luptei. Mai concret, este vorba de generarea unui „*model de comportament*” al adversarului care să fie expus activității de control reflexiv, prin utilizarea simultană a unor instrumente precum: acțiuni letale; activități de dezinformare și manipulare; metode de influențare a algoritmilor adversarului de luare a deciziei; și alterarea timpului de răspuns al acestuia (Kasapoglu 2015, 5-6).

Strategia A2/AD este componenta de „*abordare cuprinzătoare*” a descurajării, prin care Federația Rusă poate neutraliza avantajele militare ale Alianței Nord-Atlantice atât pe timp de pace, cât și în situație de criză și la război (a se vedea figura nr. 2.1). Cele două componente ale strategiei – antiaccesul și interdicția zonală – sunt utilizate de Kremlin și pentru a împiedica forțele aliate să se apropie și să atace direct statul rus, protejându-și astfel populația și interesele naționale.

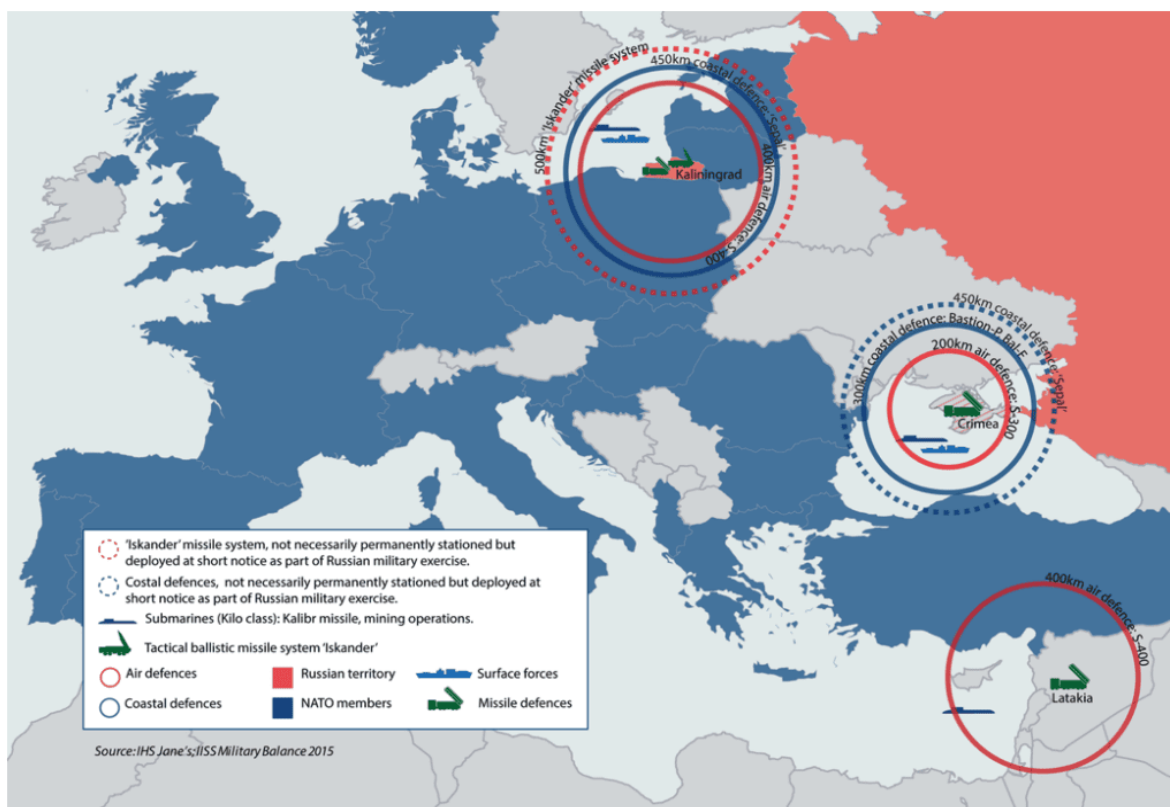

Figura nr. 2.1: O imagine de ansamblu asupra capacităților A2/AD ruse de-a lungul graniței estice europene

Sursa: IHS Jane's; IISS Military Balance 2015

Cele două componente au ca efort principal libertatea de acțiune a adversarului, împiedicând intrarea forțelor aliate inițiale în teatru și amenințându-le pe cele următoare și se referă la:

- antiaccesul – acele acțiuni și capacități, de obicei cu rază lungă de acțiune, concepute pentru a împiedica o forță adversă să intre într-o zonă de operații (AO); acțiunile antiacces tind să vizeze forțele care se apropie în mod predominant aerian și maritim, dar pot viza și forțele cibernetice, spațiale și alte forțe care le susțin;

- interdicția zonală – acele acțiuni și capacități, de obicei cu rază mai scurtă de acțiune, concepute să nu împiedice o forță adversă să intre în AO, ci să-i limiteze libertatea de acțiune în interiorul acesteia; capacitățile de interdicție zonală vizează forțele din toate domeniile, inclusiv forțele terestre (Erdogan 2018).

O zonă A2/AD poate include următoarele tipuri de capacități comune și speciale: sisteme de apărare aeriană integrate multinivel (IADS – avioane moderne de atac/de luptă, instalații fixe și mobile de rachete sol-aer, apărare de coastă); instalații de rachete de croazieră și balistice (care pot fi

lansate de pe platforme multiple aeriene, navale și terestre împotriva țintelor terestre și maritime); artileria cu bătaie mare și sisteme de lansatoare multiple de rachete (MLRS); submarine cu propulsie nucleară și diesel (echipate cu rachete supersonice/hipersonice de croazieră antinavă și torpile avansate tehnologic); forțele de submarine cu rachete balistice (SSBN); mine navale avansate; sateliți kinetici și nonkinetici, precum și infrastructura de lansare și supraveghere spațială; capacități sofisticate de război cibernetic; capacități de război electronic; sisteme de informații, supraveghere și cercetare (ISR) cu bătaie diferită; rețele de luptă de recunoaștere-lovire cuprinzătoare (care acoperă spațiul aerian, suprafața terestră, maritimă și cea subacvatică); rețele de comandă și control (C2) prin fibră optică, îngropate și rezistente (care să lege toate sistemele variate de rețele de luptă); forțe pentru operații speciale.

Deși intenția conducerii de la Kremlin a fost aceea de a dezvolta o nouă doctrină militară în 2020, acest obiectiv nu s-a concretizat din cauza pandemiei de coronavirus, dar principalele idei strategice ale viitoarei doctrine au fost prezentate de generalul Valeri Gerasimov într-o prelegere susținută la Academia rusă de Științe Militare, la începutul lunii martie 2019. În viziunea sa, viitoarea doctrină militară a Federației Ruse ar fi una de *„acțiunea limitată”* și *„apărare activă”*, reprezentând *„un set de măsuri luate la nivel național pentru a neutraliza, în mod proactiv, amenințările la adresa securității statului și a descuraja o a șasea generație de război împotriva unui adversar militar regional, chiar înainte de a începe o acțiune ostilă”* (Massicot 2019).

Conceptul de *„apărare activă”* nu este perceput drept o lovitură preemptivă, ci o strategie care presupune neutralizarea preventivă a unei amenințări la adresa securității unui stat, prin realizarea surprizei strategice și desfășurarea de acțiuni strategice decisive și continue: *„Acționând rapid, preventiv, trebuie să anticipăm mișcările adversarului prin măsurile noastre preventive [preventivnymi], să-i exploatăm slăbiciunile, stabilite printr-un discernământ precoce și să-l amenințăm cu producerea unor pagube inacceptabile. Acest lucru ne-ar permite să câștigăm și să menținem inițiativa strategică”* (Sviridova, 2019).

Elementele conceptuale ale noii doctrine militare au fost experimentate în luna august 2020, când Federația Rusă a efectuat exercițiul operativ-

strategic „Caucaz 2020” în Districtul său Militar Central și care a oferit o perspectivă asupra conceptului de „apărare activă”. Exercițiul a fost un test al C2 în formarea de grupări de forțe flexibile, pentru a respinge o lovitură globală a unui adversar printr-o operație în mai multe sfere (denumite de NATO „domenii operaționale”), așa cum se arată într-un articol din *Voyenno Promyshlenny Kuryer* (Curierul industrial militar) din 25 august 2020. Exercițiul a implicat forțe motorizate, blindate, aeriene, aparate fără pilot, de apărare antiaeriană, rachete, arme CBRN și electronice care au acționat în sprijin reciproc într-o acțiune defensivă, în special testând aranjamentele de comandă și control. Potrivit jurnalului rus, războiul electronic a pătruns adânc în sistemele de apărare aeriană inamice și în țintele fizice, inclusiv în sistemele C2 inamice. Acest exercițiu a subliniat faptul că Federația Rusă poate folosi o gamă eficientă de capacități în mai multe domenii, la nivel tactic, menționând că o astfel de capacitate va fi folosită ca parte a unui spectru mai larg de măsuri nonmilitare (McDermott 2020).

2. La nivelul Forțelor Armate Ucrainene

De cealaltă parte, comandanții ucraineni au folosit noua *Strategie militară de securitate*, aprobată în 2021, prin dezvoltarea forțelor de apărare teritoriale, modernizarea sistemelor de arme și folosirea acțiunilor defensive asimetrice (Zaniewicz 2021). Această doctrină militară modernă, amplificată de folosirea rachetelor antitanc și antiaeriene aliate, împreună cu dronele turcești Bayraktar TB2, au schimbat cu adevărat soarta războiului, așa cum s-a întâmplat și în Afganistan, în 1978. Doctrina statuează evoluția apărării ucrainene de la operația antiteroristă, desfășurată împotriva separatiștilor prorusi, la operația forțelor întrunite, planificată și condusă împotriva unui adversar mult mai puternic, pe baza principiului apărării atotcuprinzătoare și pregătite în avans a țării, bazat pe descurajare, rezistență și interacțiune – „apără-te – rezistă – contraatacă (*Defend-Resist-Repeat*)”⁴¹.

⁴¹ Principiul „apără-te – rezistă – contraatacă (*Defend-Resist-Repeat*)” este un principiu fundamental al apărării naționale, care are la bază rezistența întregii societăți ca un întreg, prin unirea tuturor instituțiilor de securitate și apărare sub o singură conducere, cea a președintelui și asigurarea sprijinului întregii populații. Este o abordare intermediară între concepția de „apărare totală”, dezvoltată de Suedia, Finlanda, Singapore și Elveția (bazată pe abordarea interinstituțională a securității), și modelul unei „ierarhizări puternice” folosit de SUA, Federația Rusă și China (în care procesul de luare a deciziei la nivel național aparține liderului politic). Abordarea ucraineană aduce ca noutate reziliența societală (conform „*Conceptului rezilienței naționale*”, adoptat în luna septembrie 2021), precum și coordonarea cuprinzătoare și agilă a tuturor forțelor guvernamentale și din afara guvernului.

Una dintre prevederile de bază ale acestei strategii este legată de faptul că autoritățile militare ucrainene îi încurajează pe tinerii comandanți, prin conceptul de „*comandă a misiunii (Mission Command)*”, să ia decizii imediate pe câmpul de luptă, în funcție de situație, asumându-și astfel responsabilitatea atât pentru sine, cât și pentru subordonați și teritoriu, creându-le un grad de autoritate pe care s-o folosească pentru a exploata oportunitățile și a profita rapid de slăbiciunile adversarului (Fidler, Marson și Grove 2022). Această abordare are la bază modelul de comandă și control al Alianței Nord-Atlantice.

O altă prevedere este aceea de evitare a confruntărilor directe cu forțe net superioare cantitativ și calitativ, pentru a proteja propriile forțe luptătoare. În loc de o confruntare directă, comandanții ucraineni au folosit tactica „*abordării indirecte (Indirect Approach)*”⁴², prin încercuirea trupelor ruse și desfășurarea unor acțiuni neconvenționale de decimare a lor, îndeosebi prin întreruperea liniilor de sprijin logistic, folosind forțele pentru operații speciale, grupările de partizani⁴³ și dronele de luptă. Astfel, tactica ucraineană are la bază exploatarea oportunităților, atunci când ele apar pe câmpul de luptă.

Strategia militară de securitate a fost completată, după începerea ostilităților, prin includerea unor capabilități occidentale de lovire la mare distanță și de cunoaștere a situației în adâncime (over the horizon), care au dat posibilitatea forțelor ucrainene să lovească liniile de aprovizionare, bazele militare și sistemele de apărare aeriană dispuse în spatele apărării ruse, chiar dincolo de graniță.

⁴² Abordarea indirectă a fost descrisă, pentru prima oară, de strategitul militar britanic Basil Liddell Hart și încearcă să schimbe echilibrul de forțe „*prin drenarea forței inamicului, slăbindu-l prin înțepături în loc să riște lovituri*”. Abordarea valorifică surpriza și mișcarea agilă.

⁴³ Modul de întrebuințare în comun a forțelor pentru operații speciale și a grupurilor de partizani a fost prevăzut în Legea rezistenței naționale, adoptat de Parlamentul ucrainean în luna mai 2022. Această lege acordă dreptul forțelor de apărare teritorială să opereze în afara zonelor de responsabilitate și să participe la luptă.

ORGANIZAREA ȘI DOTAREA UNUI GRUP TACTIC DE LUPTĂ DE NIVEL BATALION (BTG) AL FORȚELOR TERESTRE RUSE (Grau și Bartles 2022)

În conformitate cu precizările think-tankului britanic Royal United Services Institute (RUSI), Doctrina militară rusă a introdus structura de tip „Grup tactic de luptă de nivel batalion (BTG)” în cadrul Forțelor Terestre după anul 2014, ca o unitate de manevră ideală pentru a lupta în sprijinul separatiștilor din regiunea Donbas. BTG-urile au fost și continuă să fie structura principală de manevră a armatei ruse în războiul din Ucraina, fiind definite drept grupări tactice de luptă semipermanente în cadrul regimentelor și brigăzilor de manevră (de infanterie moto și tancuri) ale Forțelor Terestre ruse, precum și în cadrul Infanteriei Navale și Forțelor Aeropurtate (VDV). BTG-urile sunt, de fapt, batalioane de infanterie moto sau de tancuri întărite și organizate pe specificul misiunii (task organised), putând îndeplini semiindependent misiuni întrunite (Combine Arms) de luptă și fiind capabile să desfășoare raiduri în adâncime, învăluiri și manevre de flanc. Fiecare regiment sau brigadă de manevră poate constitui două astfel de BTG-uri, mai puțin cele din Districtul Militar de „Sud”, care pot constitui trei astfel de structuri.

Cele mai multe BTG-uri au între 700-800 de militari, cu câteva excepții (cele independente) care au în jur de 900 de luptători. Structura comună a unui BTG este prezentată în figura nr. 3.1, care reprezintă o astfel de structură de infanterie moto, întărită cu o companie de tancuri, un divizion de artilerie autopropulsată, un pluton AA, o echipă de geniu și sprijin logistic. În funcție de specificul misiunii, unele BTG-uri pot avea subunități de la alte categorii de forțe (Infanteria Navală sau Trupele Aeropurtate), de la alte ministere (Garda Națională sau Trupele de Grăniceri) sau chiar MLRS cu bătaie mare și trupe Spetnaz. Dotarea cu principalele categorii de tehnică este prezentată în tabelul nr. 3.1, iar organizarea sprijinului logistic este detaliată în figura nr. 3.2 și tabelul nr. 3.2.

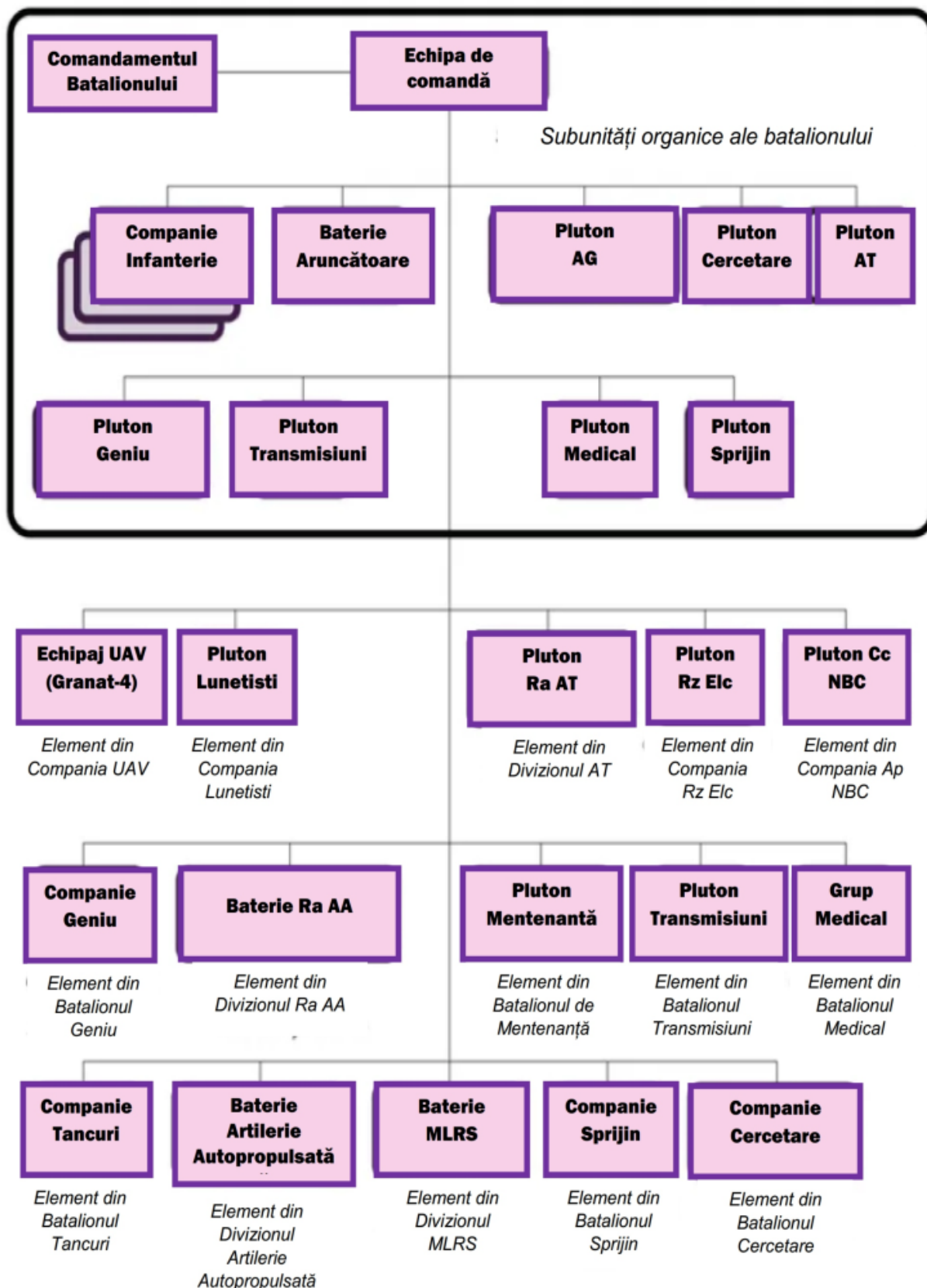

Figura nr. 3.1: BTG 1 din Brigada 200 Infanterie Moto (Zona Arctică)

Sursa: www.rusi.org

Tablelul nr. 3.1. Dotarea cu principalele categorii de tehnică a unui BTG*Sursa: www.rusi.org*

Categoria de armament	Cantitatea	Categoria de tehnică	Cantitatea
Pistol mitralieră AK-74M (5,45 mm)	579	Autospecială spălare DDA	1
Pistol mitralieră 6AKS-74 (5,45 mm)	26	Remorcă spălare DDA	1
Pușcă mitralieră A22KS-74U (5,45 mm)	72	Bucătărie de campanie Pak 200 (Ural 4320)	3
Mitralieră PRK (7,62 mm)	8	Autospecială decontaminare APC-14 (Zil 131)	2
Pușcă automată AKM cu amortizor (7,62 mm)	1	Autocisternă transport CL ATMZ-5,5 (KamAz 4310)	3
Pistol PSS cu amortizor (7,62 mm)	11	Autocisternă transport CL Ats-7,0 (KamAz 4310)	16
Pușcă cu lunetă VSS bătaie mică cu amortizor (9 mm)	15	Camion transport alimente AFK-2,9 (KamAz 4350)	1
Pușcă cu lunetă trăgător desemnat SVDS (7,62 mm)	18	Camion refrigerator AFE (KamAz 4350)	1
Pistol MP-443 (9 mm)	10	Autocisternă transport apă AtsPT-4,7 (Ural 43202)	1
Pistol Makarov (9 mm)	53	Autocisternă transport AITs-1,7 (GAZ 66)	1
Pistol semnalizare SPSH-44	23	Autofurgonetă transport BP-2 (ZIL 131)	1
Mitralieră grea NSVT (12,7 mm)	12	Autospecială mentenanță artilerie MRS-AR	1
Mitralieră grea KPVT (14,5 mm)	2	Autospecială reparații vehicule pe șasiu de tanc TRM-80	1
Mitralieră grea KORD (12,7 mm)	30	Autospecială sistem Rz. Elc. R-934BMV (MTLB-M)	1
Pușcă de asalt cu amortizor AS VAL (9 mm)	17	Autospecială sistem Rz. Elc. R-334BMV (MTLB-M)	1
Obuzier autopropulsat 2S3M (152 mm)	6	Vehicul de geniu BAT-2 (MTT)	1
MLRS BM-21 (122 mm)	6	Autospecială deminare UR-77 (MT-Bu)	1
Autospecială control foc baterie de artilerie 1V13	2	Automacara KMT-10 (KamAZ 5301)	1

Categoria de armament	Cantitatea	Categoria de tehnică	Cantitatea
Autospecială pentru comanda bateriei artilerie 1V14	2	Excavator EOY-3521 (Ural 5557)	2
Vehicul blindat antitanc 9P149 Shturm-S	4	Autospecială grea de pontoane TMM-3	8
Sistem Ra teleghidate AT 9P135M	6	Autospecială cercetare NBC RXM-6 (BTR 80)	1
Aruncător 2B16 Nona-K (120 mm)	8	Autospecială de stat major R-149BMRG (GAZ-66)	2
Sistem Ra AA 9A34M2 Strela-10	2	Autoreleu radio R-419L1 (KamAZ 4350)	2
Sistem Art. AA 2S6M Tunguska	2	Autocentrală telefonică P-240 (KamAZ 5350)	2
Camion transport muniție 2F77 Tunguska	2	Autospecială complex radio R-166-0,5 (BTR 80)	1
Tanc T-72B3	10	Autospecială de stat major R-149 AKSH-1 (KamAZ 5350)	1
Transportor blindat BTR-80 APC	1	UAV Granat-4 (KamAZ 4350)	1
Vehicol blindat de tractare BREM-1	1	Camion de transport KamAz-5350 6x6	1
Autoatelier blindat de reparații MTO-80	1	Camion de transport KamAz-53501 6x6	50
Vehicul blindat șenilat MT-LBV-M	33	Camion de transport Ural-4320-31 6x6	11
Vehicul șenilat MT-LBV	5	Camion de transport Ural-4320-31-08 6x6	3
Vehicul șenilat articulat DP-10P	16	Camion de transport Ural-43206 6x6	4
Autospecială de întreținere baterie artilerie SRZ-A (Zil 131)	1	Camion de transport KamAz-4310 6x6	2
Autospecială de întreținere MLRS MRM-AT-AM1	1	Autofurgonetă UAZ 39621	1
Autospecială de tractare KT-L 6x6	1		
Autospecială de întreținere MTO-AT-AM1 (Ural 4320)	1		

Tabelul nr. 3.2. Estimarea cantității de muniții asigurată pentru un BTG

Sursa: www.rusi.org

Sisteme de arme	Cantitatea estimată	Sisteme de arme	Cantitatea estimată
Obuzier autopropulsat 2S3M (152 mm)	432	Gloanțe mitralieră grea KORD (12,7 mm)	30.000
Aruncător 2B16 Nona-K (120 mm)	1.380	Gloanțe pușcă cu lunetă trăgător desemnat SVDS (7,62 mm)	1.080
Tanc T-72B3	450	Gloanțe mitralieră PKT (7,62 mm)	38.000
MLRS BM-21 (122 mm)	540	Gloanțe mitralieră PKp (7,62 mm)	4.800
Ra AT teleghidate 9P149Shturm-S	144	Gloanțe pușcă AK-74M	191.070
Ra AT teleghidate 9P135M	145	Gloanțe pistol Makarov (9 mm)	848
Lovituri 2S6M Tunguska 2A38	11.424	Grenade AGS-17 (30 mm)	522
Ra AA 2S6M Tunguska	48	Grenade GP-25 (40 mm)	340
Ra AA 9A34M2 Strela-10	36	Grenade RPG7-V2 (40 mm)	108
Ra portabile 9P516 Igla	27	Gloanțe pușcă cu amortizor VSS	3.000

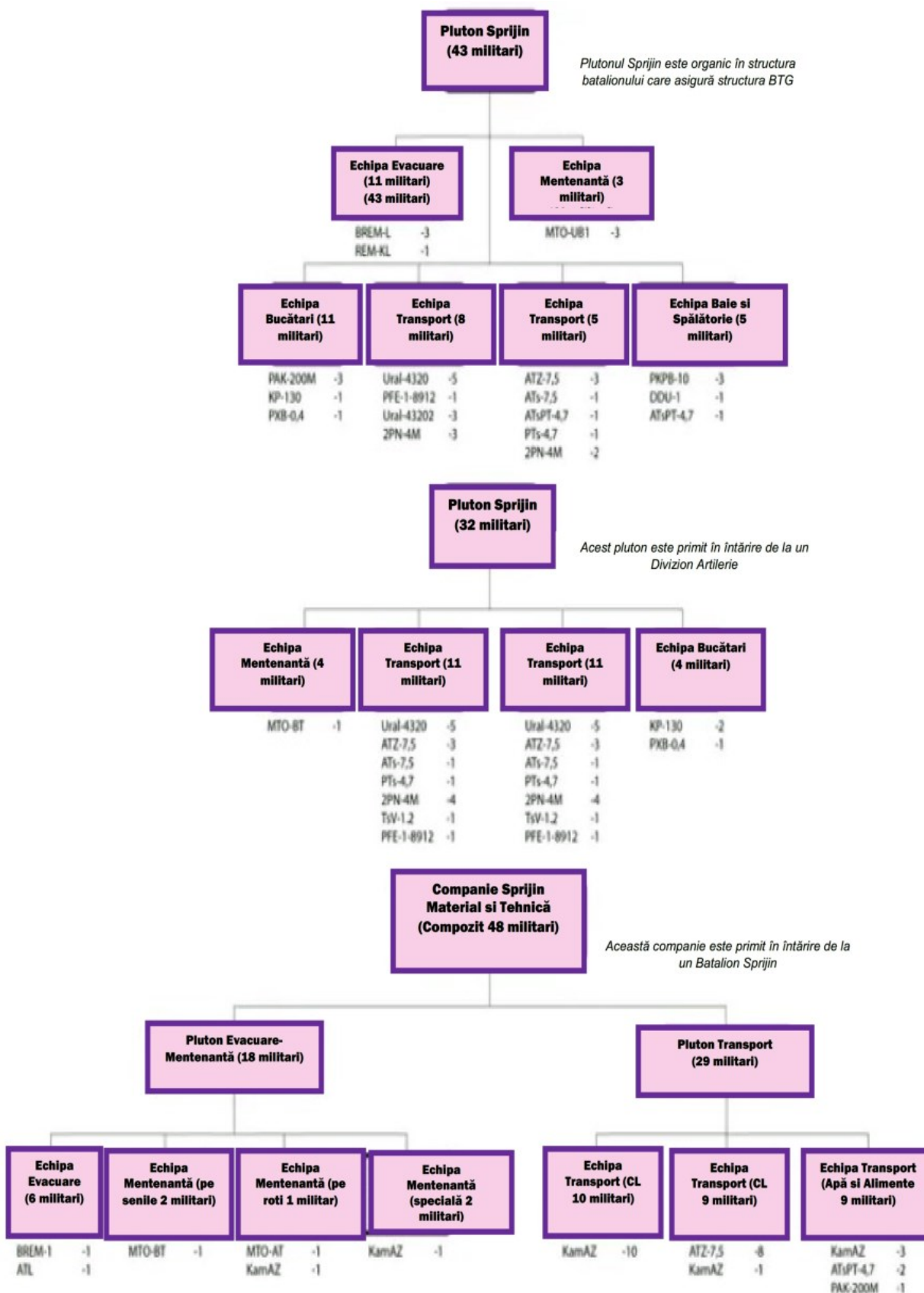

Figura nr. 3.2. O variantă de organizare a sprijinului logistic al BTG

Sursa: www.rusi.org

OPERAȚIA AERIANĂ RUSĂ „DARK SKIES”

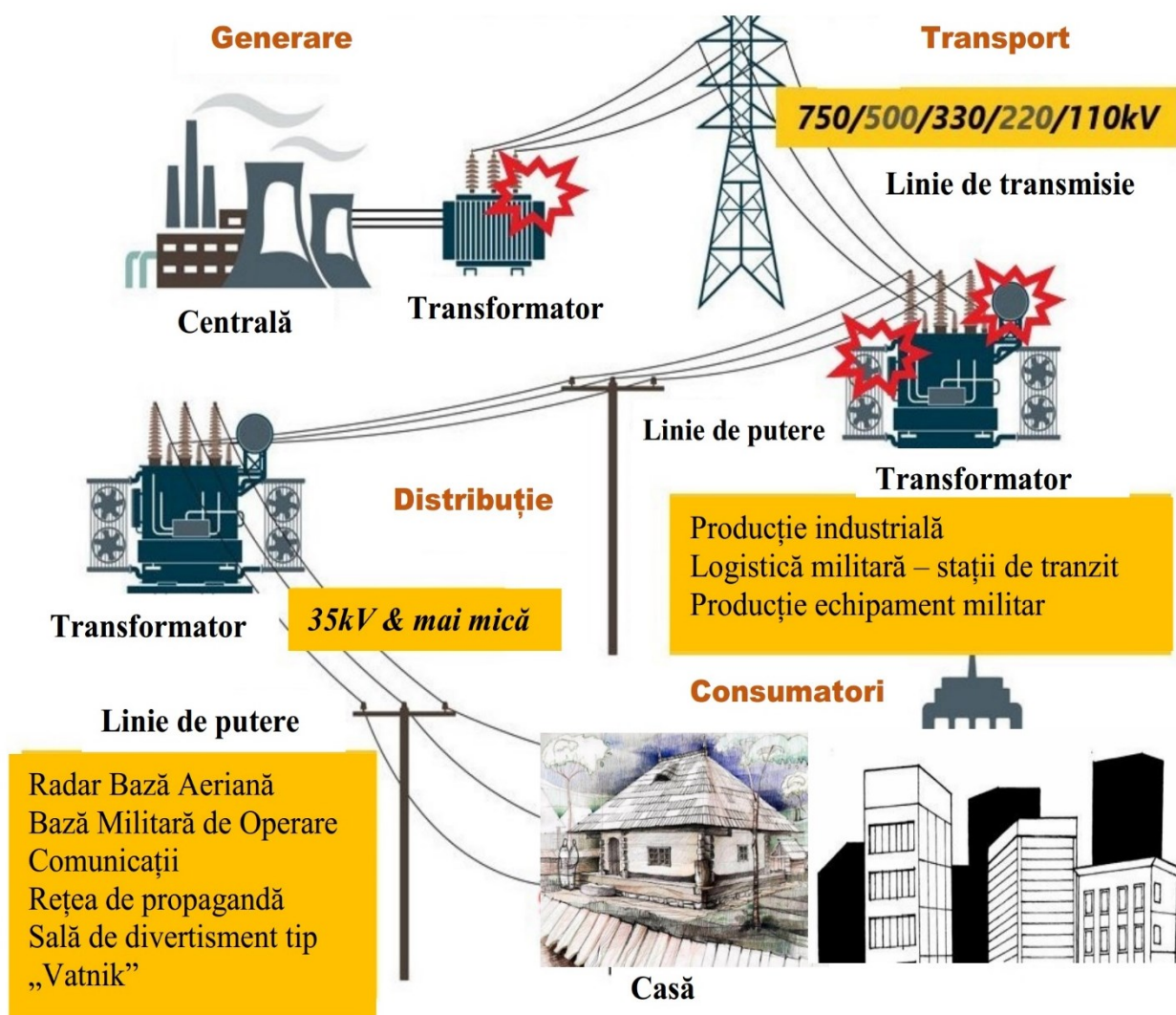

Figura nr. 4.1. Atacul aviației și dronelor ruse asupra infrastructurii energetice a Ucrainei

Sursa: tinyurl.com/RuPwrGrid

Operația aeriană rusă „Dark Skies” reprezintă partea acțională a liniei de efort strategică privind neutralizarea/distrugerea economiei și infrastructurii energetice a Ucrainei pentru sprijinirea liniei de efort

militare. Ea include ținte strategice ale sistemului energetic ucrainean, așa cum sunt prezentate în figura precedentă.

Compania ucraineană YASNO, cel mai mare transportator energetic pentru Kiev, estimează că în această operație aeriană 50% din uzinele electrice ucrainene au fost distruse sau neutralizate, ceea ce a produs o largă penurie de curent în întreaga țară, lăsând fără curent electric capitala Kiev, orașele Vinnytsia (în sud-vest), Sumi (în nord) și Odesa (la Marea Neagră) – peste 950.000 de consumatori/zi. Mai mult, se estimează că această penurie de curent va dura până la sfârșitul lunii martie 2023.

PREZENȚA ÎNAINȚATĂ A NATO LA FLANCUL ESTIC EUROPEAN

Prezența înaintată (FP) a trupelor aliate în flancul nord-estic european a fost discutată și aprobată pe timpul Summitului NATO de la Varșovia, din Polonia, din 2016, ca urmare a acțiunilor amenințătoare întreprinse de Federația Rusă după criza din Ucraina din 2014 și îndreptate împotriva statelor vecine și a comunității transatlantice. Începând cu anul 2017, când s-au dislocat primele „Grupuri de luptă multinaționale (MBGs)” în estul Europei, această FP a fost distribuită inegal în statele aliate din nord-est (sub forma unei prezențe înaintate extinse – eFP) și sud-est (prezență înaintată limitată – tFP). Astfel, în Polonia și țările baltice (Estonia, Letonia și Lituania) s-au dislocate patru MBGs, conduse de Marea Britanie, Canada, Germania și SUA, iar în România și Bulgaria s-a considerat suficientă prezența americană din cadrul operației „Atlantic Resolve”.

După invadarea Ucrainei de către Federația Rusă, în 24 februarie 2022, la Summitul extraordinar al NATO de la Bruxelles din 2022 s-a decis ca tot flancul estic european să fie acoperit de forțe aliate înaintate, de la Marea Baltică la Marea Neagră. Astfel, începând cu vara anului 2022, s-au constituit încă patru MBGs, în Bulgaria, Ungaria, România și Slovacia, conduse de Italia, Ungaria, Franța și Republica Cehă. Situația dispunerii celor opt MBGs, precum și statele aliate participante cu forțe sunt detaliate în figura nr. 5.1.

Figura nr. 5.1: Situația prezenței înaintate a NATO la frontiera estică europeană

Sursa: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2022/3/pdf/2203-map-det-def-east.pdf

În prezent, forțele înaintate ale NATO din domeniul terestru sunt stabilite pe baza principiului rotațional – la șase luni.

1. În zona centrală și nord-estică, cele șase MBGs (din Polonia, țările baltice, Slovacia și Ungaria) sunt sub comandă NATO, prin Comandamentul Multinațional de Corp de Armată de Nord-Est (MNC-NE) de la Szczecin, în Polonia, iar activitățile de pregătire și instruire sunt coordonate de Comandamentul Multinațional de Divizie de Nord-Est (MND-NE) de la Elblag, tot în Polonia (MBG POL și MBG LTU), Comandamentul Multinațional de Divizie de Nord (MND-N) de la Karup, în Danemarca - având un Punct de Comandă Înaintat la Adazi, în Letonia - (MBG EST și MBG LVA) și Comandamentul Multinațional de Divizie Centru (MND-C) de la Székesfehérvár, în Ungaria, (MBG HUN și MBG SVK) astfel:

- MNB în Estonia (EST MBG) – cu comanda batalionului în Tapa;
 - națiune-cadru – Marea Britanie;
 - națiuni participante: Danemarca, Franța și Islanda;
 - total militari – 1.373;
- MNB în Letonia (LVA MBG) – cu comanda batalionului în Adazi;
 - națiune-cadru – Canada;
 - națiuni participante: Albania, R. Cehă, Islanda, Italia, Muntenegru, Macedonia de Nord, Polonia, Slovacia, Slovenia și Spania;
 - total militari – 1.840;
- MNB în Lituania (LTU MBG) – cu comanda batalionului în Rukla;
 - națiune-cadru – Germania;
 - națiuni participante: Belgia, R. Cehă, Luxemburg, Țările de Jos și Norvegia;
 - total militari – 1.805;
- MNB în Polonia (POL MBG) – cu comanda batalionului în Orzysz;
 - națiune-cadru – SUA;
 - națiuni participante: Croația, România, Marea Britanie și Norvegia;
 - total militari – 1.033;
- MNB în Ungaria (HUN MBG) – cu comanda batalionului în Tata;
 - națiune-cadru – Ungaria;
 - națiuni participante: Italia, Croația și SUA;
 - total militari – 1.054;
- MNB în Slovacia (SVK MBG) – cu comanda batalionului în Lest;
 - națiune-cadru – R. Cehă;
 - națiuni participante: Germania, Slovacia și Slovenia;
 - total militari – 1.056.

(NATO Public Division Diplomacy 2022b)

MNC-NE se subordonează Comandamentului Aliat al Forței Întrunite de la Brunssum (JFC Brunssum), în Țările de Jos, și mai coordonează activitatea celor șase Unități NATO de Integrare a Forței (NFIU)⁴⁴ din Estonia, Letonia, Lituania, Polonia, Slovacia și Ungaria.

2. În zona centrală și sud-estică, cele două MBGs (din Bulgaria și România) sunt sub comandă NATO, prin Comandamentul Multinațional de Corp de Armată de Sud-Est (MNC-SE) de la Sibiu, în România, iar activitățile de pregătire și instruire sunt coordonate de Comandamentul Multinațional de Divizie de Sud-Est (MND-SE) de la București, tot în România (BGR MBG și ROU MBG), astfel:

- MNB în Bulgaria (BGR MBG) – cu comanda batalionului în Kable;
 - națiune-cadru – Italia;
 - națiuni participante: Bulgaria, Grecia și SUA;
 - total militari – 945;
- MNB în România (ROU MBG) - cu comanda batalionului în Cincu;
 - națiune-cadru – Franța;
 - națiuni participante: Țările de Jos;
 - total militari – 574;
 - forțe adiționale în România din Polonia, Portugalia și SUA – 1.126. (NATO Public Division Diplomacy 2022b)

MNC-SE se subordonează Comandamentului Aliat al Forței Întrunite de la Napoli (JFC Naples), în Italia și mai coordonează activitatea celor două Unități NATO de Integrare a Forței (NFIU) din Bulgaria și România.

Atât MNC-NE și comandamentele de divizie subordonate, cât și MNC-SE și comandamentul de divizie subordonat acestuia fac parte din Structura de Forțe a NATO (NFS) și sunt conduse la nivel strategic de către Comandamentul Aliat Suprem al Forțelor din Europa (SHAPE) de la Mons, în Belgia.

În același timp, prezența înaintată a NATO în flancul estic european se desfășoară și în domeniul aerian și maritim, prin „*întărirea misiunilor de poliție aeriană (eAP)*”, desfășurarea unor acțiuni de supraveghere și avertizare aeriană, întărirea apărării antirachetă și a prezenței navelor aliate în Marea Baltică și Marea Neagră. Situația prezenței aeriene înaintate a NATO este prezentată în figura nr. 5.2.

⁴⁴ Unitățile NATO de Integrare a Forței (NFIU) sunt structuri aliate de forțe constituite pe teritoriul statelor membre din estul Europei, în urma deciziei luate la Summitul NATO din Țara Galilor din 2014. Ele au misiunea de a coordona dislocarea rapidă a forțelor NATO cu un nivel de reacție foarte ridicat (VJTF), de aproximativ 5.000 de militari, pe teritoriul acestor state membre. În cooperare cu țara gazdă, NFIU identifică nevoile logistice și de transport ale acestor forțe, astfel încât dislocarea în regiune să se poată executa, la nevoie, în timpul cel mai scurt. Până în prezent au fost create opt astfel de unități în Bulgaria, Estonia, Letonia, Lituania, Polonia, România, Slovacia și Ungaria.

Figura nr. 5.2. Situația prezenței aeriene înaintate a NATO la frontiera estică europeană

Sursa: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2022/6/pdf/2204-map-nato-eastern-flank-air-domain.pdf

NOUL „MODEL DE FORȚE AL NATO (NFM)”

Întrucât se consideră că structura de forțe a NATO (NFS) existentă în prezent⁴⁵ nu mai răspunde eficient provocărilor actualului mediu de securitate, îndeosebi în flancul estic european, la Summitul NATO de la Madrid din 2022 aliații au convenit asupra unui nou „*Model de forțe al NATO (NFM)*”, care să reprezinte o extindere mai largă a forțelor cu *readiness* crescut⁴⁶, potențial disponibile pentru NATO acolo unde și atunci când este necesar. Detaliile acestui nou model, inclusiv scala și compoziția sa precisă, este încă în dezvoltare. Tranziția la noul model este planificată să fie finalizată în 2023, iar implementarea sa după anul 2024. În cadrul noului model, strategia NATO de întărire rapidă a forțelor aliate din prezența înaintată (FP), așa cum prevede figura nr. 6.1, cuprinde:

- forțele din „*tier 1*” de tipul actualului „*Very High Readiness Joint Task Force (VJTF)*” al NATO, gata de acțiune până la 10 zile și numărând aproximativ 100.000 de militari;
- forțele suplimentare de răspuns ale NATO din „*tier 2*” de tipul „*High Readiness Force*”, gata de acțiune în 10-30 zile și numărând aproximativ 200.000 de militari;
- forțele următoare ale NATO din „*tier 3*”, dacă este necesar, gata de acțiune în 30-180 zile și numărând aproximativ 500.000 de militari (Biscop 2022).

Se preconizează ca forțele aliate din NFM să fie gata să răspundă tuturor riscurilor și amenințărilor asupra securității euroatlantice, sub comanda Comandantului suprem aliat pentru Europa (SACEUR). Elemente din forțele din „*tier 1*” și „*tier 2*” vor fi predislocate la flancul estic european, pe principiul rotațional. Mai mult, aceste forțe din „*tier 1*”

⁴⁵ Forța de Răspuns a NATO (NRF) a fost stabilită la Summitul NATO de la Praga din 2002, odată cu transformarea Alianței Nord-Atlantice. Până în 2014, NRF cuprindea circa 13.000 de militari, organizați într-o brigadă întărită cu mijloace aeriene, navale și de forțe pentru operații speciale. După criza din Ucraina și creșterea amenințării Federației Ruse la adresa securității euroatlantice, la Summitul NATO din Țara Galilor din 2014 s-a decis extinderea acestor forțe (eNRF) până la 40.000 de militari, constituiți într-o divizie întărită cu elemente de aviație, marină și forțe pentru operații speciale și capabilă să intre în luptă gradual, de la 5-7 zile (cu un batalion „*vârf de lance*” în 48 ore), la 45 zile.

⁴⁶ În cadrul noului „*Model de Forțe al NATO (NFM)*”, forțele sunt împărțite pe „*nivele de readiness*” sau „*tier*”. În cultura militară din Armata României, prin „*nivel de readiness*” se înțelege nivelul „*Gata de luptă*”.

și „*tier 2*” vor fi stabilite prin planuri de apărare regionale pentru a se putea antrena în consecință (Biscop 2022).

Totodată, se revine la vechiul concept de „*Forțe aliate de reacție (ARF)*”, în care mai multe mii de militari vor fi gata să se disloce din cazarmile lor de reședință acolo unde va fi nevoie. Acest ARF va constitui „*rezerva strategică*” a SACEUR (Brzozowski 2022).

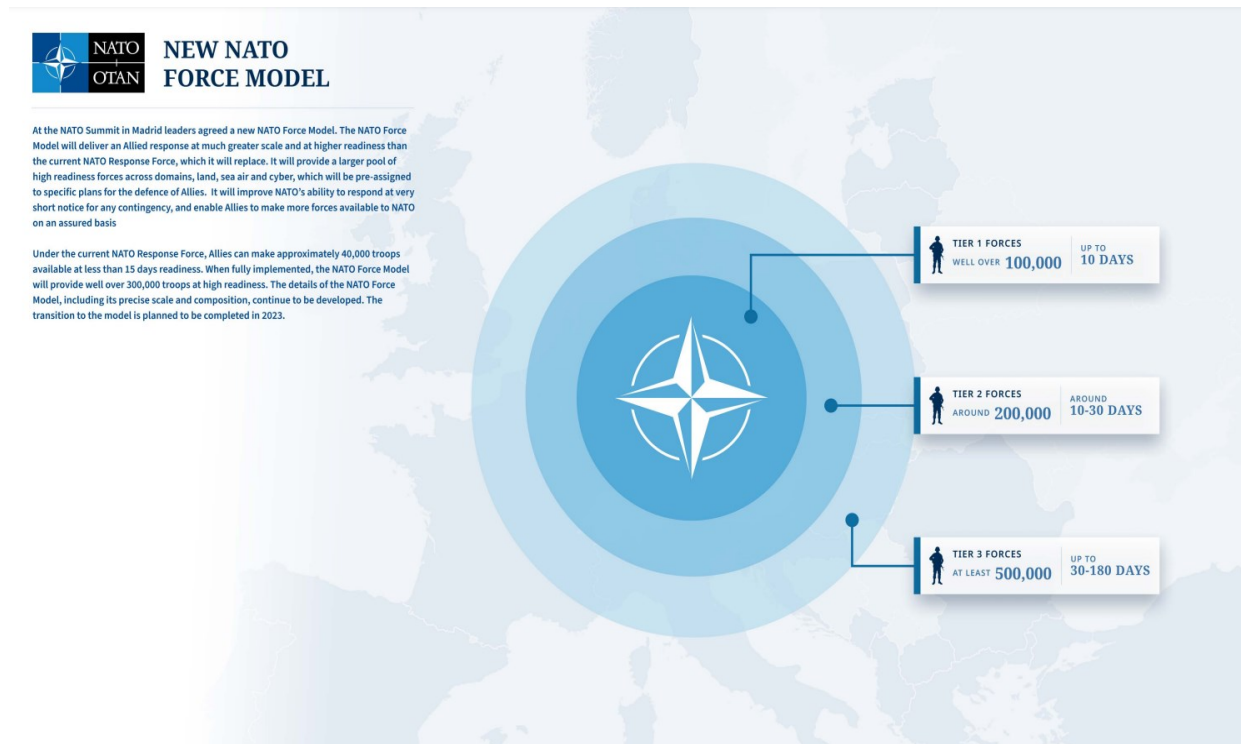

Figura nr. 6.1. Noul „Model de Forțe al NATO”

Sursa: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2022/6/pdf/220629-infographic-new-nato-force-model.pdf

Aliații au convenit, de asemenea, să sporească capacitatea NATO de a-și consolida prezența înaintată din est prin realizarea:

- mai multor echipamente prepoziționate și creșterea stocurilor de arme;
- mai multor capacități desfășurate înainte, inclusiv sisteme integrate de apărare antiaeriană și antirachetă;
- sisteme de comandă și control consolidate;
- elaboarea din timp a unor planuri de apărare îmbunătățite, cu forțe specifice prealocate pentru apărarea anumitor aliați.

Aceste forțe prealocate vor lucra cu forțele aliate din prezența înaintată și cele naționale de apărare interne și se vor familiariza cu terenul local, facilitățile și stocurile prepoziționate, astfel încât să poată întări apărarea statelor membre cât mai repede posibil.

CENTRUL DE STUDII STRATEGICE DE APĂRARE ȘI SECURITATE

Redactor: Iulia COJOCARU

Telefon: +40.21.319.56.49 // Fax: +40.21.57.80

Website: http://cssas.unap.ro/index_en.htm

E-mail: impactstrategic@unap.ro

EDITURA UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE „CAROL I”

Tehnoredactor: Catherine PĂVĂLOIU

Corector: Carmen IRIMIA

Bun de tipar: 26.04.2023

Lucrarea conține 128 de pagini.

Șoseaua Panduri, nr. 68-72, sector 5, București

e-mail: editura@unap.ro

Tel.: 319.48.80/215; Fax: 319.59.69